

V.K. ma

Arvi Järventaus

RISTILUKKI

Rakkauskertomus

RISTILUKKI
PANKKAUSKERTOMUS

RISTILUKKI

KULTANINHOUSAYHTIO 1914

RISTILUKKI
RAKKAUSKERTOMUS

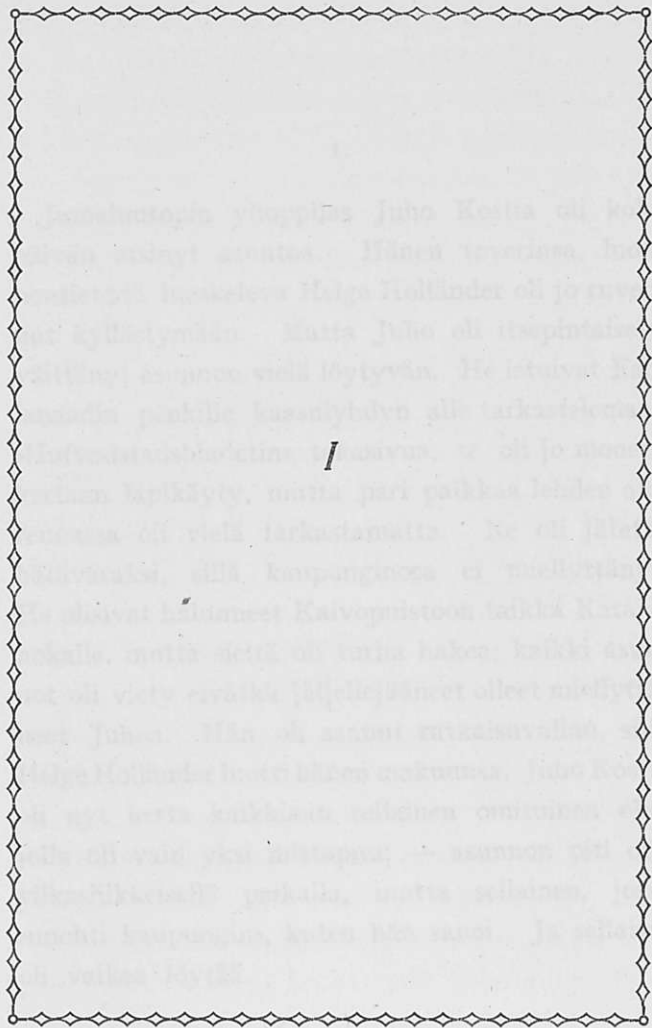
KIRJOITTANUT
ARVI JÄRVENTAUS

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA

RISTILUKKI
KÄRKÖKERTOMUS

HELSINKI 1923
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJAN
KIRJAPAINO

KIRJAN ÖSTNYSKAAROSUUKKATILIN

I

I.

Jumaluusopin ylioppilas Juho Kostia oli koko päivän etsinyt asuntoa. Hänen toverinsa, luonnontieteitä lueskeleva Helge Holländer oli jo ruvennut kyllästymään. Mutta Juho oli itsepintaisesti väittänyt asunnon vielä löytyvän. He istuivat Esp-lanaadin penkille kaasulyhdyn alle tarkastelemaan »Hufvudstadsbladetin» takasivua; se oli jo moneen kertaan läpikäyty, mutta pari paikkaa lehden alareunassa oli vielä tarkastamatta. Ne oli jätetty hätävaraksi, sillä kaupunginosa ei miellyttänyt. He olisivat halunneet Kaivopuistoon taikka Katajanokalle, mutta sieltä oli turha hakea; kaikki asunnot oli viety eivätkä jäljellejääneet olleet miellyttäneet Juhoa. Hän oli saanut ratkaisuvallan, sillä Helge Holländer luotti hänen makuunsa. Juho Kostia oli nyt kerta kaikkiaan sellainen omituinen olio, jolla oli vain yksi mittapuu: — asunnon piti olla vilkasliikkeisellä paikalla, mutta sellainen, jossa »unohti kaupungin», kuten hän sanoi. Ja sellaista oli vaikea löytää.

Toverukset lähtivät sanomalehden mainitsemalle kadulle. Holländerillä ei ollut enää toivon hiven-täkään; hän seurasi väsyneenä kumppaniaan. Juho oli hänen mielestään liian tarkka, liian omintakeinen. Hän olisi jo aikoja sitten valinnut.

Mutta hän oli jättänyt sen asian kerta kaikkiaan Juhon huoleksi eikä sitä sen enempää ajatellut.

Kostia pysähtyi likaisen paraadikäytävän eteen. Hän koetti eroittaa numeroa oven yläpuolelta ja saikin sen hetken aikaa tirkistelyään selville.

— Tässä se on.

He lähtivät kiipeämään, mutta yhdelläkään ovella ei ollut sanomalehdessä mainittua nimeä. Kostia kynsi korvallistaan. Hän soitti eräälle neljännen kerroksen ovelle.

— Vahtimestari Fagerholm? kysäisi hän avaamaan tulleelta palvelustytöltä.

— Asuu pihan puolella.

Ovi paukahti kiinni. Toverukset laskeutuivat alas ja tulivat pihalle.

Se oli täynnä pakkilaatikoita ja kaikenlaista törkyä. Ryssännäköinen mies kiskoi lyhdyn valossa auki kookasta omenalaatikkaa.

— Vahtimestari Fagerholm? kysyi Kostia.

— Tredje våningen, vastasi mies osoittaen kolmannen kerroksen ikkunoita.

Käytävä oli likainen ja pimeä. Siellä tuoksuivat kaikki keittiön hajut. Juho Kostian sydäntä ahdisti. Hän muisti kotitalonsa Pyhätunturin alla. Tällainen tuoksu oli hänestä perin vastenmielinen.

Vaivaloisen kompuroimisen jälkeen he saapuivat perille. Holländer raapaisi tulta. Siinä asui vahtimestari Fagerholm.

Kostia soitti. Hetken kuluttua aukeni ovi ja lyhyt, vilkkaan näköinen rouvashenkilö seisoి kynnyksellä.

— Täällä pitäisi olla huone vuokrattavana?

— Juu. Härrat on hyve ja astu sisse.

— Ruotsalaisia, mutisi Holländer, mutta seurasi toveriaan, sillä hän oli huomannut vastapäätä olevassa ovessa viehättävät tytön kasvot.

Rouva aukaisi vuokrattavana olevan huoneen oven ja sytytti lampun. Huone oli pienenpuoleinen, rauhallinen, vaaleine seinäpapereineen, huonekalut kulluneenpuoleiset, mutta kodikkaat, piirongilla yksinkertainen vanhanaikainen peili. Se miellytti Kostiaa, samoin kuin sekin, ettei huoneessa ollut sähkövaloja.

Hän tiedusteli vuokraa.

— Kuskymmen . . sexti' mark i må'n,

— Mitä arvelet?

Helge Holländer ajatteli äsken näkemiään tytönkasvoja.

— Otetaan pois.

— Niin... me otamme tämän. Mutta me halusimme täysihoidtoa.

— Teysi...? Tala icke herrarna svenska?

Kostia selitti ruotsiksi.

Rouvalla ei ollut mitään sitä vastaan. Entisetkin asukkaat olivat asuneet täysihoidossa.

— No niin. Asia on sitten selvä.

Kostia esitti itsensä ja toverinsa.

— Teolog? Ack, de' ä' trefligt. Och herr Holländer?

— Vyysismatemaatiker.

— Ack ja... trefligt, mycket trefligt.

Rouva Fagerholmin kasvot loistivat. Hän ilmoitti illallisen olevan pian valmiina.

Juho Kostia heitti päällystakin yltään ja sytytti savukkeen. Hän istahti väsyneenä nojatuoliin.

— Mitäs pidät? kysyi hän haukotellen.

— Ojah! Porraskäytävä ja piha ovat hirveät, mutta menehän tämä.

— Tjah! Täällä unohtaa kuitenkin kaupungin. Katsohan tuota peiliä. Se on aivan samanlainen

kuin Suvannon kievarissa — siellä kotipuolella. Ja se on pääasia.

— Talossa on kaunis tyttö, huomautti Holländer veitikkamaisesti, hyräillen muuatta merimieslaulua.

— Oh!

Juho Kostia oli jo saanut kyllänsä kauniista tytöistä. Hänen kaksi ensimmäistä lukukauttaan olivat kuluneet yhtämittäisessä rakastumisen humussa. Viimeinen hyvä asunto Kaivopuistossa oli täytynyt jättää kauniin tytön vuoksi: — hän oli rakastunut korviaan myöten. Luvuista ei ollut tahtonut tulla mitään; aika oli kulunut haaveilussa ja viulunsoitossa. Lopuksi oli tyttö ruvennut osoittamaan vieraantumisen oireita; hän ei kai ollut ottanutkaan asiaa vakavalta kannalta. Ei ollut auttanut siis muu kuin muuttaa, — sillä asunto oli ruvennut tuntuun kolkolta sen jälkeen kuin pianonsoitto seinän takana oli lakannut. Oh! — maailma kohteli kovin ankarasti sellaista luonnetta kuin Juho Kostia oli, joka oli pannut päämääräkseen vaimon valitsemisen. Hänestä oli rakkaus pyhä, jumalallinen. Sillä ei sopinut leikkiä, niinkuin entisen isäntäväen tytär oli tehnyt.

Hän oli päättänyt hillitä itsensä. Helsinki ei ollut papinvaimojen kasvatusta paikka, ei. Tutkinto oli

otettava ja sitten — pois vihatusta kaupungista . . .
pois kauvas Perä-Pohjolaan, Lappiin . . . sinne,
missä aurinko kesällä seiso i viikkokaudet alallaan
kuin muinoin Giibeonissa Joosuan aikaan.

Juho Kostia oli päättänyt heittää haaveilut ja lukea hepreaa. Rakkauden kivuista oli päästävä. Perä-Pohjolassa oli hänen tuleva vaimonsa, ei täällä.

Hän hymyili surumielisesti. Hänen herkästi syttyvä sydämensä oli jo tuottanut hänelle paljon kiusaa. Hän ei saattanut »hakkailla» sanan tavallisessa merkityksessä. Tavattuaan jonkun miellyttävän tytön hän ajatteli kohta asiaa vakavamasti: — voisiko tuosta tulla hänen, Juho Kostian, vaimo? Jo koulupoikana, yläluokilla, hän oli katsellut asiaa tältä kannalta. Hänellä oli sellainen tavattoman voimakas halu ajatella k o t i a. Jokaisen tuntemansa koulutytön hän oli sijoittanut kotiin, — aivan kuin maalari, joka asettelee taulujaan näyttelyhallin seinälle. Mutta tähän saakka hän ei ollut löytänyt »oikeaa». Ja Juho Kostia tahtoi sen löytää.

— Huomenna meidän on noudettava matkalaukut asemalta, huomautti Helge Holländer.

— Niin . . .

Helge Holländer oli jo mieltynyt huoneeseen. Siihen olivat syynä hänen äsken näkemänsä tytön

kasvot. Hän oli köyhän papinlesken poika, Juho Kostian luokkatoveri. Jo kouluaikana he olivat olleet paljon yhdessä. Juho oli asunut Helgen naapurina monet vuodet. Iltapäivät olivat kuluneet rouva Holländerin yksinkertaisessa kodissa, jossa vierasta kestittiin väkevällä kahvilla. Juho Kostiaa oli houkutellut yhtä paljon luokkatoverin seura kuin rouva Holländerin kahvikin. Hän oli intohimoinen kahvinjuoja aivan kuin Helgekin. Tämän isä oli ollut pappina Kainuun puolessa. Oltuaan kymmenkunta vuotta poikamiehenä hän oli mennyt naimisiin rotevatekoisen emännöitsijänsä kanssa. Pastori Holländer oli ollut omituinen mies, vähäpuheinen ja itseensä sulkeutunut. Hänen vaimonsa sitävastoin oli puheliaampi — melkein liiankin puhelias. Jollei hänen miesmäinen olentonsa ja äänensä olisi jossakin määrin antanut hänen sanoilleen pontta, olisi hän tuntunut lörpöttelijältä. Mutta tuon karkean pinnan alla sykki lämmin sydän. Sen oli Juho Kostia useamman kuin yhden kerran havainnut. Saattoipa hän, rouva Holländer, toisinaan olla aivan lapsellisen lempeä ja hyväntahtoinen, — varsinkin silloin, kun pääsi tarjoamaan hyväksi kiitettyä kahviaan. »Otahan nyt, hyvä lapsi», kuului hänen tavallinen kehoituksensa — huolimatta siitä, istuiko hänen

edessään koulupoika vai joku kaupungin papeista. Kaikki he olivat 'hyviä lapsia', — silloin kuin rouva Holländerin kahvia joivat. Monet monituiset illat oli Juho Kostia istunut rouva Holländerin kamarissa kuunnellen hänen esitystään 'Niiles-vainajasta', hänen miehestään. Se oli ollut sitten lukenut mies. Sellaistapa harvoin tapasi. Niin se tutki kaikki kirjat eikä juuri monta sanaa puhunut. Mutta Runtviikille se oli vihainen! Herra Jumala, kuinka se kerran suuttui rovastin apulaiselle, kun tämä puolusti Runtviikia! Sellainen iloluontoinen ristillisyyys ei nyt kelvannut mihinkään! — Se oli laiha, solakka mies . . se Niiles Hollänteri, mutta — se oli-kin saksalaista lähtöä. Helkestä oli tullut isäänsä. Jos vielä tulisi pappi ja se pukisi kauhtanan ylleen, niin se olisi kuin ilmetty Niiles Hollänteri . . .

Ovelle koputettiin. Rouva Fagerholm ilmoitti illallispöydän katetuksi.

Toverukset lähtivät uteliaina ruokasaliin, jonne kuljettiin suuresta salista väliseinällä erotetun kapean, käytävän tapaisen huoneen kautta. Se oli nähtävästi talon tyttären kammio, päättäen kirjahyllystä ja kapean neitseellisestä sängystä, joka oli aivan ruokasalin oven suussa.

Ruokasalissa oli vahtimestarin perhe koolla. Vahti-

mestari itse, kookas, kolmikyynäräinen mies tuuheine viiksineen ja poikamaisen vilkkaine silmineen istui uunin luona pitkää piippua poltellen. Perheen muut jäsenet, kuuden- tai seitsemäntoista vuotias tytär sekä kolme poikaa seisoivat kukin tuolinsa takana ruokapöydän ympärillä. Pojista vanhin oli arviolta viidentoista, toiset nuorempia.

Vahtimestari nousi tervehtimään ojentaen suuren, karvaisen kouransa rouva Fagerholmin esitellessä.

— Tervetuloa! lausui hän ruotsiksi.

— Ja tässä ovat meidän lapsemme: Margareeta, Raimund, Georg ja Runar.

Margareeta-neiti kumarsi siroasti ojentaen hienon, valkoisen kätensä. Hänellä oli nauravat silmät ja hieno hipiä. Pojat tervehtivät jäykästi, hieman aristokraattisesti. Juho Kostia pani merkille, että Margareeta-neiti erityisellä mielihyvällä mittaili hänen toverinsa solakkaa vartta.

Istuttiin pöytään.

Juho Kostia tunsi itsensä hiukan hermostuneeksi. Perhe teki kovin helsinkiläisen vaikutuksen, varsinkin vanhin tytär; hän käyttäytyi aivan kuin täysikasvuinen nainen, vapaasti, ujostelematta. Häntä ei tuntunut painostavan kahden ylioppilaan läsnäolo; hän oli tottunut heidänlaisiinsa.

Juho Kostia rauhoittui pian. Vahtimestari Fagerholm oli entinen merimies, jonka puhe oli hio-matonta, välistä melkein karkeaa. Hän muistutti Juhon mielestä hänen kotiseurakuntansa vanhaa suntiota, joka nuoruudessaan oli oleskellut Ruijassa kalanpyynnissä. Meri vaikutti nähtävästi kaikkiin samalla tavoin.

Toverukset saivat kuulla, että talossa oli viime lukukaudella asunut pari suomalaista kauppakou-lulaista. He olivat alussa olleet melkein ummikoita, mutta lukukauden lopulla jo puhuneet ruotsia yhtä sujuvasti kuin vahtimestari itse. Rouva Fagerholm toivoi, että herrat oppisivat yhtä nopeasti.

— Tietysti ylioppilas osaa jo kouluajaltaan niin paljon ruotsia, ettei hänen tarvitse ottaa esikuvakseen — kauppakoululaista, huomautti Margareeta nyr-pistäen siroa nenäänsä. — Ja sitäpaitsi — ei pappa sovi miksikään mittapuuksi.

— Miksi en?

— Pappa puhuu bromarvia.

— Ojah! Se kyllä kelpaa.

— Ätsh! Miltähän kuuluisi, jos herra Kostia saarnaisi bromarvin murteella?

Juhoa nauratti. Perheen jäsenet tuntuivat suora-sukaisilta.

Vanhin poika hymyili hiukan ivallisesti. Hänen mielestään sisar käyttäytyi kovin ylhäisesti.

— Får ja' pee prööt, pyysi Helge Holländer rohkeasti.

Pikku pojat tirskuivat, mutta pappa Fagerholmin ankara katse musersi heidät silmänräpäyksessä.

— Så'na galjonbilder! murisi hän partaansa.

— Eikö herra Holländer ole ruotsalainen? kysyi vahtimestari hetken kuluttua. — Teillä on skandinaavilainen nimi.

Helge Holländer selitti, ettei hän osannut ruotsia enempää kuin kuultiin. Hänen isänsä oli kyllä puhunut sitä, mutta äiti sitävastoin selvää Sotkamon kieltä. He, lapset, olivat pitäneet äidin kieltä parempana ja oppineet sen.

— Mistä maasta oli isänne?

— Kyllä hän oli suomalainen, vaikka suku kai on alkuaan Saksasta.

— Mikä mies hän oli?

— Präst, vastasi Helge suu täynnä leipää.

— Så fint! huudahti Margareeta.

Pikku pojat tirskahtivat uudelleen ja hyvä tuuli tarttui koko pöytäseurueeseen.

— Nämä ovat semmoisia rakkareita, joille pitäisi antaa tervapamppua, huomautti vahtimestari.

Se vaikutti kuin öljy valkeaan. Pikkupojat hihkuivat ja hurrasivat. Kävi sellainen meteli, että palvelija tuli kurkistamaan kyökin ovelta.

Juho Kostiaa huvitti suuresti. Reipasta väkeä.

Hän sai nyt vuorostaan selittää sukunsa ja syntyperänsä.

Margareeta-neiti ihmetteli, että hän oli niin kaukaa; ja vielä enemmän sitä, että hänellä oli molemmat silmät terveet ja kulki ontumatta.

— Kuinka niin? tiedusteli Juho Kostia hämillään.

— Meille on maisteri koulussa selittänyt, että joka toinen lappalainen on ontuva ja silmäpuoli.

Juho Kostian kasvot olivat yhtenä kysymysmerkinä.

— No, katsokaas! Lappalaiset loukkaavat silmänsä poron sarviin ja katkaisevat jalkansa — pulkalla ajaessaan.

Juho Kostia nauroi. Hän ei tuntenut kuin yhden lappalaisen, joka oli nilkku, ja hänkin oli taittanut jalkansa sileällä jäällä langetessaan kerran juovuspäissään.

— Se minun pitää koulussa kertoa!

Pikkupojat kyselivät sääskistä. Heille oli kerrottu, että ne olivat yhtä suuria kuin västäräkit ja aivan valkeita.

Juho Kostia sai oikaista senkin tiedon. Ne olivat tavallisia sääskiä, vaikka verenhimoisia kuin vampyyrit.

— No mutta — teiltä ne eivät ainakaan ole paljon saaneet, huomautti Margareeta nauraen. — Tehän olette punainen kuin piooni.

— Herra Kostia on todellakin terveen näköinen, yhtyi vahtimestarin rouva puheeseen.

— Mitä te syötte siellä pohjoisessa?

Juho Kostia sai luetella kaikki Lapin herkut.

— Ajattele, mamma, viiliä ja ohrarieskaa vastakirnutun voin kanssa! — Minä kadehdin teitä.

Juho Kostia hymyili. Margareeta-neiti teki sen havainnon, että hänen poskiinsa muodostui kaksi somannäköistä hymykuoppaa hänen nauraessaan.

Keskustelu jatkui yhtä vilkkaasti. Vahtimestari innostui kertomaan merimatkoistaan. Hän oli käynyt kerran Ruijassakin — muutamalla englantilaisella höyryllä; hän oli silloin jungmannina. Siellä hän oli tavannut merilappalaisia ja ostanut muis-toksi muun muassa omituisen näköisen tupakkakuk-karon. Herrat voivat nähdä sen tuolla seinällä, kellon vieressä.

Juho katsoi osoitettuun suuntaan. Todellakin — siellä riippui lappalaistekoinen tupakkakukkaro.

Mutta nyt nousi hirveä hälinä. Pikkupojat, Georg ja Runar kirkuivat kilpaa:

— Pappa on sitten valehdellut! Pappa on kertonut ostaneensa sen Amerikan intiaaneilta!

Vahtimestari joutui hiukan hämilleen.

— Niinkö olen kertonut?

— Niin, niin! huusivat pojat yhteen ääneen.

— Pappa on erehtynyt.

— Erehtynyt... valehdellut! Pappa valehtelee aina.

Vahtimestari iski pöydän yli silmää Juho Kostialle.

— Minä olen menettänyt auktoriteettini, kuten herrat huomaavat. Minä olen kuin vanha priki, joka on vedetty telakalle loppuiäkseen.

— Niin pappa onkin, vaikka pappa uskottelee olevansa sotalaiva.

Georg pullisti poskiaaan ja tyrkkäsi nuorinta veljeään kylkeen.

Seurasi yleinen nauru, jonka kestäessä noustiin pöydästä. Juho ja Helge toivottivat hyvää yötä. He olivat väsyneitä päivän juoksusta. Helge olisi halunnut jäädä hieromaan tuttavuutta Margareeta-neidin kanssa, mutta häneltä puuttui vielä rohkeutta. Hän seurasi toveriaan.

— Somaa väkeä, tuumi Juho heidän päästyään huoneeseensa.

— Tentit jäävät, huokasi Helge teeskennellyn murheellisena.

— Minulta eivät jää, lausui Juho vakavasti.

— Minä tutkin jo sen tytön: — pintapuolinen..

— Mutta miellyttävä, vai mitä?

— No, miten ottaa...

— Hyvä on, ettet iskenyt häneen silmäsi, sillä minä tunnen jo haavan rinnassani. Lasaretti tästä talosta tuli.

— Työpaja, työpaja, puheli Juho ripustaen sukiaan kuivamaan.

Hetken kuluttua vetelivät toverukset unia. Helsinki oli sulkenut heidät helmaansa.

2.

Lukukausi oli alkanut. Ylioppilasnuoriso oli palannut kesälomaltaan. Valkolakkeja vilisi kaupungilla. Helsinki uhkui iloa ja terveyttä. Oli kirkas päivä. Esplanaati kuhisi kävelijöistä. Torvisoittokunta soitti Kappelissa.

Juho Kostia astelee luennoilta. Hänen ajatuksensa liitävät Lappiin. Siellä olivat vielä päivät pitkät

Eloja puitiin ja riihistä kuului varstojen kalke. Ihmiset häärivät perunamailla satoa korjaten. Sitten tuli jäkälän nostoaika. Kenttäröva saisi taas syksyiset vieraansa. Kuinka monesti hänkin oli ollut siellä mukana — naapurin poikien ja tyttöjen kanssa jäkälää nostamassa. Se oli ollut hauskaa aikaa. Tuore, pehmeä jäkälä painui niin somasti jalan alla ja antautui suopeasti poimijan käsiin. Lehtimetsä loisti väririkkauttaan. Se oli kuin satumaa. — Ilma värisi kuulakkuuttaan. Järven toisella puolen kohosi Pyhätunturin mahtava selkä — kuin suojamuurina rauhattoman maailman ja hiljaisen kivieliöseudun välillä. Se oli lumottu maa, hänen sydämensä, hänen kaipauksensa maa.

Hän tunsu itsensä yht'äkkiä perin vieraaksi tässä kuhisevassa ympäristössä. Mitä tiesivät nämä ihmiset rauhasta ja levosta? Eivät mitään . . . tuskin he sitä enää kaipasivatkaan. Iltahetkinäkin tunkeusi heidän ahtaisiin asuntoihinsa suurkaupungin levoton pauhu. Täällä erämaan ihminen kuolisi, menettäisi. Juho Kostia muisti kotiseurakuntansa vanhan kirkkoväartin. Hän oli kahdeksankymmenen ikäinen, mutta ei ollut koskaan käynyt Rovaniemä etelämpänä; sekin oli jo hänestä ollut kadotuksen esikartano. Entä sitten tämä — tämä huma-

java kaupunki! Oh — hän olisi kuollut jo matkalla tänne.

Kiveliön asukkaan sydän on herkkä. Hänen tunteensa ovat turmeltumattomat ja väkevät, hänen sydämensä neste on ehtymätön. Hän yksin osaa tuntea rajattoman ilon ja rajattoman kaipauksen. Näillä — pääkaupungin ihmisillä oli kaikki kalvon peitossa.

— Hyvää päivää, herra Kostia!

Juho Kostia heräsi mietteistään. Hän oli ollut niihin niin vaipunut, ettei ollut huomannut vastaan-tulevaa neitosta, joka jo pitkän matkan päästä oli tähystellyt häntä.

Hän nosti lakkiaan ja tervehti. Omituisen suloinen, lämmin aalto huuhteli hänen poveaan.

Se oli neiti Johanna Lang, ruotsalaisen tyttökoulun kahdeksannen luokan oppilas, solakka, hymyilevä impi, jonka silmien väri johti mieleen Itämeren viheriän veden. Hän oli oppinut tuntemaan neiti Langin vahtimestari Fagerholmin perheessä; hän oli nimittäin Margareeta Fagerholmin koulutoveri. Heti toisena iltana heidän muuttonsa jälkeen hän oli tullut perheessä käymään ja aito helsinkiläisellä nopeudella tutustunut talon täysihoitolaisiin.

Nuori tyttö oli säteilevän iloinen. Hänen silmiään

verhosi väreilevä huntu. Silloin tällöin läikähti niiden loisto kirkkaana, — mutta heti verhosi salaperäinen peite ne jälleen. Hän oli kuin unissaan itkenyt, joka on yht'äkkiä herännyt säteilevään auringon paisteeseen ja ruvennut hymyilemään — lämpimän, kyyneleisen kiillon vielä jäädessä silmiin väikkymään. Hänestä uhkui keväinen sulo. Juho Kostian mielestä hän oli poikkeus Helsingin tytöistä. Oli kuin ei suurkaupungin räiskyvä elämä olisi yhtään vaahdon pärskettä hänen yllensä heittänyt.

— Mitä te nyt taas niin syvään ajattelitte? kysyi tyttö luoden kauniit silmänsä Juho Kostian vakaavaan muotoon.

— Minä ajattelin Lappia — kotiseutua, vastasi tämä hiukan lämmeten.

— Ah, ääretön Lappi! (Hän lausui sen suomeksi; he keskustelivat muuten ruotsiksi.) — Tiedättekö, herra Kostia, — suomenkielessä on yksi sana, jota minä yli kaiken rakastan. Se on 'ääretön'. Se on niin valtava, niin suurenmoinen. Se ei peloitaa yhtään, — vaikka tuokin mieleen laajaa, mittaamatonta. Siinä on samalla jotakin pehmeää... sitä teidän jäkäläänne. Se sana soveltuu teidän kotiseutuunne.

Hänen äänensä helisi. Siinä soi joulukulkusten riemuitseva sävel. Juho Kostia muisti yht'äkkiä

joulun, Lapin suuren, hiljaisen juhlan, joka oli täynnä lapsuusajan onnea. Neiti Langin puhe toi sen vastustamattomasti mieleen.

— Tiedättekö, mistä minä viime yönä uneksin?

Juho Kostiasta tuntui tuo kysymys somalta keskellä sanomalehtipoikain huutoa ja omenasaksain rähinää. Mutta nyt — tuo meteli ei häirinyt häntä yhtään. Hän eroitti vain omenain tuoksun.

— No mistä?

— Jäkälästä. Minä näin vain suuria jäkälämaita, äärettömiä . . . niin kauvas kuin silmä kantoi. Minä kävelin niitä pitkin ja ihmettelin, kun askelteni jäljet niin pian hävisivät. Pehmyt jäkälä painui vain hetkiseksi, mutta kohosi pian pystyyn taas. — Ja minua rupesi peloittamaan.

— Mitä te pelkäsitte?

— Pelkäsin eksyväni, kun jäljet hävisivät. Kaikkiällä hohti vain vaaleankeltainen jäkälä. Olisin halunnut palata, mutta — en tiennyt enää suuntaa. Jäkäläaavikko oli kuin meri, rannaton, ääretön meri.

— Ja sitten te heräsitte?

— Niin.

Hän hymyili herttaisesti.

— Tuntui hyvälle, kun en ollut siellä — mutta

sittenkin kaipasin sitä aavikkoa. Olisin halunnut nähdä sen uudestaan, mutta en nähnyt enää.

— Se taisi johtua siitä, mitä kerroin teille?

— Niin . . . kai se siitä johtui . . . aivan varmaan. Minusta se oli niin jännittävää, minä ihan vapisin. — Tiedättekö — täällä Helsingissä ei olekaan mitään jännittävää.

— Eikö? Minusta täällä on paljon.

— Mitä? Teistä? Sitä minä en luullut. Olin ajatellut, että kaikki jännittävä oli vain siellä ylhäällä. Hän lausui sangen herttaisesti tuon 'där uppe'. Juho Kostian mielestä hän sai siihen salaperäisen soinnun.

— Kyllä täälläkin on.

— No . . . voi olla. Minustakin oli ennen, mutta nyt, kun te olette kertunut Lapista, ei minusta enää ole. Tai . . . ehkä sentään.

Hän naurahti hämillään. Sitten hän yht'äkkiä löi käsiään yhteen.

— Tiedättekö, herra Kostia, mitä minä teen! Meillä on ensi perjantaina vapaa aine. Minä kirjoitan jäkälämaista! Teidän täytyy vain kertoa minulle lisää. Lupaattehan?

Hän oli säteilevän iloinen ja hänen kauniit silmänsä pyysivät hartaasti.

— Miksipä en . . .

— Siitä tulee erinomainen, suurenmoinen!

He olivat saapuneet Fagerholmin portille. Juho Kostia jätti hyvästit.

Johanna Lang ojensi kätensä hiukan pettyneenä. Hän olisi toivonut saattajaa.

Juho huomasi sen vasta, kun oli jo menossa hämärässä porttikäytävässä. Hän torui itseään. Olisihan hänen toki pitänyt mennä saattamaan.

— No . . . nyt se oli liian myöhäistä. Ja sitäpaitsi — hänellä oli heprean kertaus kahdeltatoista. Ja sitäpaitsi . . . se voisi olla hiukan vaarallista.

Hän ei tahtonut sitä myöntää, mutta — hänen täytyi myöntää se sittenkin. Johanna Lang oli sukeltanut kuin outo ilmestys hänen tielleen. Hän oli erilainen kuin kaikki muut — niin kokonaan toisenlainen kuin esimerkiksi Margareeta Fagerholm. Niin, niin . . . älä houraa, poika! Kuka sinut on pannut vertailemaan ihmisiä toisiinsa tuossa hengessä? Lue sinä hepreaasi vain! — Ihmisiä — enkeleitä! No, no . . . Margareeta Fagerholm ei nyt ainaakaan ollut enkeli. Mutta Johanna . . . niin — hän kyllä . . . Vaikka olihan Margareetakin . . . Helgen mielestä . . . Äh!

Juho nousi vihellellä kolmanteen kerrokseen.

Tänään eivät portaat tuntuneet yhtään vastenmielisiltä. Ja keittiöstä tuleva ruuan haju synnytti vain ruumiillisen hyvinvoinnin tunteen. Fagerholmin nimilevy hymyili hänelle vastaan jo kolmannen kerroksen rappujen alapäästä. Hän pysähtyi ovelle tarkkaamaan kahta valkoista nimikorttia. 'Helge Holländer, fys. mat.' seiso ylempana ja sen alla jäykällä, vakavalla käsialalla: 'Juho Kostia, teol. yliopp.'

Hän avasi oven ja astui eteiseen. Margareeta ripusti parhaillaan päällystakkiaan naulaan. Hän hymyili veitikkamaisesti.

— Kenenkä kanssa te kävelitte? Ai, ai!

Hän pudisti sormeaan.

— Jaa... minäkö?

— Kukas muu? Eikö se ollut Johanna Lang?

— Kyllä... mutta mistä neiti..?

— Ai, ai, kun te olette naivi! Minähän kävelin teidän ohitsenne.

— Niin... tietysti.

Juho Kostia kiskoi kalossia jalastaan. Oli hyvä, että eteisessä vallitsi hämärä. Muuten olisi Margareeta nähnyt hänen vahvasti punastuvan.

— Näyttäkääpäs, ettekö jo punastunut?

Sellainen viehättävä tytönlepakko!

— Tuo teidän naivisuutenne se meitä niin huvittaa. Sitä ei juuri tavata Helsingissä. Hän taputti Juhoa poskelle.

Juho Kostia karahti punaiseksi kuin kukko. Hänet sai tuollainen tytönveitikka enemmän hämilleen kuin seminaariharjoitusten aramealaiset tekstit.

Hän astui kamariinsa. Helge istui pöydän ääressä ja luki. Hän käännähti sukkelasti päin ja hypähti pystyyn. Käyden käsiksi Juhoon hän torui hyväntuulisena.

— Vai sinä minun heiliäni puhutat siellä! Tiedä, poika, että annat siivon rauhan.

— No, älähän nyt ole noin kade. Jos häntä minäkin vähäsen . . .

Juho heitti kirjansa pöydälle ja nauroi vallattomasti.

Ovelle naputettiin. Runar ilmestyi juhlallisena, tukka pystyyn kammattuna ja ilmoitti:

— Var så go' o' kom o' äta.

Ruokasalissa olivat jo kaikki koolla. Vahtimestari poltteli piippuaan ja lapset seisoivat tuoleinsa takana. Raimund vain työskenteli vielä pöytänsä ääressä. Hänellä oli vaikea suomenkirjoitus.

— No, Raimund, me odotamme.

Poika nousi päätänsä raapien.

— Kyllä tuo suomi on koko sekamelskaa!

Hän oli hermostunut ja tyytymätön. Perheen jäsenet eivät osanneet suomea juuri ollenkaan. Vahtimestari puhui jonkunlaista satamakieltä. Hän palveli tullissa ja joutui joka päivä tekemisiin satamatyömiesten kanssa.

— Mikke vaikke se on. Anta mine korja.

— Kylläpä sille nauraisi koko luokka, kun pappa pääsisi korjaamaan.

Rouva Fagerholm tarjoili ruokiaan loistavin kasvoin. Hän oli aina hyvällä tuulella. Pieni, ahkera ihminen, joka johti omaa silityslaitostaan. Jalat olivat jo käyneet huonoiksi, mutta silmät säteilivät.

— Minulla olisi eräs ehdotus, hymyili hän katsellen vanhinta tytärtään kuin lupaa pyytäen. — Me olemme sellaista kotiväkeä, joilla on vaikea käyttää arvonimiä. Minä ehdotan, että herrat kutsuisivat minua tädiksi.

— Ja minua Adrianiksi.

Vahtimestari nauroi ja vilkutti silmää.

— Vahtimestari on liian vanha meidän sinuteltavaksi, vaikka saman minulle tekee.

Helge Holländer vilkutti silmää takaisin.

— No, minä olen sitten »setä», huokasi vahtimestari.

— Ja minä olen Helge.

Hän kumarsi kohteliaasti neiti Margareetalle nauraen veitikkamaisesti.

— Vai te otatte sen oikeuden!

Hän kääntyi Juhon puoleen hymyillen loistavinta hymyään.

— Minä olen Margareeta.

— Juho, lausahti Kostia hämillään.

— Älkää punastuko. Minä olen Margareeta.

— Ja minä Juho.

Juho Kostiankin täytyi nauraa. Tämä perhe oli erikoisen hauskaa väkeä.

— »Juho» kuulostaa liian juhlalliselta. Sinä olet Janne. Se on näppärämpi lausua.

— Mistä arvasit? Janneksi häntä koulussakin kutsuttiin.

— Sanotteko te minua sinuksi?

Margareeta-neiti loi Helgeen murhaavan katseen.

— Tietysti! Mammahan tässä juuri esitti lähempää tuttavuutta.

— »Mamma»? Mitä minä kuulen? Sanotteko te, herra Holländer, minun äitiäni mammaksi?

— Tietysti, koska papalla ei ole mitään sitä vastaan.

Syntyi yleinen nauru. Sen kestäessä löysi Helgeparkakin armon. Neiti Margareetakin salli hänen sinutella itseään.

Sitten tuli poikien vuoro. Hekin saivan kunnian kutsua ylioppilaita ristimänimiltä. Pikku Runar vain sai tyytyä 'setiin'.

— Eikö mitä... sano sinä Janneksi vain.

— No se on liikaa, vastusti Margareeta.

— Eikö mitä... sanohan pois vain.

Pöydässä vallitsi mitä iloisin mieliala. Juho Kostia oli tyytyväinen. Tällaista hänen kömpelö olemuksensa tarvitsikin.

Hän oli loistavalla päällä. Heprea sujui kuin leikki. Vähää ennen kahtatoista hänellä oli kertauspaikka selvänä. Hän lähti yliopistolle.

Margareeta saavutti hänet porttikäytävässä.

— Janne, saanko viedä terveisiä?

— Kenelle?

— Ai, ai, sinä fariseus! Etkö tiedä?

— No en totisesti!

Hänen harmaat silmänsä hymyilivät.

— Johanna Langille tietysti.

— Mitäpä hän minun terveisilläni...

— Häinkö? Hän odottaa niitä aivan varmaan.

— Älä joutavia!

Juho nosti lakkiaan ja lähti. Hänen takanaan kaikui Margareetan iloinen nauru.

Sydän löi kiivaasti. Margareeta oli ollut niin salaperäinen. Olivatko Helsingin tytöt niin joutuisia? Eivätkö he ymmärtäneet odottaa? — hm! — vai oliko hänellä aikomus valmistaa tyttö odottamaan? Hänhän oli päättänyt lukea ja säästyä sydänkivuilta. Nuo ihmiset eivät tienneet, minkälainen sydän hänellä oli...

Juho harppasi kuin jotakin vaaraa pakoon. Esp-lanaadin nurmikko välkkyi auringon paisteessa. Hänestä näytti Helsinki tänään kauniilta. Oli sataanut hiukan. Vihreä, pehmoinen nurmikko kiilteli kaikissa sateenkaaren väreissä. Se näytti sametilta.

Mikä häntä vaivasi? Oliko tuo väri nyt niin mielenkiintoista? Ihan varmaan. Se muistutti Johanna Langin silmiä, uinailevia samettisilmiä.

Oliko hän rakastunut taas? Herra varjele, silloin hänen kävisi hullusti jälleen! Heprea jäisi ja viulu otettaisiin esille taas. Ei — hänen piti ponnistaa loppututkintoon. Helsingistä ei löytynyt papin elämäntoveria...

»... Koska Siionin tyttäret käyvät kenossa kau-
loin, nilkkarenkaitaan kilistellen ja iskien silmää
vastaantulijoille?»... Sehän oli kertaustehtävänä

tänään. Professori Hårdh oli aloittanut valituilla kappaleilla Jesajasta. Se oli erinomainen paikka . . . sopi Helsinkiin ja Helsingin elämään.

Juho kääntyi Unioonille. Hänen rintaansa ahdisti. Miksi oli Jumala antanut hänelle niin herkän sydämen? Jokainen suloinen tytönkatse sai sen tasapainostaan. Kuka oli Johanna Lang? Tilapäinen tuttavuus, — jonka johdosta hän tietysti rupeaisi rakentamaan oikein esikuvaksi kelpaavaa Perä-Pohjolan pappilaa herttaisine papinemäntineen. Hän oli suuttunut itselleen. Tänään hän osaisi kääntää Jesajan kolmannen luvun kuudennentoista värssyn.

Kun Juho Kostia kolmelta palasi, sattui hän taas vastatuksin Margareetan kanssa. Tyttö hymyili jo kaukaa ja heilutti kättään.

— Terveisiä! huudahti hän nauraen.

— Kiitos! Kukas niitä lähetti?

— Janne, sinä olet sydämetön. Johanna Lang ei ollut kuulemma osannut mitään yhdelläkään tunnilla.

— Mitä se minuun kuuluu?

— Jaa, sellaisia te olette! Hän oli masentunut, kun ei saanut terveisiä.

— Kyllä kai sinä ne sanoit kuitenkin?

— Mistä arvasit? Tietysti sanoin! En olisi hennotunut jättää sanomatta.

Mikä tässä nyt oli totta, mikä leikkiä? Juho ei kyennyt sitä ratkaisemaan. Hän kävi alakuloiseksi. Tällaisessa ristiaallokossa ei hänen taitonsa riittänyt. Nyt hän olisi todella tahtonut varmuuden, millä mielellä Johanna Lang oli ollut. Mutta hän ei uskaltanut kysyä.

— Hän tulee illalla meille.

— Vai niin...

— 'Vai niin.' Juokse hongikkoon! Sinä olet mahdoton!

Margareeta juoksi hänen edellään ylös. Hän olisi tahtonut jättää Juhon oven taakse, mutta hänen avaimensa oli unohtunut. Hän sai siis luvan odottaa, kunnes Juho ehti avaamaan.

— Pitikin jäädä avain kotiin! Olisin sulkenut sinut oven taakse.

— Ohoh! Mistä sellainen sydämettämyys?

— Sydämettämyys? Kumpi meistä on sydämetön? Hän nipisti Juhoa poskesta. — Kas niin! Tulehan syömään nyt. Joko Holländer on kotona?

— En tiedä.

Helge avasi kamarin oven. Hänen kasvonsa olivat yhtenä hymynä.

— Tsäära Margareeta, sinäkö puhuit Holländeristä?

— Minä.

— Tsäära Margareeta! Minähän olen Helge, din Helge.

— Äsna!

Margareeta löi oven perässään kiinni ollen olevinaan vihoissaan.

— Jokos te olette niin pitkällä? kysäisi Juho.

— Jo vain. Minä aion illalla kosia.

— Oho, kovinpa sinä rutosti.

— Ei auta, huokasi Helge teeskennellyn murheelisena. — Nyt täytyy kiirehtiä, kun on vielä rahaa sormukseen.

He lähtivät päivälliselle, Helge reippaana edellä.

Illalla tuli Johanna Lang. Hän oli punaposkinen ja vastasi hiukan ujolta. Aluksi hän ei taipunut ottamaan päällystakkia eikä hattua yltään, mutta kun Helge Holländer vaatimalla vaati, hän suostui viimein.

Nuoret istuivat kahvipöydän ympärillä. Rouva Fagerholm puuhaili silittäjättöriensä parissa, pistäytyen vain silloin tällöin ruokasalissa. Raimund laski laskujaan pöytänsä ääressä. Georg ja Runar olivat menneet tätinsä luo. Vahtimestari oli tullikamarissa.

Juho katseli Johanna Langia, joka istui kumartuneena lukien Margareetan ainevihkoa. Hänen tukkansa oli musta, häikäisevän musta. Lampunvalo kimalteli sillä saaden sen välkehtimään melkein sinertävänä. Jos tukka olisi ollut tuuheampi, olisi Johanna Lang ollut täydellinen kaunotar. Nyt teki ohut palmikko hiukan avuttoman vaikutuksen.

Mutta — Juho ei välittänyt tukasta, vaikka myönsikin, että musta hiusten väri sopi Johanna Langille. Hän ajatteli silmiä. Niissä oli jotakin selittämätöntä — samalla kertaa lämmintä ja syvää, mutta kuitenkin jotakin kevyttä, — varsinkin silloin kun ne kirkastuivat. Noita silmiä hän ajatteli. Luennoilla ne olivat välkkyneet hänen mielessään. 'Siionin tyttäret' ... niin ... Kuuluiko Johanna Langkin 'Siionin tyttäriin'? Hän ei tahtonut sitä uskoa.

Johanna Lang kohotti päätään ja katseli hymyillen Juhoa. Tuntui, kuin olisi hän aavistanut tämän ajatukset. 'En minä ole niin kevytmielinen kuin te luulette. Te hämmästyitte, kun haluan tutustua niin nopeasti. Mitä pahaa siinä on?' 'Te itse pakoitte minut siihen — sulkeutuneisuudellanne.'

— Herra Kostia, minä tulin muistuttamaan teitä lupauksestanne.

Juho katseli häntä hiukan hämillään. Hän ei muistanut.

— Niin... se aine, äänsi hän.

— Niin, jäkälämaat. Minä haluan kirjoittaa jäkälämaista. Teidän täytyy kertoa.

— Emme me nyt rupea jäkälämaista haaveilemaan. Me rupeamme soittamaan ja laulamaan.

— Muuten — Holländer voi sinulle kertoa soista, sillä hän on koko viime kesän ollut maanmittarin apulaisena.

Helge hymyili suloisinta hymyään.

— Ack, kära Margareta... 'Holländer'.

Juhoa nauratti. Helge oli niin kärsivän näköinen kuin kuoliniskun saanut. Hän ei ollut ennen havainnutkaan, että toveri oli niin erinomainen näyttelijä.

Johanna Lang nauroi ja painoi poskiaan. Hänellä oli sellainen omituinen tapa. Hän hermostui aina, kun tunsi poskensa liian hehkuviksi.

— Älä välitä hänestä. Hän on hullu.

— Ack, kära Margareta!

— »Tsäära». Minä kiellän sinua käyttämästä sitä sanaa, kunnes opit sen oikein lausumaan.

— Sittenkö minulla on toivoa?

— Toivoa? Mitä toivoa sinä tarvitset? Että suoritat tutkintosi.

Margareetan ääni oli pureva, mutta siitä huolimatta hänen silmänsä loistivat.

— Tiedätkö, Janne . . . herra Kostia laulaa ja soittaa viulua.

Juho kääntyi Margareetan puoleen.

— Mistä . . . sinä tiedät?

— Minä olen kuunnellut . . . 'Bak villande skog på en grönskande slätt' . . .

Johanna Lang taputti käsiään.

— Osaatteko sen? Hänen äänensä soi kiihkeänä.

— Olenhan minä sitä joskus laulanut.

— Se on minun lempilauluni! Teidän pitää laulaa se. Vastaväitteet eivät auttaneet, Juhon täytyi suostua. Nuoret siirtyivät saliin. Margareeta haki nuotikasasta laulun ja istui pianon ääreen.

Hetken kuluttua kaikui avarassa salissa Juho Kostian tummahko baritoni:

— Bak villande skog på en grönskande slätt,

där solskenet gassar så hett,

där sitter en spindel så svart och så stor

i gräset och stirrar och glor.

Han solstrålar fångar och tvinnar och gnor

och spinner till mörker och knyter ett flor,

så stark och så tätt,

så luftigt och lätt.

I dess maskor han fångar var levande själ

och pinar och plågar ihjäl . . .

Johanna Lang kuunteli henkeään pidättäen. Hän oli hämmästynyt. Hänen mieleensä ei ollut juolahtanutkaan, että Juho Kostia osaisi laulaa. Ja niin ilmeikkäästi. Hän oli kuullut »Ristilukin» monta kertaa, mutta Juho Kostia antoi sille omituisen sivuväriytyksen: — samalla kuin hän tulkitsi hämähäkin työtä, soi hänen laulustaan valitus, että hämähäkki saattoi menetellä niin julmasti. Siinä ilmeni tavallaan sääliä verkkoon joutuneita kohtaan.

»Ristilukin» esitys antoi Johanna Langille uuden näkökulman Juho Kostian olemuksen tarkkaamiseen. Hän huomasi ylioppilaan tunteelliseksi. Mutta samalla häntä hiukan tympäisi tämän tunteellisuuden naivi ilmaus. Hän oli etsinyt tunteellista miestä, mutta nyt kun hän oli sellaisen löytänyt, hän tuns pettymystä. Juho Kostia ilmaisi tunteensa liian välittömästi.

Joka tapauksessa hän tuns suurta mielenkiintoa häntä kohtaan.

Nuoren naisen vaistolla Johanna Lang tajusi, että Juho Kostian kaltainen luonne tulisi voimakkaasti tarttumaan kiinni häneen, jos hän vain antaisi tämän huomata jonkinlaista vastakaikua itsessään. Yhtäältä tämä pelotti häntä, mutta toisaalta se taas kiihoitti hänen koulutyttömäistä haluaan tehdä hui-

kan kiusaa, piinata ja kiduttaa. Hän oli lukenut romaaneja, joissa kerrottiin sellaisista naisista. Ne olivat aina erikoisesti huvittaneet häntä.

— Nyt sinä noudat viulusi, Janne. Me soitamme hiukan yhdessä.

Margareetalla oli ihmeellinen komentamisen taito. Juho taipui nöyränä hänen tahtoonsa. Hän puhui kyllä jotakin hepreasta, mutta Margareeta keskeytti hänet kiivaasti:

— Äsh, joutavaa! Sinä ehdit sitä vielä yllin kyllin tutkia.

Juho toi viulunsa. He rupesivat soittamaan »Caro mio beniä». Johanna teki nytkin havaintoja, niinkuin laulunkin aikana. Tuo ei ollut viulu, joka lauloi. Se oli tunturi, tonttujen asunto, joka itseksään iloitsi ympäristöstään välittämättä. Tunturin haltijat hyppelivät edestakaisin, katosivat vuoreen ja tulivat uudelleen esiin. Niiden laulu soi salaperäisenä kuin porontiuku kuutamoisella tiellä.

»Senza di te
languisce il cor . . .»

Johanna Lang taputti käsiään. Häntä ihastutti Juho Kostian soitto. Helge tömistä jalkojaan, huulilla tavallinen, poikamainen hymynsä.

— Äsh, Helge turmelee taas kaiken! Tuollaista töminää niin hienon laulun jälkeen.

— Minä aplodeeraan . . sinun säestyksellesi.

— Sinä! Sinä saat luvan olla aplodeeraamatta. Helge oli harpannut pianon ääreen.

— Oi kiitos, kära Margareta! Sinä kutsuit minua 'Helgeksi'. Kiitos, kiitos!

— Teinkö minä sen?

Margareta iski punastuneena silmää Johanna Langille.

— Kyllä, kyllä! Kiitos, kära Margareta . . . min egen . . .

— Se oli erehdys, Holländer. Minä pyydän anteeksi.

— Oi, sinä olet murhaava!

Helge hoippui paikoilleen teeskennellyn murheellisenä, käsi sydämellä.

Juhonkin täytyi nauraa ääneensä. Helge veitikka osasi mainiosti näytellä ensimmäisen rakastajan osaa.

Johanna Langkin nauroi. Hänestä Margareta olisi saanut olla hiukan suopeampi. Olihan herra Holländer moitteeton kavaljeeri. Hänen kujeilunsa vain lisäsi hänen miellyttäväisyyttään.

Juho laski viulun pianolle ja sytytti savukkeen. Hän oli hiukan hermostunut. Viulun esilleotto oli

ennen merkinnyt lukujen levähtämistä. Saisi nähdä, kävisikö nyt samoin.

— Te soitatte erinomaisesti.

Juho kumarsi. Häntä kiusasi tuollainen avomieli-
nen tunnustus, samalla kuin se hivelikin hänen itse-
rakkauttaan.

— Oletteko ottanut tunteja?

— Kyllä vähän.

— Sen kuulee kyllä.

Margareeta oli haltioissaan. Viimevuotiset asuk-
kaat eivät olleet mitään uusien rinnalla. Kuivia kont-
toristin alkuja, joille oli pääasia, että jakausta oli kes-
kellä päätä ja nenäliina takin ylätaskussa hiukan nä-
kyvissä.

— Meille tulee hauska talvi, kun Janne soittaa ja
laulaa, virkkoi hän katsoen Johanna Langia merkit-
sevä hymy huulilla.

— Etkö usko, Johanna?

— Kyllä.

Juhoa oudostutti hänen äänensä sävy. Oliko se
luonnollinen? Ei tuntunut siltä.

— Mutta, herra Kostia, te lupasitte kertoa minulle
Lapista. Miten käy minun aineeni ilman teidän apu-
anne?

— Voinhan minä kertoa.

— Älkää viitsikö. Ennätättehän sittenkin, kun olette kahden kesken.

Johanna Lang punastui, Juho Kostia samoin. Edellisen silmät suurenivat hiukan. Meri . . . vihreä, aaltoileva meri hurmasi Juho Kostiaa. — Johanna Langin silmät olivat kuin meri.

Oliko hän mustasukkainen? Molemmat ajattelivat samaa — Johanna Lang Margareetaa, Juho Johanna Langia.

Heidän katseensa yhtyivät hetkiseksi. Molemmat painoivat päänsä alas.

Kahden kesken! . . . Olisipa Margareeta tiennyt, millaista oli olla kahden kesken Juho Kostian kanssa. Kahden kesken . . . niin . . . Margareetalla ei ollut aavistustakaan, millaista oli olla kahden kesken Johanna Langin kanssa.

Ilta kului, mutta Johanna Lang ei saanut kuulla jäkälämaistaan. Leikittiin, kätkettiin sormusta, lunastettiin pantteja. Ilo kohosi kattoon. Kun vahtimestari Fagerholm tuli kotiin, kuuli hän vallatonta naurua salista.

Kello oli jo puoli kaksitoista, kun Johanna Lang lähti. Juho katsoi velvollisuudekseen lähteä saattamaan. Häntä harmitti vain se, että Helge ennätti

ennen häntä auttamaan tytölle päällystakkia ylle. Tämä näytti panevan tuolle pikku kohteliaisuudelle suuren arvon. Hän kiitti herttaisesti.

Ilta oli kaunis. Kuunvalo hopeoi merta. Laivat uinuivat satamassa. Suurkaupunkikin tuntui ottaneen pienen lepo hetken. Vain yksinäinen auto hyräsi poikki aution kauppatorin.

He kulkivat äänettöminä, Johanna Lang hehkuihin poskin. Ilta oli ollut hauska ja he olivat puhelleet paljon. Heidän äskeiset ajatuksensa kahden kesken olosta eivät tuntuneet pitävän paikkaansa. — Eivätkö ne pitäneet? Kyllä: — he nauttivat äänettömästi toistensa seurasta.

Saavuttuaan Katajanokalle Johanna Langin portille he pysähtyivät. Kummallakaan ei ollut halua sanoa hyvää yötä. He seisoivat jutellen jokapäiväisistä asioista. Johanna Lang ajatteli, että hänen sopisi esittää lähempää tuttavuutta.

Juho Kostia taas mietti kohtaloaan. Oliko hän jälleen antautumassa tuolle tuskaiselle etsimistielle: — löytää itselleen elämäntoveri? Oliko Johanna Lang etsimisen arvoinen? Tänä iltana hänestä tuntui siltä. Mutta — jos hän pettyisi jälleen, niinkuin niin monta kertaa ennen? Hänen sydäntään ahdisti.

— Herra Kostia, minulla on pieni ehdotus. Me

voisimme olla lähemmin tuttuja, vai mitä? Minusta se olisi hauskaa.

— Minusta myöskin.

— Johanna.

— Juho.

— Saanko minäkin sanoa Janneksi?

Johanna Lang ojensi kätensä. Se oli pehmyt ja lämmin ja värisi hiukan.

— Sano vain. Sepä minun kotinimeni onkin.

— Niin . . . Janne, miten käy minun aineeni?

— Ai, ai, olen kokonaan unohtanut sen. Ehkä sinulle sopisi huomenna?

— Kyllä. Ehkä sinä tulet minun luokseni. Minä olen kertonut sinusta tädilleni. Hän tulisi varmaan iloiseksi saadessaan tutustua sinuun.

— Kyllä. Sehän sopii erinomaisesti.

— No niin . . . hyvää yötä sitten, Janne!

— Hyvää yötä, Johanna!

Tyttö hävisi pimeään porttikäytävään. Juho lähti astumaan asuntoaan kohti. Hänen sydämensä riemuitsi: — Johanna oli kertonut hänestä tädilleen! Oliko tämä enempi kuin tavallinen helsinkiläistuttavuus? Hänen sydämensä vastasi myöntävästi. Siellä soi vain yksi ääni: Johanna, Johanna . . . ra-

kas, rakas! Hän oli onnellinen — pitkästä, pitkästä aikaa taas: — hän oli löytänyt ystävän.

Esplanaati oli hänestä kuin sadun puutarha. Kaasulamppujen pitkä rivi näytti tietä »Onnelaan». Häntä eivät häirinneet yö-Helsingin asukkaat. Hiekka narskui jalan alla. Sekin kuiski: Johanna, Johanna, rakas, rakas . . .

Kun Juho tuli kotiin, seisoi Helge sukkasillaan Margareetan oven takana ja kuiskaili jotakin avaimen reijästä. Hän oli niin hullunkurisen näköinen, että Juhoa nauratti. Kamarista kuului Margareetan äkäinen ääni, jonka nauruntirskahdukset tuontuostakin katkaisivat.

— Säj nu go' natt åt mej.

— Mene tiehesi!

— Kära Margareta!

Helgen ääni oli pyytävä.

— Sano nyt hyvää yötä minulle.

— Aasi!

Helge nauroi ja pudisti sormeaan. Mutta Margareeta oli kuullut Juhon tulon. Hän huusi iloisesti:

— Hyvää yötä, Jannel!

— Hyvää yötä!

Helge koetti hoilata sekoittaakseen Juhon vastauksen, mutta itsepintainen tytön ääni jatkoi:

— Janne, hyvää yötä!

— Hyvää yötä!

Ei auttanut. Helgen täytyi nauraen lopettaa. Kamarista kuului vain kiusoitteleva tirs kunta.

— Kyllä se on itsepäinen, virkkoi Helge heidän päästyään kamariinsa.

— Niin . . . kuka?

— Tuo Margareeta. Olen ainakin puoli tuntia seisunut hänen ovensa takana ja kerjännyt hyvää yötä, mutta tyttö vastaa vain haukkumisilla. 'Et osaa sanoa »kära».' Minä koetan parastani. Ei kelpaa. Minä parannan ja parannan, mutta yhtä huonolla menestyksellä. 'Mene tiehesi, aasi!' — Minulla ei ole juuri toiveita.

Hän oli hyvällä tuulella. »Vastoinkäyminen» ei näyttänyt häntä painavan.

3.

Johanna Langin isä oli kuollut. Hän oli ollut raastuvanoikeuden notario. Tyttö oli kolmivuotiaana jäänyt isättömäksi. Äiti — oltuaan muutaman vuoden leskenä — oli mennyt uusiin naimisiin. Hän asui nyt maalla Helsingin lähistöllä. Äidin naimisiinmeno oli vieraannuttanut tyttären kodista. Hän ei voinut pi-

tää isäpuolestaan yhtään. Viime vuodet hän olikin asunut kaupungissa tätinsä, leskirouva Hallströmin luona, joka oli häntä kasvattanut ja kouluuttanut.

Juho Kostia astelee Pohjois-Esplanaatia Katajanokalle. Hän on matkalla Johanna Langin luo.

Tämä päivä on kulunut kuin unessa, suloisessa unessa. Aamulla herättyään hän oli muistanut eilisillan ja hänet oli vallannut vapisuttava riemu. Oliko totta, että Johanna Lang oli esittänyt lähempää tuttavuutta? Hän ei voinut sitä epäillä. Hän muisti tytön lämpimän katseen, kun tämä hävisi pimeään porttikäytävään. Hän tunsi vieläkin hänen pehmeän kätensä kosketuksen omassaan. — Hän oli loikonut vuoteessa autuaiden ajatusten vankina ja ollut myöhästyä luennoilta. Pitkin päivää hän oli ollut hajamielinen ja suljettu. Mutta se, joka olisi kyennyt pilkistämään hänen sydämeensä, olisi huomannut, että siellä oli syntynyt jotakin . . . jotakin, jota Juho Kostia ei ennen ollut kokenut. Entiset sydämen läikähtelyt olivat vain olleet leikkiä tämän uuden, väkevän tunteen rinnalla. Oli tullut kevät, tuntureiden kevät, jolloin sulava lumi vuolaina pu-roina syöksyy tunturin rinteitä alas. Sen oli aurinko saanut aikaan . . . aurinko — Johanna Lang.

Fagerholmin sali ja ruokasali olivat saaneet aivan toisen sävyn kuin ennen. Niissä oli nyt jotakin hiljaista, pyhääamua muistuttavaa, suvisen Lapin sunnuntain sanatonta riemua. Johanna Langin hopeanheleä nauru oli jäänyt niihin soimaan. Nuo keskinertaisesti kalustetut huoneet olivat muuttuneet salaperäisiksi onnen ja hiljaisen kaipauksen kammi-oiksi, joissa nyt piti melkein varpaillaan kulkea. Hän oli ollut siellä . . . istunut salin haalistuneessa sohvassa . . . Ennen se oli näyttänyt hyljättyä — kuin jostakin huutokauppakamarista huudetulta. Tänään se oli ollut kuningattaren valtaistuimella. Ja ruokasali yksinkertaisine huonekaluineen oli muuttunut itse kodikkuuden symboliksi. Hän oli hengessään moitinnut Raimundia, joka saattoi lyödä kirjat sellaisella paukahduksella pöytään. Hänestä oli tuntunut ikävältä, ettei Fagerholmilla ollut erityistä huonetta poikia varten. He turmelivat ruokasalin rauhan mellullaan. Setä Fagerholm oli kuin vaistomaisesti ymmärtänyt, minkälainen muutos hänen ruokahuoneessaan oli tapahtunut: — hän oli ollut tavallista hiljaisempi. Ei mitään merimiesjuttuja, vaan tyyntä, arvokasta aterioiden ja sitten — rauhallinen piippuunpano ja — ulos tullikamarille virkaa hoitamaan. Täti Fagerholmin herttainen olemus taas oli kuin kas-

vanut. Ei saattanut ajatellakaan, että hän olisi häirinyt ruokasalin kodikkuutta; hän päinvastoin li-
säsi sitä. Hän oli sen ruumiillistunut edustaja, jonka
pehmeä, äidillinen ääni sopi erinomaisesti huoneen
muuttuneeseen sävyyn.

Juho Kostia ei ajatellut enää perääntymistä. Hän
oli antautunut tunteensa vietäväksi. Se seikka, että
Johanna Lang oli kertonut hänestä tädilleen, oli ta-
keena siitä, ettei nyt ollut kysymyksessä tavallinen
koulutytön mieltymys. Se oli kuin vanha, hyväksi-
tunnettu tehtaanmerkki, johon saattoi luottaa.

Kuinka toisenlaiseksi oli kaikki muuttunut sitten
eilisen! Pohjois-Esplanaati ei ollut enää tavallinen
katu. Se oli pyhä polku, jonka Johanna Langin jalat
olivat pyhittäneet. Paperossinpätkät ja katulika
eivät pystyneet sitä turmelemaan. Tietoisuus siitä,
että Johanna Lang oli kulkenut sitä, teki sen vastus-
tuskykyiseksi . . .

Ainoa paikka, joka oli säilyttänyt entisen arkisen
leimansa, oli aukea Päävahdin edustalla.

Siinä kulki ajurirrattaita ja kuorma-autoja. Ne
olivat kuluttaneet Johanna Langin jalanjäljet. Mutta
— sillalla ne alkoivat taas jatkuen katua ylös, ohi
venäläisen katedraalin. Juhosta tuntui hyvältä, että
Johanna Lang kulki juuri tätä tietä. Tuo kultaku-

poolinen temppele näki hänen joka aamu kiiruhtavan kouluun. Nuo sikarilaatikot tuon tupakkamyymälän ikkunassa sanoivat hänelle hyvää huomenta. Hän ei ollut ennen huomannutkaan, että siinä oli niin hienoja lajeja. »La Rosa», »La Regina», »El Paradiso». Oh, hänen teki mieli ostaa yksi laatikko »El Paradisoa». Hänhän olikin pääasiallisesti sikarinpolttaja.

Juho poikkesi myymälään. Nuori, avokatseinen neiti, jolla oli vaalea kiharatukka ja siniset silmät, vastasi kohteliaasti hänen tervehdyksesensä. Juho hymyili hänelle ja neiti hymyili vastaan. Hänestä oli luonnollista, että juuri tuonnäköinen myyjätär palveli tässä myymälässä . . . puhtaamman ja luonnollisemman näköinen kuin Espiksen suurten tupakkakauppain neidit. Myyjätär ehkä tunsikin Johanna Langin. Asuihan hän tässä aivan lähellä — kulkien joka aamu kouluun hänen ikkunainsa ohitse.

— Mitä saisi olla?

Juho pani merkille, ettei neiti sanonut: 'mitä saisi luvan olla'. Hän oli luonnollinen, niinkuin hän oli ajatellutkin.

— Yksi laatikko »El Paradisoa».

Neiti katseli hyllyjä ja pudisteli päätään.

— Ne ovat loppuneet.

— Ikkunassa näkyi olevan yksi.

— Jaa . . .

Neiti riensi katsomaan. Olihan siellä. Juho oli iloinen, että hän sai juuri tuon laatikon.

— Kahdeksantoista markkaa.

Hän maksoi ja lähti. Mennessään hän hymyili jälleen ja neiti hymyili takaisin. Oli kuin olisivat he ymmärtäneet toisensa. 'Niin . . . tuo laatikko on nähnyt hänet.' 'Niin, niin.'

Lähellä tupakkamyymälää oli Johanna Langin portti. Juho hiljensi askeleitaan. Hän lähestyi porttikäytävää juhmallisin mielin, sykkivin sydämin kuin muhamettilainen Kaaban pyhää kiveä.

Rakkaus on ihmeellinen. Se lumooa uhrinsa ja saa hänet katsomaan asioita ja esineitä sadunhohteisessa valossa. Porttikäytävä, josta Johanna Lang joka päivä kulki, oli aivan tavallinen, sillä eroituksella vain, että arkkitehti oli sommitellut sen graniittisiin sivupylväisiin kaksi enkeliä miekat kädessä — yhden kummallekin puolelle. Se oli Juhon mielestä kuin paratiisin portti. Enkelien miekat olivat alaslasketut, kärki maata kohti — kuin merkiksi, että sisäänpääsy oli vapaa. Mutta samalla ne herättivät tuskallisen ajatuksen, että kivimuurista voisi kerran tulla 'kadotettu paratiisi'. Oi, ettei vain tulisi hänelle! —

Hän löysi porraskäytävän ja lähti kiipeämään. Toi-

sessä kerroksessa asui leskirouva Hallström. Juho painoi ovikelloa ja jäi odottamaan.

Sydän sykki rajusti. Johannan koti! Hänen armas, siro peukalonsa oli painanut tuota nappia monen monta kertaa. Ja nyt sitä oli painanut hän, Juho Kostia.

Oven takaa kuului askeleita. Ovi avautui ja hämärästä eteisestä kuului pehmeä ääni, joka hiveli Juhon korvaa kuin musiikki.

— Sinäkö, Janne?

— Hyvää iltaa!

Tyttö ojensi kätensä ja Juho puristi sitä rajusti.

— Ai, ai, sinulla on hirveä koura!

— Puristinko liian lujaa?

— Melkeinpä.

Juho kävi hiukan hämilleen. Oliko hän käyttäytynyt tuhmasti?

Johanna johdatti hänet sisään. Huone oli kodikkaasti, vaikka köyhästi kalustettu. Erikoisesti kiinnitti Juhon huomiota korkea lipaspiironki. Se oli melkein samanlainen kuin hänen kotonaan Lapissa.

Vanha, ystävällisen näköinen nainen nousi pöydän äärestä, jossa oli neulonut. Hän siirsi silmälasit otsalle ja katseli tutkivasti Juhoa.

— Herra Kostia, ellen erehdy?

Johanna esitti heidät.

— Tervetuloa! Johanna on jo ehtinyt odottaa teitä, vaikk'ei kello ole vielä kuin vähän yli neljän. Käykää istumaan, olkaa hyvä!

Johanna katseli häntä loistavin silmin. Juhosta tuntui, että hän oli astunut onnensa kynnykselle.

— Mitä, oikein pitkässä takissa! Kylläpä sinä olet juhlallinen.

Johanna nauroi iloisesti.

— Ensi visiitti, Johanna, ensi visiitti . . . katsopas.

— Niin, niin. Minä toivon, ettei se ainakaan ole viimeinen.

Juho istui pöydän ääreen. Hän huomasi seinällä sitran.

— Kuka täällä soittaa? Sinäkö . . . ?

— En, . . . se on Leenin, serkkuni sitra. Hänelle sinun pitäisi puhua, Juho. Hän on niin jumalaton, ettei usko mitään . . . soittaa ja rallattaa kaikki pyhäpäivätkin.

Juho katsahti häneen hämillään. Oliko se todella tarkoitettu, vai hurskasteluako vain?

Johanna nauroi. Juho ei päässyt hänestä selville.

Rouva Hallström tuli kyökistä kahvitarjotinta kantaen.

— Johanna on kertonut, että juotte paljon kahvia siellä Lapissa. Minulla oli tämä jo odottamassa.

— Vai on Johanna sellaista kertonut, se veitikka!

— Mutta sehän on totta, Juho. Sinä olet hirveä kahvinjuoja. Tädillä on tarkoitus saada sinut heti hyvälle tuulelle.

Nuoret siirtyivät sohvaan huoneen perälle. Otettiin esille Johannan ainevihko.

— Et saa katsoa! Minä haluaisin vain näyttää, etten ole saanut vielä yhtään riviä kokoon. Ja kahden päivän päästä on perjantai.

Juho oli ehtinyt kuitenkin jo vilkaista. Viimeinen aine oli nimeltään: 'Mitä ymmärretään pintapuolisuudella?'

— Vai sellaisia filosoofisia kysymyksiä sinä mietit, virkkoi hän laskien kahvikupin pöydälle.

— Ei se ole mitään. Se on kaikkein huonoin aine, mitä olen kirjoittanut. — Mitä sinulla on tuossa?

Johanna osoitti sikarilaatikkoa piirongin kulmalla.

— »El Paradisoja».

— Mitä —?

— Paratiisisikaareja.

Johanna huusi kyökkiin:

— Kuulepas, täti, kuinka hienoja sikareja tämä meidän herra polttaa. »El Paradiso».

— Jaa, jaa . . .

— Nyt sinun pitää panna yksi palamaan ja ruveta loihtimaan minulle Lappia esiin. Minä aion saada kymmenen, Juho!

Hän pyörähti ympäri notkeasti ja nosti paketin pöydälle.

Mikäs auttoi, Juhon täytyi totella. Hetken kulluttua höyrysi sikari hänen hampaissaan. Johanna valmistausi panemaan paperille hänen esitystään.

— Mitä, aiotko panna muistiin?

— Tietysti, enhän muuten muista.

— Mutta — minä ajattelin kertoa sadun.

— Mitä? Jäkälämaistahan sinun piti kertoa.

— Niin . . . sadun jäkälästä.

— No, annahan tulla sitten.

Juho puhalsi muutaman savurenkaan ja siristi silmiään. Hänen huulillaan karehti onnellinen hymy. Hän muistutti pikku poikaa, joka puhaltelee saippuapalloja ilmaan.

— Oli kerran aika, jolloin Lapissa asui vain lappalaisia, aloitti Juho katsoen katonrajaan. — Ainoastaan joku yksinäinen uudisasukas oli uskaltanut raijata itselleen asumisijan keskelle kaukaista kivelistöä. Mutta uudisasukasta häiritsi lappalaisten läheisyys. Sen vuoksi hän välistä pisti jäkälämaat pala-

maan karkoittaakseen lähettyviltään vastenmielisen naapurin.

— Tekipä sitten kerran muuan uudisasukas talonsa Sompion erämaihin, joita omisteli rikas pororuhhtinas Ponku. Hänen laumansa kävivät laitumella uudistalon ympärillä. Porot söivät kesällä uudistalokkaan heinät, sotkivat niityt ja tekivät kaikenlaista vahinkoa. Uudistalokas kiivastui viimein ja uhkasi karkoittaa Pongun laumat kauemmas . . . etäisempiin tunturiseutuihin. Hän päätti sytyttää metsävalkean, joka tuhoisi kaikki lähiseudun jäkälämaat.

— Uudistalokkaalla oli poika nimeltä Sippa. Tämä oli rakastunut Pongun tyttäreeseen, kauniiseen Maaretaan. Porometsässä ollessaan hän tapasi tyttöä muutamaman jängän laidassa, jonka yli tyttö saapui sulhonsa luo . . .; hän oli sanonut menevänsä kenkäheinää leikkaamaan, mutta — käyttikin tilaisuutta hyväkseen kulkeakseen yli jängän metsän reunassa odottelevan uudistalonpojan luo. Jo kaukaa tämä näki hänen kirjaillon mekkonsa, kun tyttö ujoina lähestyi, alasluoduin katsein. Poika kertoi tytölle isänsä uhkauksen. Tämä oli kauvan aikaa vaiti, mutta virkkoi viimein: 'Jos isäsi toteuttaa päätöksensä, emme me koskaan tapaa.' Poika katseli häntä rakkautta uhkuvin kasvoin ja sanoi: 'Minä taivutan

isäni luopumaan päätöksestään.' 'Jos sen teet, niin minä rukoilen isääni päästämään meidät yhteen.' He sopivat siitä ja tyttö poistui.

— Sippa palasi kotiin ja ryhtyi suostuttelemaan isäänsä. 'Mitäs nyt lappalaista vainoamaan.' 'Tappoporonhan mekin tarvitsemme silloin tällöin.' Monta päivää hän sai puhua, kunnes isä lopuksi taipui. Iloissaan hän riensi sovitulle kohtaupaikalle kertomaan päätöksestä.

— Mutta sillä aikaa oli Pongun kylään saapunut rikas lappalainen Guttorm. Hänellä oli poroja monia tuhansia ja hänen vyössänsä helisi silkka hopea. Hän oli saapunut kosimaan kaunista Maaretaa. Ponku oli antanut sanansa: — Mikkelinä pitj nuorten matkustaa kirkolle papin luo kuulutusta ottamaan. Tyttö kertoi tämän kaiken sulholleen ja itki. Poika koetti taivuttaa häntä, — hän rukoili ja pyysi, hän ehdotti pakoa, mutta — Maareta pudisti surullisena päätään: — 'Minä tulin sanomaan sinulle hyvästiä. Minun täytyy mennä Guttormille.' 'Mutta minä olen saanut isäni taipumaan', väitti poika. 'Vaikka... ei auta', vastasi tyttö. 'Silloin on parempi, että nämä maat palavat!' huudahti poika. Nyt rupesi tyttö puolestaan rukoilemaan. Paikka oli käynyt hänelle rakkaaksi. Hän tahtoi pa-

lata sinne joka vuosi — naimisiin mentyäänkin. Mutta poika pysyi taipumattomana. 'Ei . . . ennenmin palakoot!'

— Tyttö lähti murheellisena kodalleen. Kun hän oli päässyt jängän toiseen laitaan, huomasi hän savun nousevan metsästä. Siellä Sippa jo sytytti. Oli vallinnut moniviikkoinen pouta ja tyttö kyllä arvasi, miten tulisi käymään. Hän lähti takaisin jängän ylistääkseen poikaa. Hän tahtoi palata seudulle seuraavanakin vuonna — vielä naimisiin mentyäänkin . . . Mutta päästyään keskelle jänkää hänen jalkansa horjahti ja hän putosi kaltioon. Hän koetti päästä ylös, mutta ei jaksanut ponnistaa. Sippa kuuli hänen huutonsa, mutta ei mennyt auttamaan; hän tiesi, että tyttö päästyään kaltiosta palaisi kodalleen. Hän sytytti sytyttämistään. Pian oli koko jängän ympäristö yhtenä tulimerenä. Liekit nuoleskelivät jo jänkääkin, joka oli kuivunut kauttaaltaan. Voimakas tuuli kaatoi tulimeren sen yli. Valitushuudot vaikeivat. Kaunis Maareta oli saanut surmansa liekeissä.

— Sippa oli raivoavin silmin katsellut tihutyötään. Hän näki, miten tuuli painoi liekkejä jängän yli. Hän tiesi, että sen toiselta laidalta alkoivat penikulmaiset jäkälämaat. Niitä myöten leviäisi metsäpalo kauvas pohjoiseen ja karkoittaisi Pongun.

Mutta — nähdessään raivoavien liekkien räiskeen ja tietäessään Maaretan kuolleeksi hän hurjistui äärimmilleen. Hän lähti juoksemaan — tietämättä, minne. Hän tunsi vain, että Maareta oli kuollut. Hänen nimeänsä huutaen hän syöksyi jängälle ja hävisi liekkien sekaan. Hän ei koskaan palannut. Hänen isänsä löysi jängältä myöhemmin kahden palaneen ihmisen ruumiit. — Siitä alkaen on jänkää kutsuttu Maaretasipan jängäksi.

Johanna Lang oli alussa hymyillyt Juhon kertomukselle, mutta kuultuaan tarinan surullisen lopun hän kävi totiseksi. Hymy kuoli hänen huulillaan. Silmien alle ilmestyi tuskallinen piirre. Ja kun Juho lopetti, hän huokasi syvään ja näytti murheelliselta.

Juho karisti tuhkaa sikaristaan. Hänen katseensa lepäsi Johannan kasvoilla ja hän hymyili surullisesti.

— Oletko kirjoittanut mitään? kysyi hän hiljaa.

— Hyi, kuinka sinä olet julma! Kerrot tuollaisia tarinoita. Mitä minä niistä saan?

Juho katseli häntä vakavana.

— On yksi asia, jonka kertomus opettaa.

— Mikä se olisi?

— Että on vaarallista panna tulta kuivaan jäkälikköön. Siitä syntyy palo, kauhea palo.

Johanna Lang kohautti hartioitaan.

— Mutta, Janne, — hän loi äkkiä silmänsä vasta-päätä istuvaan ylioppilaaseen — ei tästä tule mitään! Kerro minulle oikein, kerro niin, että saan jotakin kokoon.

Hänen äänensä hiveli Juho Kostian korvaa. Se oli niin suloinen ja lämmin, että Juho tunsi omituista hellyyttä povessaan.

— Kyllä... minä vain usein muistelen vanhoja tarinoita. Niistä on paljon oppimista...

Ja Juho kertoi. Hän kuvasi Lapin luontoa, loihti Johannalle sen ihmeellisen, salaperäisen tenhovoiman. Hän maalasi rannattomat metsät ja penikulmaiset, puuttomat aavat. Hän todisti jäkälän taloudellisen merkityksen. Se oli Lapin elämä, Lapin leipä. Ilman sitä oli saamekansan mahdoton tulla toimeen.

Maaretasipan jänkä unohtui. Kamarissa oli jälleen kaksi onnellista ihmistä, joiden sydämet sykkivät toisilleen. He keskustelivat vilkkaasti, tuttavallisesti. Tunnit vierivät. Kun rouva Hallström tarjosi teetä, oli ilta jo pitkälle kulunut.

— Mitä satua herra Kostia täällä kertoi? kysyi rouva Hallström.

— Oi, sellaista kamalaa, täti... et usko.

Johannan ääni värähteli. Hän mainitsi lyhyesti Juhon kertomuksesta.

— Lappi on salaperäinen maa. Minulla oli veli monta vuotta Lapissa. Me luulimme hänet jo kuolleeksi, kun hän muutamana talvi-iltana ilmestyi luoksemme lapinturkissa ja karvakintaissa. Hän oli toiminut poronostajana muutamalla Norjan kauppiarella. Hän jäi tänne, sai paikan, — mutta aina hän kaipasi takaisin. Varsinkin keväällä, jäidenlähdön aikana hän oli onneton. Hän istui tuntikausia huoneessaan synkkänä ja alakuloisena. Silloin hän nouti lapinturkkinsa vinniltä ja ripusti sen kamarinsa seinälle. Meillä oli koko talo täynnä poronkarvoja.

— Setä Ivar. Hän muistutti sinua, Janne.

— Todellakin... herra Kostia muistuttaa häntä paljon.

— Onko hän kuollut?

— On... viisi vuotta sitten.

Rouva Hallström siirtyi jälleen kyökin puolelle.

— Minä pidin setä Ivarista. Hän oli niin hyvä... erilainen kuin kaikki muut. Hän kertoi minulle Lapin elämästä ja silloin loistivat hänen surulliset silmänsä niin herttaisesti.

— Mutta miksi se Maareta ei suostunut pakene-

maan? Olisivathan he voineet muuttaa kauvas —
oudoille seuduille ja asua siellä onnellisina.

— Niin... miksi? Sitä on vaikea selittää. Naisen sydän on arvoitus.

— Ja miksi piti Sipan sytyttää metsävalkea? jatkoi
Johanna kiinnittämättä huomiota Juhon vastaukseen.

— Olisihan hän saanut nähdä Maaretan joka vuosi.

— Olisi... toisen omana...

— Niin, mutta nähdä kuitenkin.

— Jaa...

Juho kohautti olkapäitään. Hänen katseensa oli
synkkä.

— Mieskin on arvoitus.

— Ehkä...

He istuivat hetkisen äänettöminä, kunnes Johanna
katkaisi hiljaisuuden:

— Ei, Janne! Nyt sinun pitää laulaa. Laula »Ris-
tilukki». Minä pidän siitä laulusta tavattomasti.

Juho vastusteli. Hän moitti käheyttä.

— Mitäs tyhjää! Kyllä se menee.

— Ei ole säästystä.

Johanna katsoi häntä hellästi, pää kallellaan.

— Minä en välitä säästyksestä. Minä haluan vain
kuulla sinun laulasi.

Juhon täytyi suostua. Hän kakisteli kurkkuaan,

etsi ääntä, näytti kiusaantuneelta, mutta nojasi siten sohvan kulmaan ja lauloi.

Samoin kuin ensi kerrallakin kuunteli Johanna nytkin hänen lauluunsa omituisin, selittämättömin tuntein. Juho lauloi ilmehikkäästi, aivan kuin alleviivaten erityisiä kohtia. Mutta tällä kertaa ei laulusta soinnut sääliä verkkoon joutuneita kohtaan. Päinvastoin: — Juho tulkitsi nyt sen kohdan intohimoisesti, kuin nauttien tuskista, joita ristilukki uhreilleen valmisti.

... och pinar och plågar ihjäl!

Johanna oli haltioissaan. Niin vaikuttavasti hän ei ollut koskaan kuullut »Ristilukkaa» esitettävän. Tosinhan se konserteissa laulettiin monta vertaa taiteellisemmin, mutta sitä tunnetta, jonka Juho lauluunsa sai, hän ei ollut tavannut missään.

Hänen äänensä värähteli, kun hän kiitti.

Kello oli kymmenen, kun Juho Kostia kulki katua alas, matkalla kotiaan. Ilta oli ollut ihana. Hän oli oppinut tuntemaan Johannaa enemmän. Hän oli saanut pilkistää hänen sydämeensä ja — hän oli rauhoittunut. Antaa jäkälikön palaa vain. Sitä ei tarvinnut käydä sammuttamaan. Johanna ei ainakaan sitä tahtonut. Se oli hän, joka sytytti... sytytti loistavin silmin...!

Taivaalla vyöryy mustia pilvenmöhkäleitä raskaasti, hitaasti, kuin liitoksissaan vapisten, valmiina joka hetki särkymään. Ne vaihtavat muotoa alin-
 omaa muistuttaen milloin raskasliikkeistä sotajouk-
 koa hevosineen ja vankkureineen, milloin Vanhan
 Testamentin profeetan päätä tuulesa liehuvine tuk-
 kineen. Kuunvalo, joka pääsee esille vain silloin, kun
 pilviröykkiössä sattuu ohuempi paikka, antaa niille
 yhä satumaisempia muotoja . . . Nyt nousee aurinko
 Austerlitzissa ja kummulla seisoo Napoleon kenraa-
 leineen katsellen 'kolmen keisarin taistelua' . . . Sa-
 vupilvet vyöryvät kumpua kohti, peittävät sen al-
 leen, pyyhkivät pois Napoleonin kenraaleineen ja
 kas: — siinä seisoo Mooses valtavan kookkaana —
 katsellen Jumalan kirkkautta Siinain vuorella! . . .
 Kuu saa kokonaan kasvonsa esille, häikäisee Moo-
 seksen, hävittää hänet tyyten — ja taas vyöryvät pil-
 vimassat raskaasti, hitaasti, kuin liitoksissaan va-
 pisten, valmiina joka hetki särkymään . . . Meri käy
 vaahtopäänä, tuuli vinkuu pitkän laiturin kaide-
 puissa heiluttaen laiturin päässä olevan lautakoppe-
 ron seinällä riippuvaa pelastusrengasta kuin hätä-
 merkkiä. Ihmisiä ei näy missään. Satamatalojen

ikkunoista tuikkivat tulet pettämättömän vakavina, kuin kutsuen suojaan laiturin päässä seisovaa kahta ihmistä — suojaan myrskyltä ja sydämen pettäviltä tunteilta.

Mutta nuo kaksi eivät sitä huomaa. Heillä on sydämellä paljon, paljon, mikä on sanottava juuri tänä iltana ja tässä paikassa.

Kuunvalo välähtää hetkisen tytön kasvoilla. Hänen silmänsä ovat kyynelissä. Johanna Lang itkee onneaan ja onnettomuuttaan. Hänen edessään seisoo Juho Kostia palttoonkaulus pystyssä, puhuen lämmöllä, vakuuttavana, katkerana — toisin vuoroin uhmaten taivasta ja maata — toisin vuoroin nöyränä kuin syntejään anteeksi aneleva.

— Miksi, Johanna... miksi et voi luvata? Jos rakastat minua, niin... silloinhan pitäisi olla helppoa luvata.

— Voi, Janne... minä pidän sinusta tavattomasti, mutta sittenkään en tiedä...

Johanna Lang luo kyyneleiset silmänsä Juho Kostiaan. Tällä hetkellä hän on liikuttavan kaunis.

Juho Kostian sydäntä kouristaa. Tässä on nyt tilinteon hetki... Häntä hullua, kun oli päästänyt sydämessään sellaisen palon valloilleen! Mutta — minkä sille oli voinut? Ei mitään. Johanna Lang oli

osoittanut niin pettämättömiä merkkejä, ettei hänellä enää ollut voimia perääntymiseen, kun suhde kerran oli alkanut. Eikä hän ollut sitä halunnutkaan. Päinvastoin: — hän oli rientänyt eteenpäin kuin jainoinen, joka luulee hetken päästä löytävänsä virvoittavan lähteen. Ah, Juho Kostia elää hengessään kaikki ne onnen hetket, jotka hän on Johanna Langin seurassa viettänyt. Iltoja Kaivopuiston teillä ja Katajanokan rannoilla — ja aamuja, jolloin hän on rientänyt ystävänsä vastaan tämän mennessä kouluun, — niitä hän ei unhoittaisi koskaan!

— Minä uneksin kaunista unta, mutta heräsin pettävään todellisuuteen, sanoo hän katkerasti.

— Voi, Janne, jos näkisit sydämeeni! Se rakastaa sinua, niinkuin sydän voi rakastaa. Mutta sittenkin tunnen arkuutta ja pelkoa... tulevaisuuteen nähden. Minä en uskalla antaa ratkaisevaa lupautta. Sehän sitoisi minut täydellisesti.

Juho Kostia nauraa katkerasti. Naisen sydän oli arvoitus, ikuinen arvoitus. Se voi rakastaa, mutta ei sittenkään uskaltanut sitoa itseään — täydellisesti.

— Sinä et siis rakasta, lausuu hän ja äänessä soi tuomarin ankaruus.

— Voi, Janne, miksi kiusaat minua! Emmekö voi olla edelleenkin niinkuin tähänkin asti... hyviä,

sydämellisen hyviä ystäviä? Miksi pitää olla lupaukset ja lupaukset? Minä en voi ymmärtää . . .

— Ei! Minun uskontunnustukseni on 'kaikki tai ei mitään'. Kun sinä et kerran voi antaa lupausta, on suhteemme särkynyt.

Juho Kostia lausuu sen synkällä vakavuudella, mutta tuntee siitä huolimatta, etteivät sanat oikein vastaa todellisuutta. Hänen on työläs, niin perin työläs unhoittaa onneaan.

Mutta — seuraavassa hetkessä hänestä tuntuu, että hän on jo ratkaisevasti katkaissut rakkautensa siteen ja heittänyt Johannasta irti. Tämä on luisuudessa pois hänen luotaan . . . väkisten . . . auttamattomasti. Ja sitä hän ei tahdo, sitä hän ei voi nähdä, sitä hän ei jaksa kestää! Hänen täytyy kuvitella päinvastaista. Onhan hän kuvittelijaksi syntynyt.

Hänen täytyy uskotella itselleen, että portti Eedeniin on juuri auennut — ja että he parast'aikaa kulkevat siitä käsikädessä sisään. Hän on syntynyt kuvittelujen maassa, — siellä, missä haaveillaan rikkaudesta, vaikka ei rikkautta ole, — siellä, missä uskotaan näkyihin ja uniin sekä toimitaan niiden mukaan. Hänen täytyy kuvitella, että Johanna Lang on hänen yksin . . . ratkaisevasti . . . juuri lupautunut hänen omakseen . . .

Ja hän alkaa puhua suuresta rakkaudestaan, kauniisti, liikuttavasti, nöyrästi . . . sisäisellä ilolla, niinkuin unennäkijä, joka nauraa unissaan.

— Johanna, tiedätkö, mitä sinä minulle olet? Voi, jos tietäisit, et voisi ehdottaa tuollaista löyhää suhdetta ilman lujaa, riemullista lupausta! Tiedätkö, mitä sinä minulle olet? — Sinä et ole koskaan nähnyt tunturien kevättä — tuota aikaa, jolloin Lapin jäinen luonto herää elämään. Se tapahtuu niin äkkiä, että ihan hämmästyy! Äsken vielä liikkumattomuus, kylmyys ja hiljaisuus — ja yht'äkkiä sanoin selittämätön liike ja elämä: — tunturipurojen solina, veden läiske kaikkialla . . . joka paikassa . . . pihamaalta pinttyneimmälle jängälle saakka. Ilmassa tuhatääninen lintujen kuoro! Ne tulivat yöllä, yhdessä joukossa kaikki — kuin varkain. Ja aurinko — aurinko niin polttava, niin lämmin, ettei täällä Etelä-Suomessa koskaan sellaista tunneta. Kaikkialla silmää häikäisevä kirkkaus! — Katso, Johanna, minä olin kuin tunturi, joka en ollut koskaan oikeata kevättä kokenut; vain hiljaista auringon paistetta, joka sulattelee vain lunta pinnalta. Mutta olin aina toivonut, rukoillut, että saisin kerran omassa sydämessäni kokea, mitä kokee tunturi keväällä . . . sellaista valtavan suurta kaiken muuttumista. — Ja

sitten tulit sinä, Johanna, — tulit merenvihreine silminesi, arvoituksellisine olemuksinesi... ja minä heräsin, — heräsin kuin tunturi keväällä. Minä tunsin rinnassani sen, mitä olin monesti yksinäisinä iltoinani rukoillut: — kajken valtavan muuttumisen! — Johanna, jos on koskaan maan päällä sydän lyönyt riemusta, — lyönyt niin, että paljas ajatuskin siitä jo huikaisee mieltä, — niin on lyönyt minun sydämeni!

Juho Kostia on puhunut äänellä, joka hivelee Johanna Langin sydäntä ja korvia sekä nostattaa kyyneleet uudelleen hänen kauniisiin silmiinsä, — mutta sittenkin hän pudistelee surullisena päätään: — häntä peloittaa lupauksen anto. Hän tuntee todellakin rakkautta tuota kömpelöä teologia kohtaan, mutta pelkää samalla sitä voimaa, jolla tämä tahotoisi hänet omakseen riistää. Hän on joskus toivonut kohtaavansa nuoren miehen, joka osaisi tuntea syvästi ja voimakkaasti, mutta nyt, kun hän on sellaisen kohdannut, hän perääntyy peloissaan.

Hän vaikenee eikä puhu hetkiseen mitään. Sitten hän kohottaa kyyneleiset kasvonsa ja hymyilee onnellisena.

— On hauskaa kuulla sinun puhuvan, Janne. Minä voisin kuunnella sinun ääntäsi maailman loppuun asti.

Juho Kostia havahtuu mietteistään. Niin . . . niin . . . siinä oli jälleen tuo ikuinen arvoitus . . . maailman loppuun asti.

— Johanna, sinulla on kylmä?

Hän tuntee, kuinka tuuli tunkeutuu läpi vaatteiden ja hän säikähtää, että on seisottanut tyttöä ulkona myrskyssä monta tuntia.

— Ei . . . ei minulla ole — jaa . . . ehkä vähän, mutta ei se tee mitään.

— Kyllä. Me lähdemme kotiin.

— Ei . . . ei vielä. Etkö puhuisi vielä, Janne? Minä haluaisin kuulla sinua.

Tyttö hymyilee pyytävästi.

— Ei enää. Minä en voi puhua enää mitään. On tullut yö.

— Voi, Janne, et saa sanoa niin. Minusta se kuulostaa hirveältä . . . hirveältä.

— Yö, yö! Katsopas, kuinka pilvet syöksyvät eteenpäin. Ne eivät pysy hetkeäkään samannäköisinä. — Johanna, sellaista on elämä . . . yhtä muuttelevaista.

Johanna Lang pyyhkii silmiään. Ilta on ollut sanomattoman ihana ja sanomattoman surullinen. Miksi on kaikki käynyt niin omituisesti?

Hänet herättää Juho Kostian ääni:

— Nyt lähdemme, Johanna. Tämä oli tilinteon ilta ja tilinteon paikka. Me emme palaa tänne enää koskaan.

Hänen äänensä kuulostaa tavattoman masentuneelta.

He lähtevät — Johanna Lang vastahakoisesti, kuin peljäten, että paikan lumous häviäisi heidän lähdettyään. Juho Kostia ei sitä ajattele. Mutta — Johanna Lang on ruvennut pitämään tärkeänä, että hänellä olisi monta paikkaa, joista väkevinä tuoksahtaisivat vastaan kaikki elettyjen onnen hetkien muistot. Ja nyt on pitkä laiturin astunut pyhimpien joukkoon niistä. Mutta häntä surettua, ettei se mahdollisesti hänen ensi kerralla sinne tullessaan vaikuttaisi yhtä tenhoavasti. Hän tietää kokemuksesta, kuinka lyhytaikainen oleskelu jossakin ei riitä jättämään paikalle pyhitettyä leimaa. Hän muistaa muutamana iltana eräänä Katajanokan rantakadulla. He olivat istuneet sillä eräänä kuutamoisena iltana hetken — Jannen kanssa. Se oli ollut hauska hetki. Mutta kun hän seuraavana aamuna kouluun mennessään oli kiertänyt saman rantakadun kautta, oli aita kalseassa aamuvalossa tehnyt perin alastoman vaikutuksen: — se oli tuonut mieleen pyykkiruokan, joka on menettänyt valkeat ja värikkäät kui-

vattavansa ja nyt alastomana vapisee tuulella autiolla pihalla. Se oli tuntunut masentavalta ja hän oli ollut surullinen koko aamupäivän.

Juho Kostia kulkee synkkänä. Hän ajattelee Lappissa olevaa kotiaan. Hänen sydämensä on turtunut tuskasta ja epätoivosta. Se ei kykene edes kyllin selvästi tuntemaan hänen tekemänsä kysymyksen kohtalokkuutta. Niin kauan kuin hän oli elänyt toivossa, että Johanna Lang vastaisi myöntävästi, olivat kaikki ajatukset ja tunteet kohdistuneet tähän ratkaisevaan hetkeen. Mutta nyt — ratkaisun tapahduttua — on isku ollut niin ankara, että ajatukset hajallelyötyinä tarttuvat kiinni ensimmäisiin muistoihin, jotka ne kohtaavat. Ja niin johtuu Juho Kostia ajattelemaan kotiaan — itsekään oikein käsittämättä, minkävuoksi.

Hän muistelee kotinsa tupakamarin ikkunaverhoja. Ne huokuvat alakuloisuutta — väriloistostaan huolimatta. Niissä on vieretysten keltaista ja valkoista, — mutta keltainen vie voiton. Sitä väriä ymmärtää kesäyöaurinko kaikkein parhaiten: — se saa keltaiset raidat loistamaan riuduttavaa kaipausta herättävällä tavalla. Istuessaan iltaisin Fagerholmin kamarissa Helge Holländerin viipyessä kaupungilla on hän muistellut kotoista kammiotaan

ja iloinnut sen ikkunaverhoista; hän oli päässyt niistä silloin aivan päinvastaiseen käsitykseen: — keltainen oli tulkinnut heräävää toivoa, joka ilosta väräjäiden aavisteleikse tulevaa onnen päivää. Päästyään varmuuteen Johanna Langin rakkaudesta hän oli monesti väkevästi kuvitellut kesää — kesäyötä, jolloin hän heräisi tupakamarissaan huoneen ollessa täynnä keltaista, väreilevää valoa. Se olisi tuonut mieleen kaipauksen, suloisesti hivelevän kaipauksen, joka olisi pannut venyttelemään paljaasta mielihyvistä. Oh, keltainen, keltainen, se väri olisi ilahduttanut hänen sydäntään! Nyt se oli kuoleman, toivottomuuden väri . . .

— Janne, miksi olet niin synkkä ja äänetön?

Juho Kostia hymyilee väkinäisesti. Kuinka saattoi Johanna kysyä sellaista — kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut?

— Iloinenko minun pitäisi olla?

— Oi, Janne, minä en saata nähdä sinua surullisena. Sinä et ole oma itsesi silloin.

Siinä oli Johanna Lang kerrankin oikeassa. Hän ei ollut koskaan tuntenut itseään niin itselleen vieraaksi kuin tänä iltana. Hänen valoisa maailmansa oli hävinnyt.

— Johanna, kaikki on nyt lopussa . . . kaikki . . .
kaikki!

Hän lausui viimeisen sanan tukahtuneella äänellä.

— Ei, Janne, ei sentään.

— Sinusta ei tullut minun unelmaini morsianta.

— Voi, Janne, mutta minä olen sinun Johannasi
sittenkin.

Tyttö lausui sen hellästi, melkein nyhykien.

Juho Kostian valtaa voimakas halu pysähtyä ja sulkea tyttö syliinsä. Hän olisi sen ehkä tehnytkin, jos he olisivat olleet syrjäisemmässä paikassa. Mutta — nyt he juuri saapuivat Päävahdin edustalle ja se oli valaistu. Ei käynyt siis päinsä . . . ja sitäpaitsi . . . hänellä ei ollut oikeutta siihen. Oikeutta? Ei sanan vasituisessa merkityksessä: — Johanna Lang ei ollut hänen morsiamensa. Hän ei ollut antanut lupausta . . .

Juho Kostia pysähtyy ojentaen kätensä.

— Nyt, Johanna, hyvästi! Tiemme eroavat tässä. Sinä menet kotiisi — luonnollisesti.

Tyttö katsoo häntä hämmästyneenä, silmät kosteina.

— Etkö tulekaan saattamaan?

— En . . . kuinka voin enää? Sinä pyydät mahdottomia. Me emme saa tavata enää. Minulla on helpompi niin.

— Enkö minä saa tavata sinua enää, Janne?

Juho Kostia ei voi käsittää sellaista.

— Mitä hyötyä siitä olisi? Me kiduttaisimme vain toisiamme muistelemalla vanhaa . . . mennyttä. Ja se olisi liian raskasta . . . ainakin minulle. Sitäpaitsi

— minä matkustan pian . . .

Hänen äänensä värähtää ja silmänurkassa kimaltelee kyynel.

— Hyvästi, Johanna!

Tyttö ei vastaa mitään, vaan lähtee nopein askelin astumaan Katajanokalle päin. Juho katselee hänen jälkeensä. Siellä hän meni . . . venäläisen katedraalin kohdalla . . . siro, kaunis pää alaspainuneena. Hän näytti hyljätyltä. Juho Kostian sydäntä kaihertaa sääli. Mutta — oli liian myöhäistä lähteä jälkeenkään — ja . . . mitäpä se olisi hyödyttänyt . . .

Syvä huokaus pusertuu hänen rinnastaan ja poskilihaksissa nykii omituisesti. Hänen tekee mieli heittäytyä kadulle pitkäkseen ja lyödä päätänsä jäiseen asfalttiin. Saisivat korjata siitä . . . hulluna taikka humalaisena — samantekevä. Johanna oli mennyt, hänen onnensa oli lopussa. Se oli ollut lyhyt kuin päiväkorenon elämä. Ja nyt oli elämä aloitettava alusta. Miten, miten se tulisi luonnistumaan, — sitä hän ei tänä iltana jaksanut ajatella.

Katu, jota pitkin hän laahustaa, tuntuu autiolta. Hän silmää kuin moittien vastaantulevaa, paksuun nahkapuuhkaan verhoutunutta naista, joka kiirehtii Katajanokalle päin. Mikä oikeus tuolla naisella oli kulkea noin suojattuna, sillä aikaa kuin hänen täytyi vaeltaa sydän alastonna — jäisessä, suolaisessa tuulessa? Juho Kostia kiroaa hengessään kylmän kadun ja sen suojatut ihmiset, joilla ei ollut hituistaakaan sääliä.

Kiiltävä, liukas, mustana pohottava asfalttikäytävä, jolle hotellilyhdyt luovat väsynyttä, velttua valoaan, repii hänen sydäntään vielä pahemmin verille. Hotellilyhdyn valo tuo mieleen valvoneen viinurin pöhöttyneet kasvot. Niiltäkään ei nyt saattaisi lukea vähintäkään osanottoa niinkuin ennen... Kerran, istuessaan Johanna Langin kanssa ravintolassa kahvia juomassa, hän oli lukenut viinurin kasvoilta saman onnen tunteen, joka hänen oman rintansa täytti. Ja se viinuri oli vielä katsonut kieroon, — mutta se ei ollut silti yhtään häirinnyt... pikemmin päinvastoin...

Juho Kostia kiipesi portaita ylös asuntoonsa. Ovea avatessaan hän kuuli Margareetan ja Helgen äänet. Jälkimäinen nauroi huolettomaan tapaansa. Tytön ääni tuntui kiusoittevalta. Juho toivoi heidät hen-

gessään mahdollisimman kauvas. Mutta — ei auttanut . . . täytyi avata ovi.

Margareeta Fagerholm seisoi uunia vasten nojaten — tukka hiukan epäjärjestyksessä, poskilla hehkuva puna. He inttivät jostakin Helgen kanssa.

— Kas, Janne, kuinka myöhään sinä tulet!

— Jaa, jaa . . . taitaa olla, vastasi Juho koettaen tekeytyä huolettoman näköiseksi.

— Emme odottaneet sinua illalliselle. Mamma on kattanut sinulle huoneeseesi.

— Kiitos, kiitos . . . ja hyvää yötä.

— Hyvää yötä.

Juho oli jo vuoteessa, kun Helge tuli huoneeseen. Hän vihelteli onnellisena ja rupesi riisuutumaan.

— Margareeta on rakastunut Kalle Länsiöön . . . siihen kiharatukkaiseen teologiin, joka kävi sinun luonasi viime viikolla.

— Vai niin . . . Tuo kaikki tuntui Juhosta perin joutavanpäiväiseltä.

— Mutta minä lyön hänet laudalta, Janne, ihan varmaan!

Juho ei viitsinyt kuunnella, vaan kääntyi seinään päin ollen nukkuvinaan. Se auttoi. Pian kuorsasi huonetoveri täyttä päätä.

Juho Kostia valvoi turtuneena ja onnetonna. Uni ei tullut. Hän ei yrittänytkään hillitä ajatuksiaan. Ne kiersivät sekavina illan tapausten ympärillä. Kuu paistoi kamariin. Juho Kostiasta tuntui, että se valaisi autiota huonetta, jossa makasi — kuollut.

II

I.

Pohjanmaan juna vyöryy kohisten pääkaupunkia kohti. Lumenpeittämät maisemat vilahtelevat ohitse, metsiä, taloja, kokonaisia kyläryhmiä. Ihmiset asemilla ovat turkkeihin kääriytyneet, punaposkisia, reippaita ja hymyileviä. Taotaan jalkaa, kopistellaan ja puhallellaan; henki huuruaa. Vilkas puheensorina täyttää asemasillan, hyvästellään, naureskellaan, lausutaan joku keskinkertainen sukkeluus, jolle sivullinenkin suvaitsee vetää suutansa hymyyn. »Hyvästi!» ja »älä unohda!» ja »muista kirjoittaa!» Pieniä sirusia elämästä ja sitten vihellys, nykäys — ja juna ottaa vauhtia pysähtyäkseen taas seuraavalla asemalla kuuntelemaan katkonaisia lauseita, naurunpäitä ja jalkojen töminää.

Juho Kostia seisoo vaunusillalla seuraten aseman vilkasta liikettä. Mitään tuosta kaikesta ei kuulu hänelle, yksinäiselle, alakuloiselle, jolla ei ole muuta kiinnipidintä elämään kuin äidille annettu lupaus

lukea tutkinto loppuun. Vain äiti oli sanonut hänelle »hyvästi» ja »älä unohda» ja »muista kirjoittaa». Ne olivat helpot täyttää, sillä tällä kertaa ei siihen tarvittu muuta kuin tottumus. Mutta siihen toiseen — se oli vaikeampaa. Asua huoneessa, johon liittyi kuvitelmia, näkyjä, haaveilua — kirkasta, hopeanheleää naurua ja palavaa, päämäärästään tietoista kaipausta, — miten hän sen kaiken kestäisi?

Helge oli kirjoittanut matkustavansa kaupunkiin heti loppiaisen jälkeen. Hän aikoi lukea sitkeästi. Tietysti — se oli hänelle helppoa — hänelle, jolla ei ollut näitä sydämen murheita. Mutta hänen, Juho Kostian, asiat olivat hullusti, tuiki hullusti. Rakkauten helposti itävä siemen oli taas kylvetty hänen sydämeensä ja se kasvoi kuin polttiainen saunan kupeella, — kasvoi niin että humisi vain.

Juho Kostia hymähti katkerasti ja siirtyi vaunuun. Kunpa voisikin ottaa asian humoristisesti. Silloin hän olisi jälleen vapaa mies. Mutta hän oli sitä maata, ettei hän tuntenut huumoria rakkausasioissa. Niihin hän aina tarttui vakavasti kuin lukkari aamuvirteen.

Minkäpä ihmlapsi sydämelleen mahtoi. Se oli sellainen kuin miksi oli luotu. Hän, Juho Kostia, oli jo syntymässään saanut aimo annoksen naivi-

suutta — ja se kai se hänestä tekikin elämän leikkikalun. Nämä muut — tässä hänen ympärillään olivat totuttautuneet järjen hallintaan. Ainakin he näyttivät siltä — niinkuin tuokin isovatsainen, tyytyväisen näköinen herrasmies, joka sikari suupielessä tutki sanomalehteä sangen tarkkaavasti. Hän oli — kaikesta päättäen — tasapainossa elävä mies, jota ei mikään horjuttanut. Hän tiesi junan saapuvan perille määrättyyn aikaan ja se ei tehnyt häntä yhtään levottomaksi. Päinvastoin: — hän oli siihen sangen tyytyväinen.

Juho Kostia sytytti savukkeen ja tuijotteli tylsänä vaununikkunasta ulos. Ennen hän oli Helsinki-matkasta suuresti iloinnut. Vaihtelu, vilkas kaupunkielämä yksitoikkoisen maalaiselämän vastakohtana oli kiinnittänyt mieltä — ainakin matkan kestäessä. Perillä hän oli tosin pian kyllästynyt kaikkeen, — mutta silloin häntä taas oli ylläpitänyt toivo kotiinpääsemisestä. Nyt oli kaikki samantekevää.

Vai miten oli oikeastaan?

Jos hän täysin vilpittömästi tunnusti totuuden, hän tavallaan nytkin iloitsi Helsinkiin pääsystä. Mutta hänen ilonsa oli varkaan iloa — varkaan, joka ennakolta nauttii mahdollisuudesta päästä huomaamatta naapurin omenatarhaan. Niin hänkin

nautti mahdollisuuksista saada ehkä silloin tällöin kuulla sanan Johannasta, — miten tämä eli, mitä puuhasi, ja kukaties joskus syrjästä nähdäkin häntä. Kohtaaminen oli armotta pyyhitty ohjelmasta pois ja sen pyyhkimisen oli toimittanut hän, Juho Kostia itse — toisen vastalauseista huolimatta. Hän oli periaatteen mies, niitä enten-eller-luonteita niinkuin Kirkegaard, — jonka hän muuten oli esikuvakseen valinnut. Mutta hän ei kirjoittaisi mitään »Viettelijän päiväkirjaa». Hän kirjoittaisi »Pettyneen päiväkirjan» — ja siinä olisi hänen sydänrievulleen kylliksi askartelemista.

Omituinen oli naisen sydän. Juho Kostia oli miettinyt sitä koko joululoman. Rakastaa ja olla rakastamatta. Joulusaarnassaankin, jonka hän kotiseurakunnan kirkkoherran pyynnöstä oli pitänyt, olivat ajatukset pyörineet tämän ainoan kysymyksen ympärillä. Kuinka toisenlainen oli Neitsyt Maaria. »Katso, Herran piikanen. Tapahtukoon minulle sinun sanasi jälkeen.»

Juho Kostian täytyi väkistenkin hymyillä. Olisiko hän toivonut Johanna Langin samankaltaiseksi?

Hän muisti, kuinka hän tähän kohtaan tullessa oli hengessään pannut voimakkaita vastalauseita evankelista Matteuksen liian suoraviivaista kuvausta

vastaan. Nainen ei ollut sellainen kuin miksi Matteus Neitsyt Maarian esitti. Hän ei koskaan vastannut niin nöyrästi. Hän pani vastaan, — jollei muusta, niin pelkästä vastustamishalusta. »Jaa . . . en tiedä . . . Se olisi ollut paremmin paikallaan kuin tuo nöyrä »katso Herran piikanen». Jos Neitsyt Maaria olisi vastannut näin, silloin olisi hän päässyt joulusaar-nassaan lämpenemään. Hän olisi saarnannut naisesta, joka sanoi: 'Miksi pitää olla lupaukset?' Hän olisi kuvannut kamppailun tuota epämääräisyyden kalliota vastaan, joka murskasi ja pelasti, pelasti ja murskasi: — kamppailun, jonka voittamisesta olisi ollut itse enkeli Gabrielillekin kunniaa.

Eikö epämääräisyys Johanna Langin suhteessa häneen ollutkin juuri kaikkein mielenkiintoisinta? Eikö siihen juuri sisältynyt koko naisellisuuden arvoitus. Täältä — pitkän matkan päästä katsottuna, — junan vyöryessä näiden lumisten metsien halki, se oli vapauttavaa todeta. Traagillisuus johtui vain siitä, että mies purjehti liian selvin lipuin. 'Halloo, ken siellä?' 'Minä!' 'Ja täällä minä!' Ei mitään nimiä, vain pimeys ympärillä ja tuo kiehtova 'halloo!' — Silloin se olisi menetellyt.

Mutta — olisiko sellainen ollut elämää — sitä verenpunaista, jota hänen sydämensä kaipasi?

Ei, tuhat kertaa ei! Se olisi ollut vain perhosleikitelyä — ja sitä hän ei hyväksynyt.

Parempi siis niin, että toinen puoli, mies, purjehti selvin lipuin ja koetti saavuttaa, voittaa yhden pysyväisesti. Hän oli koettanut voittaa jo useamman kerran... viimeksi Johanna Langin. Siitä oli muodostunut kaikkein verisin ottelu, mutta siinäkin hän oli joutunut tapiolle — auttamattomasti. Hänen kohtalonsa oli siis olla yksin.

Naimattomuus... apostoolinen selibaatti — oli hän siinäkin jotakin mieltä kiehtovaa. Yhden ihmisen tähden...

Juho Kostia katseli ohikiitäviä maisemia. Monissa paikoin olivat asukkaat luoneet korkean lumivallin rakennustensa ympärille suojatakseen itseään talven viimaa vastaan. Noin hänenkin pitäisi suojata itsensä — sisäinen olemuksensa, lisäpettymyksiä vastaan. Paras keino siihen oli johdonmukainen Johanna Langin vältteleminen, vaikka sydän kuinka kapinoisi.

— Helsingin liput, olkaa hyvä!

Junailija korjasi matkalippuja talteensa. Juho Kostian mielessä vilahti ajatus, että nyt oli jo liian myöhäistä. Pohjoisimmalla asemalla oli vielä saatanut ajatella, että sopihan tätä koettaa... tätä

etelään päin menoa. Pahimmassa tapauksessa saattoi keskeyttää ja palata takaisin — kotiin . . . levähtelemään. Nyt se oli liian myöhäistä. Hänet valtasi epämääräinen turvattomuuden tunne — samanlainen kuin luvattoman karusellilla ajajan, jonka laitoksen omistaja saattoi minä hetkenä hyvänsä heittää niskasta ulos — ja päällepäätteeksi pahinta vihamiestä pahki.

Juna kiljahteli vähä väliä. Se oli kuin pitkältä matkalta palaava markkinahevonen, joka kotitalon näkyvissä hirnaisee ja parantaa vauhtia. Tuntui, kuin olisi juna haistanut pääkaupungin läheisyyden ja siitä riemusta lasketellut pitkiä vihellyksiä.

Matkustajat virkosivat kuin horroksista. Tyytyväisinä he kokoilivat tavaroitaan. Äskeinen lihava herra vilkaisu syrjäilmällä ohitselipuvia Kaisanien ravintolarakennuksia, — aivan kuin todetakseen, että siinäpä ne olivat taas. Juho Kostia käänsi päänsä pois. Hän oli kerran istunut siellä Johanna Langin kanssa — muutamalla pitemmällä kävely-matkalla.

Juna pysähtyi ja matkustajat rupesivat solumaan vaunusta ulos. Kantajain huudot kajahtelivat asemalaiturilta. Korviin kantautui suurkaupungin kohina. Se laului kuin meri.

Juho Kostia tunsi äkkiä itsensä perin turvattomaksi ja orvoksi tämän hyöriävän, pauhaavan elämän keskellä. Hänen sydäntään viilteli.

Hän pysähtyi laiturille laskien matkalaukkunsa maahan ja vetäen syvään ilmaa keuhkoihinsa. Mieleen muistuiivat Heinen sanat »Doppelgängerissä»:

»In diesem Hause
wohnte mein Schatz . . .»

Niin . . . Helsinki sai merkityksensä ja oli olemassa ainoastaan Johanna Langin vuoksi. Hän oli asunut täällä kerran — silloin kuin hän, Juho Kostia, vielä toivoi. Nyt häntä ei enää täällä ollut — ei ainakaan hänelle. Oli vain kaupunki, suuri, kohiseva kaupunki, joka huokui kuin tuhatpäinen peto.

— Jannel! kajahti äkkiä kirkas ääni hänen takanaan.

Juho Kostian sydän lakkasi miltei sykkimästä. Hän tunsi tuon äänen tuhansien joukosta.

Hän kääntyi hitaasti. Hänen edessään seisoi Johanna, kauniina, hymyilevänä, povi aaltoillen nopeasta kävelystä.

Hän muisti selvästi päätöksensä: — hän ei saanut enää Johanna Langia tavata. Mutta nyt, kun tämä kukoistavana seisoi hänen edessään, hänen päätök-

sensä horjui. Sydän rupesi lyömään, poskille kohosi puna, silmiin syttyi niiden entinen valo.

Hän tarttui tyttöä kädestä puristaen sitä pitkään.

Tyttö kävi hiukan levottomaksi ja veti hiljaa kätensä pois. Hänen mielestään Juho piteli sitä liian kauvan. Hän vilkaisi ympärilleen — kuin rauhoit-uakseen, ettei kukaan ollut heihin huomiota kiinnittänyt.

Juho Kostia käsitti tytön tarkoituksen. Siinä oli jälleen tuo ikuinen ristiriita »ollako vai ei olla». Hänet valtasi syvä alakuloisuus.

— Mitä varten tulit? Et kai minua vastaanotta-maan?

Tyttö hymyili hiukan surumielisesti.

— Ketäs muuta? Olen käynyt koko viikon ase-malla jokaista Pohjanmaan junaa vastassa.

Juho Kostian alakuloisuus haihtui — haihtui kuin usva raikkaan tuulen tieltä. Hän seisoి taas lujalla pohjalla: — Johanna rakasti häntä, rakasti sittenkin.

— Eikö sinulla olekaan viulua, Janne?

Juho Kostia tapaili sanoja. Hän oli syvästi liiku-tettu.

— Jätin sen kotiin.

— Se oli paha. Minä olin koko ajan toivonut, että toisit sen takaisin.

'Takaisin!' Siihen sanaan sisältyi lupaus.

Kaikki epävarmuus hälveni. Johanna rakasti häntä! Hänet valtasi jonkunlainen uhkapäinen hurjuus.

— Otammeko ajurin ja ajamme Fagerholmille? Tyttö säikähti. Hän ihan kalpeni.

— Ei, ei . . . sinä voit ottaa, mutta minä en uskalla. Joku voisi nähdä.

Siinä oltiin taas. Jälleen tuo iankaikkinen arvoitus.

— No, me kävelemme sitten, virkahti hän hiukan väsyneesti. Luja pohja, jonka hän hetki sitten oli tuntenut jalkainsa alla, rupesi myötäämään.

Näinkö se alkoi? Kidutuspenkkiin heti ensi askeleelta. Eikö Johannalla ollut yhtään sääliä?

Tyttö jutteli jotakin hänen vierellään, jotakin teatterista ja Helge Holländeristä. Mutta Juho ei kuunnellut häntä. Hän ajatteli vain muuatta lausetta, jonka Johanna Lang oli kerran sanonut:

»Kutsu minua 'Ristilukiksi', Janne.»

Hän oli sitä sanoessaan ollut kaunis kuin keijukainen ja hänen olemuksessaan oli ollut hyvä annos pikku tyttöä — tuollaista viatonta viisivuotiasta, joka pyytää päästä katsomaan vasikan teurastusta.

»Näyttelijä!» ajatteli Juho Kostia, mutta katui

samassa. Sehän oli Johanna, joka kulki hänen vierellään jutellen teatterista ja Helge Holländeristä.

— Helgekö sinut sinne vei?

— Niin, ja ajattele, meillä oli vasta hauskaa!

Juho ei vastannut mitään. Tietysti — Helgen seurassa oli aina hauska. Olihan hän »stilig», niinkuin Margareeta Fagerholm oli tulkinnut.

Hän ei joutanut syventymään näihin ajatuksiin. Oli katsottava, että päästiin kunnialla katujen yli. Autoja kulki kuin kesällä, vaikka oli tammikuu. Lumenluojat häärivät katujen vierillä. Helsinki oli saanut taivaan lahjan — lumivaipan mustille kaduilleen, mutta paatuneena kuten tavallisesti se ei ottanut lahjaa vastaan, vaan vedätti lumen kiireimmän kaupalla pois.

Kirottu kaupunki!

— Saitko minun joululahjaani? kysäisi Johanna Lang äkkiä.

— Sain... kiitos siitä.

— Minä odotin sinulta joulukorttia, mutta ei tullut.

Tyttö huokasi teeskennellysti.

— Niin armoton sinä voit olla!

»Armoton!» Kuka oli oikeastaan armoton? Hän, Juho Kostia, oli mennyt joulupostia hakemaan ja

siellä oli ollut pieni paketti tutulla, rakkaalla käsi-
alalla. Paketti oli sisältänyt kirjoituspöytämaton,
kauniisti kirjaillun. Siinä oli ollut hopeaa ja kulta-
lankaa. Johanna Langin hienot sormet olivat sen
neuloneet. Mutta — vaikka lahja oli kaunis, ei se
ollut Juhon sydäntä ilahduttanut. Päinvastoin: —
se oli vienyt viimeisetkin rippeet hänen jouluilostaan.
Hän oli haudannut kirjoituspöytämaton syvälle
piirongin laatikkoon. Sinne se oli jäänyt. Äiti sen
löytäisi sieltä . . . ja arvaisi jotakin. Mutta — äidin
sydän ymmärtäisi . . .

Hänestä oli tuntunut hyvälle, että Johannan jou-
lulahja lepäsi siellä äidin hajuheinältä tuoksuvien
vieraslakanain välissä. Vähitellen sekin siellä koteu-
tuisi — toisten, vuosikymmeniä vanhojen vaatekap-
palten välissä. Ja joskus sen saattaisi sieltä ottaa
esiin . . . käytäntöön, — kun sydän olisi rauhoittu-
nut. Silloin se olisi vain — muisto.

-- Nyt sinä olet perillä.

He seisoivat Fagerholmin porttikäytävän suulla.
Juho Kostia taisteli itsensä kanssa. Tuliko hänen
pyytää Johannaa sisälle vai eikö? Se olisi samaa
kuin antautuminen, kuin kahden kuukauden vanhan
päätöksen rikkominen heti alussa. Minkäpä hän
sille voi, jos Johanna Fagerholmilla kävisikin.

Olivathan he Margareetan kanssa koulutovereita.

— Ja kukaties ei Johanna halunnutkaan tulla . . .

Yht'äkkiä välähti hänen päässään ajatus, joka pisti kuin käärmeenpurema. Olisiko mahdollista? Hänpä panisi Johannan koetukselle ja heti tässä paikassa.

— Etkö tule sisään? virkkoi hän koettaen saada äänensä niin luonnolliseksi kuin suinkin.

Tyttö epäröi. Hänkin taisteli itsensä kanssa. Mutta Juho Kostia halusi saada selville taistelun syyn:

— Tapahtuiko se hänen vuoksensa vai —?

— Minä luulen, että siellä on Helgekin kotona.

Kas niin, siinä se oli! Johanna Lang hätäytyi. Hän katsoi rukoilevasti Juhoa. Sitten hän äkkiä punastui.

— En . . . en minä nyt tule, sopersi hän kuin anteeksipyytäen. — Minä tulen joskus toiste . . . siellä tätikin jo odottaa. — Hyvästi, Janne! Muista käydä katsomassa.

Tuo olisi ollut palsamia Juho Kostian sydämelle, jos hän vielä olisi ollut samassa vireessä kuin asemalla. Mutta nyt oli hänessä herännyt epäily, joka poltti kuin tulinen rauta.

Hän sanoi lyhyet hyvästit ja sukelsi porttikäytävään. Se oli päivälläkin hämärä ja tuoksui lialle ja

mädäntyneille hedelmille. Piha oli hiukan valoisampi, pakkilaatikoita täynnä niinkuin hänen lähtiessäänkin. Sama omenaryssä, jonka he olivat Helgen kanssa asuntoa hakiessaan tavanneet, puuhaili siellä nytkin. Hän tunsu Juhon ja nosti kohteliaasti lakia.

Porraskäytävässä tuoksui ruokien haju kuten ennenkin. Juho oli juuri astumaisillaan ensimmäiselle portaalle, kun kuuli askeleet ja tutun vihelyksen päänsä päältä.

Se oli Helge!

Kuin jonkun käsittämättömän vaiston ohjaamana hän pujahti portaiden taa. Hän ei halunnut tavata toveriaan.

Helge astui pihalle häntä huomaamatta. Palttoonkaulus pystyssä ja knalli päässä hän kulki pihan poikki reippain askelin vihellellän mennessään.

Yht'äkkiä valtasi Juho Kostian hurja ajatus. Hän ihmetteli itsekin itseään. Seuraavat sanat, jotka hän lausui Helgen juuri hävitessä porttikäytävään, kuulostivat kokonaan vieraan sanoilta:

— Hoi, Stukaloff! Kaksi markkaa, jos viette kapsäkkini vahtimestari Fagerholmille. Minulta unohtui junaan tärkeä paketti.

Ryssä katsahti häneen kummissaan, mutta nosti

kuitenkin lakkia kohteliaasti, tarttui kapsäkkiin ja lähti kiikuttamaan sitä portaita ylös.

Seuraavassa silmänräpäyksessä hän oli kadulla. Hän silmäsi Katajanokalle päin. Aivan oikein! Siellä asteli Helge reippaana, palttoonkaulus pysytyssä ja knalli päässä. Hienoksipa oli poika tullut!

Juho lähti samaan suuntaan. Hän halusi nähdä, menikö toveri todellakin sinne, johon hän arveli.

Helge kulki kiireesti Päävahdin aukean yli poiketen Katajanokan sillalle. Aivan oikein! Sinnepä tietysti! Hänen teki mieli kääntyä takaisin, mutta mustasukkaisuuden raivottaret ajoivat häntä eteenpäin. Hyvä Jumala, näinkö olivat asiat!

Helge kulki paha aavistamatta — kuin ainakin mies, jolla on puhdas omatunto. Juho seurasi häntä kiihkeästi. Yksi ja toinen vastaantulijoista loi hänen kummeksivan katseen. Mutta Juho Kostia oli nyt sillä päällä, ettei hän sellaisesta välittänyt. Nähköön vaikka koko Helsinki, mikä hänen askeleitaan johti! Hän oli mennyttä miestä, hän kulki alaspäin. Mutta siihen oli syynä rakkaus — tuo siunattu, tuo kirottu tunne, joka teki ihmisestä joko jumalan tahi perkeleen. Hän ei välittänyt enää mistään — ei siitäkään, vaikka olisi joutunut raitio-tievaunun alle ja tullut yliajetuksi.

Helge pysähtyi Johanna Langin portille ja katsahti ympärilleen. Onneksi oli Juho niin kaukana, ettei toveri häntä huomannut. Eikä hän sitäpaitsi aavistanutkaan, että kiihkeä silmäpari piti silmällä jokaista hänen liikettään.

Seuraavassa hetkessä oli Helge hävinnyt porttikäytävään. Juho pysähtyi muutaman kivijalkapuodin eteen kuin katsellakseen näytteille pantuja tavaroita.

Hänen sisässään kiehui ja raivosi. Oh, olipa tämä kurjaa! Tähänkö oli tultu? Hän rupesi katumaan, että oli ollenkaan lähtenytkään matkaan. Näin alas oli mies jo vaipunut, — vakoili toveriaankin kuin varas . . .

Mutta — oliko Helge Holländer enää mikään toveri? Eikö toveruus olisi häntä velvoittanut pysymään erillään Johanna Langista? Vai oliko Johanna —?

Kirous pyöri hänen huulillaan, kun hän samassa hätkähti. Ikkunaan oli asetettu näytteille sikarilaa-tikoita. Muutaman kannessa seisoi »El Paradiso».

Hänen silmänsä kostuivat ja hän lähti pää riipuksissa astumaan takaisin asuntoaan kohti. Hän muisti illan, jolloin hän oli käynyt tuossa kaupassa ostamassa sikareja ja sitten mennyt Johanna Langin

luo. Sen illan muisto oli niin säteilevän kirkas, ettei hän saattanut kirotta.

Hän kulki katuja ylöspäin höpisten itsekseen:

— Ristilukki, ristilukki . . .

2.

Aamu valkenee vitkaan ja sitä seuraa surullinen herääminen. Juho Kostia raoittaa silmiään. Huonekalut erottautuvat epäselvinä hämärässä huoneessa. Vastapäätä olevasta ikkunasta häämöittää kuurainen peltikatto. Sen takana ja yläpuolella valkenee vähitellen taivaan kansi ja auringon ensimmäiset säteet punaavat peltikaton harjan.

Pöydän päässä — piirongin ja pöydän välissä on tuoli, jonka selkänojan ylälaidasta on puuleikkauskoriste murtunut poikki. Sillä tuolilla oli kerran — kauvan aikaa sitten istunut Johanna Lang kuunnellen, kuinka hän lausui Robert Burns'n runoa:

»En, Hanna, jää vain kasvojas
ja varttas ihannoimaan,
vaikk' ilmestyen sulossas
saat veret kuumat soimaan.
Tuo hempi itse olennon
mua viehtää, hurmaa, impi;
sun muotos mulle kallis on,
sydämes kallihimpi.»

Johanna Lang oli istunut kuunnellen, kuumat läikät poskillaan; hän oli tajunnut säkeisiin sisältyvän rakkaudentunnustuksen kohdistuvan itseensä. Eikä hän ollut liikuttanut sormeaankaan vastaan sanoakseen; hän oli vain nauttinut siitä sydämen lämmöstä, joka huokui häntä vastaan. Hän oli kääriytynyt siihen kuten kalliiseen turkisvaippaan — ja liidellyt ovesta ulos nyökäyttäen kynnyksellä päätänsä.

Mutta se katse, jonka hän oli Juhoon luonut, oli puhunut omaa kieltään: 'Minäkin rakastan!'

Juho Kostia väänteleikse vuoteellaan. Oliko tämä kaikki ollut totta kerran? Vai oliko hän vain uneksinut?

Totta se oli ollut. Hän muisti, kuinka rouva Fagerholm oli kerran puhunut Johannan kanssa kauvan ja pitkään; hän oli saanut kuulla sen vasta jälkeenpäin. Rouva Fagerholm oli laskenut Johannan sydämelle sen edesvastuuta herättävän tosiasian, että hän, Juho Kostia, oli rakastunut, — rakastunut juuri Johanna Langiin, — sekä ettei sellaisen sydämen kanssa pitänyt leikitellä. Tämä oli tavallaan rohkaissut häntä kosimaan. — Mahtoiko rouva Fagerholm nyt aavistaa, millä kannalla asiat olivat? Eilen illalla hän oli tarkastellut Juhoa pitkään illal-

lispöydässä, vaikka hän olikin koettanut tekeytyä mahdollisimman rauhalliseksi.

Ruumista värisytti, päätä pakotti, kuumat laineet soutelivat suonissa ja niitä seurasi kylmän puistatus. Hän oli nähtävästi sairas.

Helge Holländer heräsi. Jo pitkän aikaa oli Juho pitänyt häntä silmällä. Asuintoverilla oli omituinen tapa nukkua melkein istuallaan. Silmälaudat olivat värähdelleet, — kuin olisi vielä unimaailmassa harhaileva katse tahtonut vangita jonkun ihastuttavan näyn. Sitten silmät aukenivat, suu vetäytyi hymyyn ja käsi ojentautui kuin käskystä tarttumaan yöpöydällä lepäävään piippuun ja tupakkakukkaroon.

Siinä oli onnellinen mies! Heräsi ilman sielun ristiriitoja ja pani paikalla tupakaksi.

Juho koetti olla nukkuvinaan. Hän sulki silmänsä, mutta korvat teroittautuivat kuulemaan toverin pienimmänkin liikkeen.

Äl' itke, Selma, pienoinen,
kyll' sinä minut saat!
Kun taasen tulen takaisin,
vietämme hauskat häät!

hyräili Helge piippuaan ladaten.

Juho tunsi mustasukkaisuuden viheriän käärmeen

matelevan povessaan. Se poika se lauleskeli heti noustuaan! Ihmekö tuo, kun rakasti kahta.

Juho puri hampaansa yhteen. Tällä hetkellä hän vihasi toveriaan. Veri kuohui kuumana suonissa ja pakottava tunne päässä vain kasvoi.

Hän kuunteli henkeään pidättäen. Jokainen toverin sängyn narahdus, patjan kahahdus tuntui hänen mielestään kuiskaukselta onnen maasta. Helgen ryynnässäkin oli riemukasta itsevarmuutta. Nyt tämä kohosi istualleen ja raapaisi tulta. Juhon sieraimiin tunkeutui miellyttävä tupakan tuoksu. Sekin kiusasi ja harmitti häntä tavattomasti. Oli kuin olisi savukin itsetietoisena kuiskinut: 'Haistele, poika, Eedenin paratiisin tuoksuja!'

Juho vetäisi peitteen päänsä yli; hän halusi välttää toverin aamupakinoilta. Mutta Helge käsitti hänet väärin. Tuo peitteen vetäisy pään yli oli tavallisissa oloissa merkinnyt Juhon valmistautumista aamurukoukseen. Helge kiusasi toisinaan toveriaan vetämällä peitteen varovasti alas. Niin teki hän nytkin.

— Joko se Janne poika sukelsi taas?

Helgen ääni soi Juhon mielestä paljon kiusoittelevammalta kuin tavallisesti. Ennen hän oli sille vain

hymähtänyt, mutta nyt teki mieli sanoa jotakin oikein pistävää.

— Anna minun olla! sai hän vain sanotuksi.

Helge katseli toveriaan hetkisen. Liekö hän mitään aavistanut — mutta seuraava kysymys tehtiin vakavammin:

— Oletko sairas?

— Vähäsen... vilustumista, mitä lie...

— Missä olit koko eilisen päivän?

Juhon olisi tehnyt mieli kysyä samaa, — mutta tiesihän hän sen kysymättäkin. Hän puolestaan oli harhailut koko iltapäivän satamassa, kuljeksien siellä laiturilta toiselle, — kunnes lopulta oli joutunut pitkän laiturin päähän Pohjoissatamassa. Siellä hän oli seissyt tuntikausia kylmässä tuulessa, seuraten sairaan sielunsa liikkeitä. Se oli sama paikka, jossa hän kerran oli seissyt Johanna Langin kanssa — muutamana myrskyisenä iltana. Silloin oli yritetty vaikeaa tempua: surmata erään nuoren ylioppilaan rakkautta kahden todistajan läsnäollessa, mutta onnistumatta. Eilen oli Juho yrittänyt sitä uudelleen, mutta yhtä huonolla tuloksella. Hänen oli lopuksi täytynyt palata, — mutta mukana oli seurannut entinen tuska, suloinen ja omituisesti herpai-

seva, — mutta samalla niin kipeä ja pistävä, että silmät olivat väkistenkin tahtoneet kyyneltyä.

— Kuljin vain... asioilla, vastasi hän soinnuttomasti.

Helge tyytyi siihen; hän ei jatkanut keskustelua. Ehkäpä hän arvasi toverin tilan, koskapa lausui ystävällisesti, melkein lämmöllä:

— No... kylläpä kaikki vielä korjaantuu.

Hän lähti luennoille Juhon jäädessä makaamaan.

»Korjaantuu». Ei koskaan! Siitä oli turha puhua-kin — Helgen kaikkein vähimmin, joka oli osaltaan syynä hänen onnettomuuteensa. Juho ei voinut enää ymmärtää toveriaan. Ennen oli tämä ollut mitä hienotunteisin ystävä, mutta nyt oli hänestäkin tullut kaappari — rosvo, joka varasti toiselta tämän ainoan karitsan. Rakkauden tuska olisi ollut helppompaa kantaa, jos Johanna vain olisi ollut täydellisesti vapaa — kuulumatta kenellekään erikoisemmin. Mutta — nyt hän kuului Helgelle ja se teki Juhon taistelun vielä epätoivoisemmaksi.

Palvelijatar kurkisti huoneeseen.

Siinä oli tuolilla vielä hänen tuomansa aamukahvi koskematta. Juho kohottaautui ryntäilleen koettaen juoda. Kahvi oli aivan kylmää. Sydäntä vihloi, kun hän huomasi kahvikupin reunassa suuren kolon.

Sekin oli todistus elämän säälimättömästä ankaruudesta.

Ovelle koputettiin. Rouva Fagerholm ilmestyi kynnykselle hymyilevänä ja punaposkisena.

— Hyvää huomenta! No sairaanako me olemmekin?

Rouva Fagerholmilla oli usein tapana puhua monikossa.

— Niin . . . hiukan kuumetta . . . Ei se sen vaarallisempaa ole.

Juho yritti hymyillä, mutta se kai näytti rouva Fagerholmista kovin avuttomalta, koskapa hän vakavana pudisti päätään.

— Onkohan tädillä mikstuuraa?

— On, on, puheli ystävällinen rouva. — Mutta — paraneeko se mikstuuralla?

Hän tarkasteli tutkivasti potilasta. Juho vilkaisi häneen kulmainsa alta ja nähtyään rouva Fagerholmmin silmänurkassa omituisen kimmellyksen, hän päätti olla varuillaan. Oli turhaa purkaa sydäntään ihmiselle, joka — vaikka olikin äidillinen ja lempeä — oli kuitenkin vieras — tavallinen ruokarouva vain.

Rouva Fagerholm oli istahtanut sängyn viereen ja tarttunut Juhoa kädestä. Hän koetteli valta-

suonta. Se löi kiivaasti. Hänen kasvoilleen levisi huolestunut ilme.

— Kuumetta, totesi hän.

Niinpä niin. Senhän Juho kyllä hyvin itsekin tiesi.

— Onko Jannella jokin asia hullusti? kysäisi rouva Fagerholm äkkiä.

Juhoa suututti moinen tunkeilevaisuus. Äskeinen hyvän mielen tunne siitä, että rouva Fagerholm häntä ymmärtäisi, oli kuin poispuhallettu. Tuollainen silityslaitoksen omistajatar kertoisi tietysti työntekijöilleen ensi tilaisuudessa hänen salaisuutensa. Se leviäisi pian asiakkaidenkin keskuuteen. Jokainen vanhapoika, jonka kauluksia rouva Fagerholmin »jäntät» silittivät, muistaisi kaulusta kiinnittäessään naivia ylioppilasta, joka riutui rakkautesta. Se antaisi heille vain tarpeellisen hyvän tuulen heidän pyhäisille pyyntiretkilleen.

— Kyllä kai täti tietää, että minä elän säännöllisesti, virkkoi Juho poskilla kuumeinen puna.

Ystävällinen rouva löi käsiään yhteen.

— Herra siunatkoon! Enhän minä sellaista? Minä vain tarkoitin, että Juho on kenties — saanut rukokset.

Juhon povessa kiehui. Hänen teki mieli jo vastata äkäisesti, mutta hän hillitsi itsensä.

— Rukkaset —? Kuka minulle olisi sellaiset antanut? Ehkä Margareeta?

Rouva Fagerholm ei yhtään loukkaantunut. Hänellä ei olisi ollut mitään sitä vastaan, että Juho olisi seurustellut enemmän Margareetan kanssa. Hän oli sitä joskus salaa toivonutkin. Saada tyttärensä kunniallisesti naitetuksi — oli hänen samoin kuin muidenkin äitien salainen toivomus. Mutta — se täytyi Juho Kostiankin myöntää — rouva Fagerholm ei ollut pienimmälläkään tavalla sitä asiaa auttanut — paremmin häneen kuin Helgeenkään nähden.

— Ei. Janne käsittää minut väärin. Minä tarkoitin, että Janne rakastaa Johanna Langia.

Juhon sydämeen koski. Pitikö hänen nyt kieltää rakkautensa? Eikö rakkaus ollut pyhä asia niinkuin uskokin, jonka oli velvollinen tunnustamaan, jos joku sitä kysyi?

— En... enkä ole koskaan rakastanut, vastasi hän jyrkästi. — Mistä täti Fagerholm on sellaisiin ajatuksiin tullut?

— Minä olen vain ollut panevinani merkille ja sitäpaitsi... Hän keskeytti Juhon jäädessä jännityksellä odottamaan, mitä tuota viimeistä sanaa seuraisi.

— ... sitäpaitsi ei Johanna Lang sitä kieltänyt, kun kerran puhelin hänen kanssaan.

Juho Kostiaa kadutti, että oli asettunut niin jyrkälle kannalle. Nyt olisi ollut soma kysyä, mitä Johanna Lang oli puhunut, — mutta se ei nyt enää käynyt päinsä. Täti Fagerholm saattaisi arvata koko asian, — jollei jo ollut arvannut.

— Mitä neiti Lang on mahdollisesti puhunut, luettakoon kokonaan hänen omalle tililleen. Minä en ole koskaan vakavasti tarkoittanut.

Rouva Fagerholm huokasi pitkään. Niinkö se olikin. Hän oli päinvastoin pitkin syyslukukautta ollut panevinaan merkille... mutta Jannen puolelta saattoi asia hyvinkin olla niin, kuin hän sanoi.

— Seurustellaanhan sitä muutenkin tässä maailmassa, jatkoi Juho hetkisen kuluttua ja nyt oli hänen äänensä jo varmempi.

Rouva Fagerholm nousi ja meni hakemaan mikstuuraa. Hän antoi Juholle aimo ryypyn. Se tuntui tekevän hyvää. Vilunväreet lakkasivat vähitellen. Rouva Fagerholm poistui luvaten lähettää aamiaisen kamariin. Juho jäi yksin.

Mitä hän oli tehnyt? Oliko hän kieltänyt rakkautensa?

Se oli totta. Hän oli tavallaan tehnyt synnin Pyhää Henkeä vastaan kieltämällä sen, mikä oli tosinta, pyhintä hänen elämässään.

Se oli kurjaa!

Uusi tuska sai hänet saaliikseen. Mustasukkaisuuden ja rakkauden lisäksi hyökkäsi tämä kolmas hänen kimppuunsa: — tunne, että hän oli kieltänyt totuuden. Sen hän oli aina leimannut suurimmaksi synniksi. Hänen omatuntonsa oli kehittynyt ihan sairaalloisen herkäksi tässä suhteessa. Hänen oli joskus täytynyt mennä toveriensa luo pyytämään anteeksi pahoja ajatuksiaankin. Niin herkkä hän oli. Se oli kai monessa polvessa perittyä uskonnollisuutta, joka Perä-Pohjolassa välistä pukeutui hyvinkin omituisiin muotoihin. Hän oli toisinaan taistellut sitä vastaan yrittäen vapautua siitä. Välistä se oli onnistunut, — mutta usein hän sai viettää pitkän iltahetken sydämensä ristiriifoja selvitellessään. Kieltämättä hän oli jonkun verran hermostunut, — mutta sehän ei asiaa auttanut — pikemmin päinvastoin.

Nyt tuntui siltä, kuin olisi hän kypsynyt tuomiolle. Kieltää paras osa itseään — sehän oli kuolemansynti. Rakkaus Johanna Langiin oli herättänyt hänen sydämessään eloon kaiken sen hienon, sen herkästi soivan, joka oli perintöä isältä. Heidän, Kostioiden, sydän oli pieniä kelloja täynnä — pieniä kuin vanamon kukat, — mutta jokaisesta niistä lähti erinkaltainen, hillitty sävel, jonka vain hiljaa kuunnel-

len erotti. Juho Kostia oli kuunnellut näitä säveliä lapsuudestaan asti, — siitä saakka kuin muisti. Mitä erilaatuisimmat pikku tapahtumat saivat nuo kellot heläjämään: — ensimmäisen juhannuskukan ilmestyminen kotivainion reunaan, ensimmäisen peiposen viserrys metsässä, jänkälinnun surunvoittoinen piipitys kesäyön hiljaisuudessa ja kellastuneen syyslehden putoaminen mättään koloon. Erilaisia säveliä, erilaisia tunnelmia — vienoja, herkkiä kuin tuulen henkäys, jotka toisinaan yhtyivät sanoin selittämättömäksi, riuduttavaksi kaipaukseksi, mikä toi mieleen laskevan auringon viimeisen hohteen sammaloituneen saunan kylkeen. Tuo vanha sauna muuttui silloin maailman pienoiskuvaksi, joka puheli: 'Kaikki lahoo ja hajooa kerran'. — Sellaisina hetkinä oli vaikea ymmärtää, että saunan ympärillä oli päivällä juostu, oltu piilosilla, hiivitty sisälle saunaan, joka risahteli ja tuoksui kuivilta koivunlehviltä, — pilkistetty ulos pukuhuoneen rikkinäisestä ikkunasta. Laskevan auringon valossa oli pukuhuoneen rikkinäinen ikkunakin näyttänyt vain ammotavalta aukolta, josta Jumala kurkisti ihmisen sieluun havaiten sen köyhäksi ja tyhjäksi.

Tällainen sydän tarvitsi vain joko ulkoa- tai sisästäpäin tulevan sysäyksen antaakseen kellojensa

soida — murheen sävelin, riemun sävelin — miten kulloinkin. Juho Kostia oli sen sysäyksen saanut edellisellä lukukaudella: — hän oli tavannut Johanna Langin. Rakkaus oli leimahtanut ilmituleen. Se oli pannut kaikki nuo pienet kellot heläjämään. Ne olivat soittaneet kukin eri säveltään — toiset surumielisesti, toiset voitonvarmasti — yhtyen lopuksi ilon ja ikävän sekaiseen yhteissointuun:

Oi, sydän, joka rakastat ja kuolla tahdo et!
Ja kuitenkin jo kuolemaa samassa kaipaillet!
On onni suurin, korkehin, elää ja rakastaa.
Mut tuskan loppu lauhkehin on kuolo, kirkkomaa ...

Siinä oli noiden pienten kellojen yhteissoitto, se heläjävä kilkutus, joka sai sydämen joko onnesta paisumaan tahi hiljaisesti alistumaan kohtaloonsa.

Hän, Juho Kostia, oli kokenut pyhän tulen voiman. Hän oli elänyt siitä ja kärsinyt siitä, — mutta se oli kuitenkin ollut hänen kallein sisäinen aarteensa.

Nyt hän oli kieltänyt sen.

Juho Kostia heitteleikse vuoteellaan. Hänen rintansa pusertaa sanoin selittämätön tuska. Hän loihtii sielunsa silmäin eteen Johanna Langin kauniit kasvot. Hän tuijottaa niihin apua etsien — kuin roomalaiskatolilainen Neitsyt Maarian kuvaan.

»Anteeksi, Johanna! Olen kieltänyt rakkauteni, jonka sinä jalkoihisi tallaat. Mutta se on sinun asiasi, se ei kuulu minulle. Olen kieltänyt rakkauteni, joka riemuineen, kärsimyksineen on kuitenkin sydämeni omaisuus, sen pyhä tavara. Anteeksi, Johanna!»

Hän on vaipunut jonkunlaiseen horrostilaan. Kuume takoo ohimoissa, kuumat ja kylmät laineet soutavat suonissa, käsi pusertautuu nyrkkiin auetakseen jälleen, ja etsii haparoiden jotakin, johon tarttuisi, — mutta ei löydä muuta kuin sängyn reunan. Siihen se pusertautuu tuskaisesti kiinni.

Illalla haettiin lääkäri. Hän totesi Juhon sairastuneen keuhkokuumeeseen.

Lääkäri kertoi useammasta samanlaisesta tapauksesta, joita viime viikolla oli sattunut pääkaupungissa. Hän oli nuori mies, vasta aloittanut praktiikkansa. Hän nosteli hermostuneesti olkapäitään ja levitteli avuttoman näköisenä käsiään.

Voi olla, voi olla. Ehkä hän on seissyt ulkona kylmässä tuulessa . . . Voi olla. Mutta keuhkokuumetta se joka tapauksessa on.

Hän määräsi potilaan vietäväksi sairaalaan.

Kun Johanna Lang illalla tuli Fagerholmille, sai hän kuulla tapauksesta. Hän kävi merkillisen vähä-

puheiseksi ja lähti ennen pitkää pois. Sen panivat tietysti kaikki merkille, Helge Holländerkin.

Mutta sitä, ettei Johanna Lang huolinut Helgeä saattajakseen, eivät tienneet muut kuin asianomainen itse. Helge istui alakuloisena kamarissaan.

Sinä iltana hän ei kerjännyt Margareetalta »hyvää yötä», vaikka tämä sitä odotti.

3.

Muutamassa »Kirurgin» yksityishuoneessa lepää Juho Kostia valkoiseksi maalatussa rautasängyssä. Hän on hourinut monta päivää ja valvomisesta väsyneelle hoitajattarelle on tuottanut suurta vaivaa hänen vartioimisensa. Sillä Juho Kostia on ollut tavattoman vaikeasti hoidettava potilas.

Onpa väsynyt sisar saanut kuulla katkelmia romanttisesta tarinasta, joka toisinaan on ajanut punan hänen poskilleen. Hän on tosin tottunut sellaiseen, mutta tässä »tapauksessa» on kertautunut muuan nimi alinomaa: — Johanna. Se oli lausuttu mitä erilaisimmin äänenvärein ja vivahtein — milloin hellästi, pehmeästi kuin lapsen kuiskaus, — milloin vaikeroiden, tuskasta väräjävin äänin, joka on saanut valvovan sisaren silmät kostumaan. Oi,

kuinka suuren rakkauden voi ihmissydän sisältää! — Hoitajatar on ajatellut vuoroin kateudella vuoroin vihalla sitä tuntematonta, jolle nuo monet tuskaiset ja lempeät sanat olivat lausutut. Kerran on tuntematon yrittänyt sairasta katsomaan, — mutta — saatuaan kuulla tämän hourailevan — punehtuvin poskin kiiruhtanut pois. Häpesikö hän nuoren ylioppilaan rakkautta? Tätä kysymystä on sairaanhoitajatar mietiskellyt.

Mutta onhan sisar sellaisessa ammatissa, jossa värisevin sydämin sai katsella elämän kulkua kuin syrjästä — itse koskaan pääsemättä mukaan. Ja — kukaties on hänelläkin oma »tarinansa», joka ehkä on ollut välillisenä syynä hänen nykyisen toimensa valintaan.

Nyt on sairas rauhallisempi. Hän on jättänyt taakseen ne ruskeahiekkaiset, aurinkoiset puistokäytävät ja pitkät laiturinpäät, joilla hän on kuumehoureissaan liikkunut. Heitä on ollut kaksi, tyttö ja poika — ja toisinaan he ovat kieppuneet laiturin päässä kuin kaksi kärpystä päreen nokassa. Käsittämätön voima on nostanut heidät korkeuteen, taivaan pilvien reunustamalle partaalle, jolta Jumala on isällisesti ojentanut heille kätensä — kuin auttaakseen heidät onnellisesti maihin. He ovat

astuneet pilvien keskitse — kuin merihädästä pelastuneet rantamaininkien pärskeestä — enkelijoukkojen laulaessa: »Norra hamnen! Norra hamnen!» Juhon sydän on paisunut riemusta kuullessaan, että taivaassakin puhuttiin samaa helskyvää kieltä, joka kumpusi hänen rakkaan Johannansa huulilta kuin kirkas hopeavirta. — He olivat astelleet taivaan kukoistavia käytäviä käsi kädessä, — kunnes äkkiä olivat pysähtyneet taulun eteen, johon oli kirjoitettu: »Paperien heitteleminen teille kielletty!» Seuraavassa hetkessä oli seutu muuttunut ja he olivat käyskelleet Korkeasaassa Johannan liverrellessä: »Vi ska' si på renen!» Ja kas: — siinä oli seisonut heidän edessään surkean näköinen otus, joka juuri vaihtoi karvaa. Johanna oli lausunut: »Usch, va' den ä' ful!» Hänen sitä sanoessaan oli Juhon selkää karsinut kylmä viima. Seuraavassa hetkessä hän oli ollut yksin — kaukana kotoisilla mailla — poron viilettäessä lumista lakeutta pitkin ja hänen läimäytellessään sitä hihnalla kupeille. Jokainen hihnan läimäisy oli merkinnyt: Miksi hylkäsit minut? Katso, näin hurjapäiseksi minä olen muuttunut. Minä pieksän porosta hengen! — Kunnes seuraavassa silmänräpäyksessä revontulet olivat leimahtaneet palamaan hulmuten monivärisinä kuin

mustalaisen huivi tuulessa. Ja ääni oli puhunut korkeudesta: »Kirjoituspöytämatto! Ota vastaan tai-vainen lahja!» Revontulet olivat pudonneet alas ja hän oli istunut kamarissaan kotitalossa katsellen polvillaan lepäävää kirjoituspöytämattoa, jonka hopeiset kirjaukset himmeässä kynttilän valossa olivat sädehtineet kuin tähdet.

Tällaisia kuumekuvia oli hänen polttavassa päässänsä risteillyt lukemattomia. Mutta kaikilla niillä oli ollut sama kahtalainen ominaisuus: — ne joko tuottivat ääretöntä iloa tahi tukahduttavinta tuskaa. Toisinaan, selvempinä hetkinään hän oli tuntenut hennon käden pitelevän omaansa. Silloin hän oli kuiskaten puhellut: »Johanna, näin me kuljemme yhdessä läpi elämän tuskan ja riemun!» Mutta Juho ei ollut tiennyt, ettei hento käsi kuulunut Johannalle, vaan hänen vuoteensa vieressä valvovalle sairaanhoitajattarelle.

Lääkäri oli sanonut:

»Hänellä on harvinaisen vahva sydän ja se pelastaa hänet.»

Ja lääkäri on oikeassa. Sillä muutamana aamuna tammikuun lopulla on kuume poissa ja Juho avaa silmänsä täysin tajuisena.

Hän näkee valoisan huoneen, valkeaksi kalkitut

seinät, siistin pöydän ikkunan edessä, jolla komeilee tuoksuva hyasintti.

Sen on edellisenä päivänä lähettänyt Johanna Lang, joka tähän saakka ei ollut uskaltanut käydä häntä katsomassa kuultuaan hänen hourailevan.

— Missä minä olen?

Juho katselee kummastuneena valkopukuista sairaanhoitajatar, joka istuu pöydän ääressä — kädessä pieni, valkoinen nimikortti. Siihen on kirjoitettu: 'Sydämellinen tervehdys! Toivoen pikaista paranemista. Ristilukki.'

Lääkäri oli kieltänyt hoitajatar, ilmaisemasta sairaalle kukan alkuperää samoin kuin näyttämästä nimikorttia.

Hoitajatar pistää kortin taskuunsa ja kääntyy potilaan puoleen.

— Te olette sairaalassa ja nyt te paranette pian.

Juhon katse ilmaisee hämmästyä.

— Sairaalassa? Kuinka olen tänne joutunut?

— Te olitte kuolemansairas ja lääkäri määräsi teidät tänne.

Nyt rupeaa Juhon tajunnassa selkenemään. Hän muistaa tulopäivänsä ja sitä seuranneen surkean illan. Hän muistaa sairastumisensa ja rouva Fa-

gerholmin mikstuuran. Onko hän todellakin ollut niin sairas, että on joutunut tänne?

— Olenko minä kauankin maannut täällä?

— Kokonaisen viikon.

Kokonaisen viikon! Se oli käsittämätöntä.

— Ja tajutonna koko ajan?

— Niin . . . mutta teidän pitää nyt levätä. Lääkäri on kieltänyt teitä puhumasta. Te olette hyvin heikko vielä.

Kyllähän Juho sen itsekin tunsu. Hän katsahti käsiinsä. Ne olivat laihat ja kalpeat ja vatsa tuntui hävinneen olemattomiin.

Mutta yhtä seikkaa hän halusi vielä tiedustella. Hän epäröi, uskaltaisiko kysyä sitä.

— Olenko minä . . . puhunut paljon?

Hoitajatar pudisti päätään. Juho ei päässyt selvyteen, mitä hän tarkoitti.

— Minä meinaan . . . hourannut.

— Ette yhtään! Te olette maannut tajutonna koko ajan.

Sen Juho saattoikin uskoa. Hänen ruumiinsa oli puutunut kauttaaltaan. Häntä ei kai oltu saatettu liikuttaa ollenkaan.

Hän mieli vielä kysyä jotakin, mutta aivankuin arvaten potilaan ajatukset nousi hoitajatar ylös,

astui hänen luokseen, otti kädestä ja sanoi vakavasti, mutta lempeästi:

— Nyt, herra Kostia, teidän pitää totella. Te ette saa puhua. Muuten lääkäri kiukustuu.

Juho nyökäytti päätään. Hyvä oli. Hän saisi kuitenkin ajatella.

Hoitajatar poistui jättäen hänet yksikseen.

Juho kiinnitti huomionsa pöydällä olevaan kukkaan. Hyasintti! Hän veti keuhkoihinsa kukan suloista tuoksua. Johanna Lang rakasti erikoisesti hyasintteja.

Hän muisti viimeisen syntymäpäivänsä. Se oli ollut lokakuun alussa. Hän oli saanut Johanna Langilta kauniin, punaisen ruusun.

'Janne, olisin tuonut sinulle hyasintin, mutta niitä ei saa nyt.'

Se oli tapahtunut heidän tutustumisensa alussa. Hän oli jo silloin ollut selvillä tunteestaan. Punainen ruusu kirjoituspöydällä oli heloittanut kuin paratiisin kukka. Hän oli lukenut hepreaa sen tuoksun ympäröimänä ja raamatun kertomus Saaronin ruususta oli kirkastunut hänelle. Siihen liittyi välttämättömästi tyttö, kukkea, uljasvartaloineen impi, joka koristi ruusuilla sodasta palaavan sulhonsa majan. Hän oli lukiessaan toisella kädellä hivutellut

ruusun runkoa ja hänestä oli tuntunut suloiselta, kun piikkien terävät kärjet pistivät sormenpäitä.

Silloin hän ei ollut ajatellut muuta kuin että hän rakasti ja oli rakastettu — sekä että hänellä edessään oli heprealainen teksti, joka piti osata kertauksessa. Sen jälkeen hän tapaisi Johanna Langin. Todennäköisesti tämä tulisi häntä jo yliopiston kulkussa vastaan. Niinkuin oli tullutkin . . .

Mutta nyt — nyt oli tammikuun loppupuoli. Ensimmäiset hyasintit ilmestyivät kukkakauppojen ikkunoihin — hyasintit, Johanna Langin lempikukat. Ja Helge tietysti veisi hänelle ensimmäisen . .

Syvä alakuloisuus valtasi hänet. Johanna ei nähtävästi ollut käynyt häntä katsomassa.

Hänen piti päästä varmuuteen. Hän painoi soittokellon nappia.

— Onko minua kukaan käynyt katsomassa?

Ovelle ilmestynyt hoitajatar katseli häntä tarkkaavasti. Sanoisiko hän totuuden vai eikö? Lääkäri oli maininnut jotakin 'onnettomasta rakkaudesta' ja arvellut, että olisi onni poikaraukan päästä irti niistä ajatuksista. Mielen rauha ja tyyneys olisi hänelle nyt kaikkein paras.

— On . . . eräs herra ja rouvashenkilö.

— Eikö muita?

— Heillä taisi olla muassaan muuan nuori neiti.

Juho veti syvään henkeä. Hänen poskensa puneh-
tuivat ja silmät rupesivat oudosti hehkumaan.

— Neiti? Mikä hänen nimensä oli?

— En muista... Fagerlund tahi jotakin sinne-
päin.

Margareeta.

Hehku sammui Juho Kostian katseesta ja alakuloi-
sena hän silitteli peitteensä reunaa. Hän huokasi
syvään.

— Herra Kostia ei tottele minua. Minä olen kiel-
tänyt teitä puhumasta.

— Kyllä minä tottelen, lausui Juho nöyrästi ja
hänen äänensä värähti avuttomasti.

Sairaanhoitajattaren kävi häntä sääli. Mutta
mikäs auttoi. Poloinen poikariepu! Hänet piti
saada terveeksi. Hänen parantumisensa nykyinenkin
aste oli jo pikkuinen ihme. Sellainen ankara keuhko-
kuume, josta toipumiseen tarvittiin kaikki sielun ja
ruumiin voimat. Pitikö hänen nyt totuus ilmaisemalla
kiihoittaa potilasta ja siten estää häntä lepäämästä.
Se tummatukkainen neiti, joka kerran oli käynyt
sairasta kysymässä ja sitten — kuultuaan tämän
hourailevan — poistunut punaisena kuin pioni, ei

ansainnut yhtään myötätuntoa. Oli parasta, että sairasta autettiin irtaantumaa hänestä, maksoi mitä maksoi. Sen verran oli hoitajatar Juhon katkonaisista lauseista päässyt selvyYTEEN, että tämä kanta oli kaikkein paras.

— Herra Kostia ei saa soittaa minua muulloin kuin silloin, kun jotakin todella tarvitsette.

Hoitajatar meni.

'Jotakin todella tarvitsette'. Tällä hetkellä olisi Juho Kostia 'todella' tarvinnut vain yhtä: — Johanna Langin rakkautta. Se hänet olisi parantanut. Se hänet olisi jälleen auttanut saamaan elämästä kiinni. Mutta nyt, kun tämä ainoa häneltä kiellettiin, oli samantekevää, miten hänen kävi.

Miksi ei Jumala ollut korjannut häntä pois, kun hän jo oli seissyt niin lähellä iäisyyden portteja? Mitä järkeä siinä oli, että hänen annettiin 'parata', 'toipua' — jatkamaan toivotonta, harmaata elämää? Tarvitsiko häntä kukaan? Kirkko, seurakunta? — Mitä teki kirkko papilla, jonka lohdutuksen malja oli viimeistä pisaraa myöten tyhjä? Eikö ollut kohtalon ivaa, että hänen kaltaisensa piti ojentaa malja janoisen huulille ja sanoa: 'Juo!'

— Ei, kuolla pois, se olisi kaikkein parasta, — kuolla täällä sairaalassa, jossa oli totuttu kuolemaa

näkemään. Siinä olisi ollut järkeä. Kuoleman talo oli kuolevia varten.

Ja — kuka häntä sitten olisi surrut? Niin... isä ja äiti. Mutta heillä oli uskonsa ja he olisivat sen kyllä kestäneet. Johanna olisi itkenyt kaksi ja puoli kyyneltä ja hakenut lohdutusta Helge Holländerin sylistä.

Elämä oli järjetöntä alusta loppuun asti. Se teki ihmiselle saman tempun kuin Jäämeren kalastaja tainarille: tämä viilsi kalan vatsan auki, riisti maksan, heitti kalan mereen ja pilkkasi: 'Ui matkoihisi!'

Sillä eroituksella vain, että elämä riisti sydämen.

Elämä oli tyly ja kova. Taivaallinen tuomari tuntui sängen vähän piittaavan maan lasten kohtalosta.

Taivaassa hänellä pikemminkin olisi ollut jotakin tehtävää: — hän olisi rukoillut esirukouksia Johanna Langin puolesta tämän kauniiden silmien tähden. Sellaiset sopi kyllä pelastaa... Jumalankin, sillä ne olisivat kyllä kaunistuksena... taivaassakin. Nyt hän ei voinut rukoilla hänen eikä itsensä puolesta.

Mutta oliko hän niin varma taivaaseen pääsystä?

Eikö ollut mahdollisempaa, että hän olisi joutunut sinne toiselle puolelle? Sellainen viulunsoittaja ja tyttöjen narri! Ehkä pahalainen olisi pannut hänen

lausumaan Robert Burns'n runoa 'Hannalle' — päivästä päivään, vuodesta vuoteen. Siinä olisi ollut hänen iankaikkinen kadotuksensa.

Hänhän oli viime aikoina melkein tyyten jäänyt kirkosta pois. Soitteli kaikki sunnuntait ja rustasi lemmenlauluja; ajatteli sakramenttiopin luennoillakin vain Johanna, kuvitellen alttarivaatteisiin hänen päätänsä pienet enkelin siivet niskassa ja käsi poskella. Sellainen teologi... oikea publikaani!

Juho Kostiasta tuntui tällä hetkellä, ettei hän nurkuisi, joutuipa hän kumpaan paikkaan hyvänsä. Hänelle, joka ei voinut uskoa iankaikkiseen kadotukseen ja joka sen vuoksi tuskin pääsisi taivaaseen, olisi ollut suurin onni päästä osalliseksi 'jumalattomien hävityksestä'. Se olisi ollut parasta hänelle, jonka sydämen rakkaus oli jo tuhkaksi polttanut.

Kuume tuntui palaavan. Eipä hän tainnut tästä nousta.

Nyt tuli lääkäri. Hän oli vanha mies, hiukan kumarainen, hiukset ihan lumivalkeat ja posket kuopallaan. Mutta silmät tekivät miellyttävän vaikutuksen; niistä loisti sydämellinen hyvyys.

— No, nuori mies, kas nyt on vaikeus voitettu! Nyt ruvetaan paranemaan, vai kuinka?

Hän koetti valtasuonta ja hänen kasvoillaan häivähti huolestunut ilme.

— Kuumetta hiukan, mutta (hän katsahti hymyillen Juhoa silmiin) sen me ajamme pois. Eikö niin?

— Eipä minusta taida olla mihinkään enää.

Lääkäri nauroi.

— Kuulkaapa, nuori mies, tuollaiset sanat ovat luvattomia teidän iällänne. Ne ovat luvattomia vielä minunkin iälläni ja minulla on sentään jo valkea pää.

Hänen olemuksestaan huokui tyynnyttävää varmuutta, joka teki tavattoman hyvää. Oliko hän mahtanut elämässä kärsiä?

Aivan kuin arvaten potilaan ajatukset virkkoi lääkäri katsoen Juhoa kiinteästi silmiin:

— Minä olen menettänyt vaimon ja kaksi täysikasvuista poikaa. Minä olen elämässä aivan yksin, mutta juuri senvuoksi ovat kaikki täällä olevat minun lapsiani.

Hän painosti sanaa 'juuri'; Juho pani sen merkille.

Hän määräsi lääkkeitä, keskusteli puoliääneen hoitajattaren kanssa, vilkaisi kuin sivumennen pöydällä kukkivaan hyasinttiin ja kääntyen Juhon puoleen virkkoi hymyillen:

— Tuo kukan tuoksu ei ole teille terveellinen. Minä en ymmärrä, kuinka hoitajatar — (hän katsoi ankarasti hoitajattareen). — Me viemme sen pois!

Ja ottaen hyasintin käteensä hän poistui huoneesta kuin mies, joka suorittaa sankariteon.

Hoitajatar toi lääkettä. Juho nautti sen vastustelematta. Lääkäriin käynti oli tehnyt häneen rauhoittavan vaikutuksen.

— Kuka lääkäri se oli?

— Tohtori Selán.

Aivan oikein. Kumma, kun hän ei ollut häntä ennemmin tuntenut. Hänhän oli tavallaan kuuluisuus. Juho oli kuullut hänen joulunviettotavastaan. Tohtori tilasi vaivaistalosta muutamia vanhuksia joka jouluaatto kotiinsa. Niiden kanssa hän sitten vietti iltaa, soitti ja lauloi. Ja lopuksi he kaikki istuivat illallispöytään syömään lipeäkalaa ja riisipuuroa. Kello 10 tulivat vaivaistalon hevoset hoidokkaita hakemaan ja tohtori jäi yksin.

Juho oli kerran — käydessään erään pääkaupungin papin kanssa vaivaistalolla puhumassa — kuullut pastorin kysäisevän muutamalta harmaapäiseltä vanhukseksi:

— No, toivooko se Vinkvist ensi joulunakin pääsevänsä tohtori Selánin kesteihin?

Johon vanhus oli kirkkain silmin vastannut:

— Kyll' mar mä vieläkin polttaisin yhren sellaisen sikarin ko viime joulunakin. Mä luulen, ettei taivaassakaan ol' parempii.

Juho oli tiedustellut pastorilta, mitä miehiä tohtori Selán oli, ja saanut hiukan yliolkaisen vastauksen: hän oli jonkunlainen tolstoilainen, mutta perin hyvä ja rehti mies siitä huolimatta.

Hän jäi miettimään. Merkillistä, että tohtori Selán jaksoi niin toimellisesti hoitaa virkansa, ruokkia auliisti köyhiä ja kovaosaisia, vaikka olikin elämässään kärsinyt raskaita tappioita. Hänelle oli selvinnyt elämän tarkoitus: — se ei ollut elämistä itseä, vaan muita varten. Siitä kai johtui hänen rauhallinen, tyyni katseensa ja ystävälliset sanansa . .

. . . Kuinka toisella tavalla tohtori Selán suhtautui elämään kuin hän. Hänhän oli ollut surussaankin itsekäs, — hautonut omia mielialojaan ja katkeoituneena halunnut kuolla. Olihan maailma onnettomia täynnä ja kutkapa niitä osasivat paremmin hoitaa kuin juuri ne, jotka itse olivat onnettomia.

Näin ollen — saattoi vastoinkäymisestä, surusta, muodostua elämän parhaita liikkeellepanevia voi-

mia, — kunhan ihminen vain osasi sijoittaa surut oikealle paikalleen: — sydämen rauhalliseen, hiljaiseen soppeen. Siellä ne vähitellen kirkastuisivat — muodostuen aarteiksi, jalokiviksi, jotka tekivät ihmisen rikkaaksi...

Hänelläkin oli kutsumus, papin jalo, pyhä toimiala. Siinä työssä hänen tuli lohduttaa murheellisia.

Kuka osasi paremmin lohduttaa kuin se, joka itse tiesi, mitä lohduttomuus oli. Kuka osasi paremmin ruokkia nälkäistä kuin se, joka itse oli nälkää nähnyt.

Juho Kostia painoi silmänsä umpeen. Hän näki kauniin näyn: — hän oli kulkemassa yli kukkivan kedon kirkkoa kohti, joka seisoi kummulla jonkun matkan päässä pappilasta. Kellot soivat papille. Hänellä oli kädessä evankeliumikirja ja päivän tekstin muodostivat Vapahtajan sanat: 'Minä annan teille levon.'

Hän oli pappi ja matkalla jumalanpalvelukseen. Hänen virkansa oli lohdutus.

Rauha hiipi hänen poveensa ja hän nukahti.

Juho Kostia istuu Nikolainkirkossa. Hän on ruvennut käymään jumalanpalveluksissa, varsinkin iltajumalanpalveluksissa. Tuo viiden ja kuuden välinen aika oli tavallisesti se, jolloin Johanna Lang tuli Fagerholmille käymään. Juho Kostia pakeni siksi ajaksi pois, temppelin hiljaiseen rauhaan.

Hän oli ruvennut vakavasti valmistautumaan pyhään tehtäväänsä. Jokainen, joka oli aikaisemmin hänet tuntenut, ihmetteli hänessä tapahtunutta suurta muutosta. Hän ei nauranut juuri koskaan enää. Hän kulki totisena kuin lihansa kiduttaja haastellen harvakseen kuin vanha maalaispappi. 'Löytyisiköhän Tuomas Kempiläisen kirjaa »Kristuksen seuraamisesta»... latinaksi? — »De immitatione Christi?»' Hän piti paussin kahden viimeisen sanan välillä ja 'Christi' lausuttiin juhlallisesti kuin alttarilta.

Häneen suhtauduttiin erikoisella kunnioituksella. Tuo vakava, kalpea teologi, jolla oli kaulaan saakka napitettu musta liivi, teki arvokkaan vaikutuksen. Kirjakauppa-apulainen juoksi portaissa kuin orava tuoden pyydetyn kirjan. 'Se on hiukan kallis... Saksan markan kirjakauppakurssi... nähkääs.' Ju-

ho kaivoi totisena lompakostaan setelin, sai kirjan ja lähti.

Nyt hän istui iltaisin kamarissaan niinkuin munkki kammiossaan, tutkien Tuomas Kempiläistä. Latina oli kouluaikana ollut hänen vahvoja puoliaan. Siksipä oli erikoinen nautinto tutkia Kempiläistä alkukielellä. Häntä huvitti kirjoittajan paikka paikoin käyttämä munkkilatina. Siinä oli jotakin erikoisuutta — niinkuin hänen kotimaakuntansa Lapin murteessa.

Fagerholmilla suhtauduttiin häneen arasti. Kaikki olivat kuin varpaillaan hänen edessään. Häntä kiusasi toisinaan rouva Fagerholmin tutkiva katse. Vahtimestarikin oli muuttunut hiljaiseksi. Oli kuin olisi koko pöytäseuraa painanut tuon heikolta näyttävän teologin läsnäolo. Se laskettiin tosin sairauden syyksi, — mutta siitä huolimatta se teki painostavan vaikutuksen. Juho ei enää koskaan jäänyt juttelemaan kahvipöytään: — hän pelkäsi Johanna Langin ilmestymistä. Usein hän kuunteli ovikellon soittoa hermostuneena, levottomana; silloin vaihtelivat värit hänen kasvoillaan. Hän oli kyllä oppinut eroittamaan Johannan soiton kaikista muista. Siinä oli alkuaikoina ollut jotakin voitonvarmaa, kuin riemuitsevaa. Nyt oli siihenkin

ilmaantunut jotakin arkaa, anteeksipyytävää. Margareetakin sen huomasi.

'Se on Johanna. Kaikki ovat niin muuttuneet. Hänkin painaa ovikellon nappia kuin kerjäläinen . . .'

Urkujen pauhu täytti kirkon holvit. Juho antautui sävelten vietäväksi; hän ei veisannut mukana, hän kuunteli.

Sävel toi mieleen kuvan pitkästä kulkueesta, joka vaelsi maasta taivaaseen. Se oli palmukulkue, jonka etunenässä ratsasti Vapahtaja.

D o m i n i c a p a l m a r u m — palmusunnuntai. Se oli kaunis sunnuntain nimi ja se sopi tähän kevätaikaan, jolloin maa virkosi talven vallan alta. Siinä nimessä kajahteli kellojen soittoa. Se toi mieleen iloisia kasvoja, ystävällisiä tervehdyksiä — ja ennen kaikkia purojen ja pellon oijen solinaa. — D o m i n i c a p a l m a r u m oli sunnuntailapsi kaikkien muiden pyhäpäivien joukossa.

Pappi oli noussut saarnatuoliin. Hän ryhtyi lukemaan päivän epistolatekstiä. Se oli kirje Laodikean seurakunnalle ja siinä sanottiin muun muassa: 'Minä tiedän sinun tekosi, et ole kylmä etkä palava; oi, jospa olisit kylmä tai kuuma!'

Juhon ajatukset saivat vauhtia, — mutta — ne eivät pysähtyneet Laodikeaan, ne kulkivat toista

suuntaa: — ne lähtivät Vantaankoskelle ja Vanhaankaupunkiin.

Fagerholmilaiset olivat päivällä tehneet »palmunhakuretken». He olivat menneet Vantaankoskelle. Häntäkin oli pyydetty mukaan, mutta hän ei ollut lähtenyt; hän oli arvannut, että Johanna Lang liittyisi seuraan. Helgen puheista se oli käynyt ilmi. Hän oli siis jäänyt kotiin pikku poikien kanssa.

Päivälliseksi he olivat palanneet punaposkisina ja reippaina. Rouva Fagerholm oli pujahtanut hänen kamariinsa ja ojentanut kimpun lampaan käpälällä olevia pajunoksia.

»Nämä käskettiin antaa Jannelle.»

Kuka? Kuka oli käsenyt?

»No, Johanna Lang tietysti!»

Täti Fagerholm oli säteillyt sitä sanoessaan ja kuiskannut korvaan:

»Ei ole vielä kaikki toivo mennyt.»

'Oi, jospa olisit kylmä tai kuuma!' Juho Kostia ymmärsi erinomaisesti laodikealaisten sieluntilan: — ne olivat Johanna Langeja kaikki.

Kuinka tavattomasti häntä oli piinannut Johanan mielialojen vaihtelu. Hän rakasti, ilmeisesti rakasti — ja toisin vuoroin ei rakastanut. Rakkauksen esineet vain vaihtelivat: — hän ja Helge Hollän-

der vuoronperään. Paljon huokeampi olisi ollut sydämen tuskaa kantaa, jos Johanna olisi ollut aivan kylmä häntä kohtaan; silloin häntä olisi voinut ajatella kaukaisena, saavuttamattomana olentona. Sydämen tuska olisi vähitellen lientynyt suloiseksi kaipaukseksi, joka oikeastaan olisi ollut hiljaista iloa. — Mutta tämä alituinen piinapenkissä istuminen, — se väsytti, se kulutti; se teki elämän ihan sietämättömäksi . . .

Eikö Johanna Lang ollut hänen sairaalasta tulo-nsa jälkeen koettanut päästä yhteyteen hänen kanssaan. Oli, oli monta kertaa. Juho muisti useita eri tilaisuuksia. Kuka oli odottanut häntä yliopiston kulmassa heti ensimmäisen luennon jälkeen, jolle hän tervehdyttyään oli mennyt? Johanna Lang. Kuka oli kirjoittanut pari, kolme kertaa ja pyytänyt tulemaan luokseen? Johanna Lang. Aina ja yhä uudelleen Johanna Lang.

'Oi, jospa olisit kylmä tai kuuma!'

Kuka oli kerran kiinnittänyt kukan hänen rintaansa ja sanonut: 'Vi ska' dekorera Janne'? Johanna Lang. Ja kuka oli tänään kiinnittänyt pajunoksan Helge Holländerin rintaan ja sanonut luultavasti samalla tavalla: 'Vi ska' dekorera Helge'? Johanna Lang.

Ja siitä huolimatta hän, Juho, oli saanut kimpun »palmuja» terveisiksi!

'Oi, jospa olisit kylmä tai kuuma!'

Juho pyyhkäisi polttavaa otsaansa. Aina vain Johanna Lang! Joka paikassa hän valtasi ajatukset — yksin kirkossakin. Kaikki epistola- ja evankeliumitekstit käsittelivät häntä: ainakaan ei hän voinut niitä toisin tulkita. Tämäkin 'oi, jospa olisit kylmä tai kuuma' solvetui Johanna Langiin...

Juho tarkasteli kirkon seiniä. Ne olivat hyvinkin puolitoista metriä vahvat. Ne estivät kaupungin humun tänne kuulumasta. Mutta — ne eivät voineet estää häntä tuomasta kaupunkia sydämessään tänne. Hän kuljetti sen tänne muassaan kuin kalliin tavaran — tämän Helsingin Vantainen ja Vanhoine kaupungeineen...

'Te viette mukanne kalliin tavaran savisissa astioissa.' Eikö pappi lausunut tuota sanaa saarna-tuolista juuri nyt — ja eikö se tarkoittanut häntä?

Eikö hän koskaan pääsisi tästä kaupungista eroon? Vetäisikö se häntä puoleensa vielä vuosien takaakin — niinkuin kuutamokaupunki vaeltajaa »Doppelgängerissä»? Olisiko hänen osansa aina Helsinkiin tullessaan muistaa noita surumielisiä sanoja:

»In diesem Hause
wohnte mein Schatz?»

Hänen rinnastaan pusertautui syvä huokaus ja hän painoi päänsä penkkiin.

Kuvat vierivät hänen sielunsa silmien ohitse, kuvat toistansa kauniimmat.

Johanna Langin kamari Katajanokalla oli taivaan esikartano. Sen kalusto, sen seinäpaperit, ikkunaverhot — kaikki olivat ylikuunnollista tavaraa. »Välskärin kertomukset» ja Runebergin »Hanna» saivat arvonsa vasta sitten, kun kuuluivat Johanna Langin kirjojen joukkoon...

'Minun sieluni ikävöi ja halajaa Herran esikartanoihin. Milloin pääsen Herran kasvoja näkemään?'

Juho Kostian olisi tehnyt mieli ääneensä nauraa. Puhuiiko papin suun kautta Jumala vai perkele? Juuri sinä hetkenä, jolloin hän muistoissaan vaelteli Johanna Langin kamarissa, sinetöi pappi raamatunlauseella hänen ajatustensa sisällön. Se oli kuin »amen» saarnan jälkeen.

Niin... niin... Katsokoon Herra taivaastaan armollisesti kurjan teologin puoleen, joka on painanut päänsä kirkonpenkkiin eräässä suuressa kaupungissa. Hän on tullut tänne Herran esikartanoita

etsimään, mutta kiusaaja johdattaa hänet Johanna Langin kamariin Katajanokalla.

Kuumat kyyneleet täyttävät Juho Kostian silmät. Joku lähelläistujista vilkaisee säälien nuorta miestä, joka itkee pää penkkiin painuneena. 'Synnin tie, synnin tie!' ajattelee säälivä sivustakatsoja. Ei, taivaan tie, taivaan tie! — mutta rakennettu niin kummallisesti, että se kulkee — Johanna Langin kamarin kautta...

'Erhetykset kuka ymmärtää?' Niin... siinä oli saarnaaja kerrankin oikeassa! Erhetykset kuka ymmärtää —?

Hänen, Juho Kostian, täytyi itkeä kadonnutta onneaan. Ei hän syntejään itkenyt. Synti —? ... se käsite oli hänelle tällä hetkellä tuiki vieras. Mitä oli synti? Mahdollisesti varkaus, huorinteko ja murha. — Mutta oliko rakkaus syntiä? Ei, ei, — se oli vain tuskaa, polttavaa, pistävää tuskaa...

Ja tämä tuska, joka on kuin ruumiillistunut olento, kuin nainen kärsimyksen uurteet kasvoillaan, kuljettaa kirkon penkkiin kumartunutta ylioppilasta ja sanoo: 'Katso, siinä on Johanna Langin koulu!'

Niin... siinä oli Johannan koulu, »Backlådan», — niinkuin sitä leikillä kutsuttiin. Vanha, hiukan ränsistynyt puutalo, mutta täynnä tyttölapsia,

suuria ja pieniä. Toiset olivat jo kehitysikään puhjenneet, toiset leikkivät vielä lastenkamarissa. Mutta suloisia olentoja kaikki tyyni, — sillä heidän joukossaan oli yksi, joka teki heistä kaikista enkeleitä: — Johanna Lang.

Eikö Juho Kostia muistaisi aamuja, jolloin hän riensi ystäväänsä vastaan saattaakseen tätä kouluun? Voiko häntä estää sitä ajattelemasta urkujensoitto, joka nyt taas vyöryy kirkon holveissa? Pappi on sanonut amenensa ja laskeutunut saarnatuolista alas. Hyvä — hän ei siis enää ollut Juho Kostiaa kiusaamassa. Tämä urkujensoitto teki sydämelle hyvää. Se säesti ymmärtämyksellä hänen kulkuaan Johanna Langin rinnalla Katajanokalta »Pakki-laatikon» portille.

... Ensin oli Johanna tullut yksin ja hän oli saanut seurata ihan koulun portille saakka. Johanna oli jutellut johtajattaresta: se oli ilkeä ihminen. Ja kun Johanna Lang sen sanoi, se piti uskoa. Hän nimitti häntä 'priorittareksi'. Niin vartioitsi tyttöjään kuin mustasukkainen nainen miehensä askeleita. Kutsui luokseen, jos kuuli jonkun »seurustelevan». — Hän oli nauranut ja lyönyt leikiksi: — häneen nähden ei Johannan tarvinnut peljätä. Tuskinpa johtajatar sentään teologeja vihasi; ehkä hän

tarkoitti polyteikkareita, jotka olivat hiukan huonossa huudossa. 'Oh, vai polyteikkareita!' 'Niiden joukossa on monta fiksum poikaa!' 'Sekin Palmroos, jonka Helge kerran toi Fagerholmille, ja joka minulta otti sen tuumanpituisen tulitikunpätkän hampaiden välistä ... sekin oli fiksu poika!' Niinpä niin ... mutta ei johtajattaren mielestä. 'Sinä et ymmärrä! Johtajatar on kieltänyt k a i k e n seurustelun!' 'Ja minä olen vapaa oppilas.' Hohhoh, vai sillä lailla! Vai uhkasi vapaapaikan menettämällä! Se vanha humalasalko! No, ei hätää ... uhatkoon vain ...; muutaman ylioppilaan isä oli varakas. Voisihan tämä ylioppilas kirjoittaa isälleen ... valehdella, että kaikki oli kallistunut kaksinkertaisesti. Johannan vuoksi hän saattaisi senkin synnin tehdä. Sitten käytäisiin koulua omilla varoilla ... yhteisillä, eikä priorittarella olisi mitään sanomista. Johanna olisi tietysti — perinyt! Hahhaa!

Tyttö oli muikistanut suutaan. 'Pohatta!' Vai niin yksinkertaisesti asiat järjestyivät!

Niinpä niin ... Vanhassa Kostiassa oli rahaa. Tukkimetsästäkin oli saatu kaksisataatuhatta ja vielä oli kotipalsta koskematta. Ei kehuttu ... älköön käsitettäkö väärin ... mutta — jos ei muuta

keinoa, niin — Vanhan Kostian rahoilla. Eikö sallittaisi, että neidille ostettaisiin uusi syyshattu? Erään muotikaupan ikkunassa oli erinomaisen sopiva. Siinä oli tällaiset reunat...

Hän oli ruvennut kepillään piirtämään katuojan hiekkaan, kunnes kello oli soinut ja Johanna hiukan nuhtelevasti huomauttanut:

»Näin minä myöhästyn taas sinun tähtesi!»

Oliko hän ennenkin myöhästynyt?

Oli monta kertaa — silloinkin, kun ei ollut ketään saattajaa.

... Senkövuoksi vai minkätähden oli Johanna sitten ruvennut kulkemaan muutaman koulutoverinsa kanssa, muutaman alaluokkalaisen pikkutyön, joka katseli häntä kunnioittavasti kuin setää. Hän ei ollut aluksi siitä sen enempää välittänyt, mutta viimein oli Johanna huomauttanut:

»Minun täytyy pyytää, ettet minua saattelisi.»

Hän oli ollut pöllö, kun ei ollut tuota aikaisemmin huomannut. Tietysti! — sen täytyi herättää huomiota, kun koulutyttöä — vaikkapa kahdeksantoista vuotiastakin — saatteli nuori ylioppilas, jonka nenänpäästä jo näki, että tämä oli rakastunut. Tietysti! ... Mutta minkä hän sille oli mahtanut. Hän oli

kerta kaikkiaan sellainen naivi raukka, jonka koh-
talo oli saada nenälleen.

Se oli ollut ensimmäinen kerta, jolloin säröä oli il-
maantunut heidän välilleen. Sinä päivänä hän oli
ajatellut leivosta, jolta on kieli leikattu poikki. Naivi,
lapsellinen vertaus, mutta sillä kertaa eletty katkera
tosiasia.

Suhde ei ollut kuitenkaan siitä kärsinyt. Hän vain
oli käynyt hiukan varovaisemmaksi, — kunnes Jo-
hanna taas oli ruvennut merkkejä antamaan. Hän
odotteli yliopiston kulmassa, piti vahtia kadulla,
seisoskeli varsinkin muutaman kravattimyymälän
näyteikkunan edustalla. Siitä hän oli hänet useim-
min tavannut. Se oli vanha rakennus Aleksanterilla;
hän ei ollut aikaisemmin siihen huomiota kiinnittä-
nyt. Mutta nyt hän rupesi tutkimaan rakennusta
tarkkaan. Se oli ainakin parin sadan vuoden vanha,
yksikerroksinen, vaaleanpunaiseksi kalkittu, taiteel-
liset korkokuvat ikkunoiden päällä. Sen nurkassa oli
kravattimyymälä, pieni, hiljainen liike, jossa ei näyt-
tänyt käyvän kukaan.

Kuinka viehkeästi osasikaan Johanna tulla yllä-
tetyksi! Pieni huudahdus, lievä hämmennys, pari
punaista läikkää poskilla — ja sitten: »Sinäkö se olet,

Janne?» Se oli kuin leivosen liverrys. Johanna oli pysähtynyt ikkunan eteen »sattumalta».

»Sattumalta». Elämä olikin kokoonpantu sattumuksista. Eilen sattui niin ja tänään näin. Johanna Langiin tutustuminenkin oli ollut vain sattuma . . .

Vai — oliko siinä korkeampaa johtoa?

Juho Kostia kohotti päänsä. Virsi oli loppunut hänen sitä huomaamatta. Viereisestä penkistä nouseva naishenkilö katsoi häntä moittivasti; luuli kai hänen nukkuneen.

Oliko siinä korkeampaa johtoa — jotakin, joka oli tarkoitettu hänen hyväkseen, hänen kehittymisekseen . . . kasvatukseen — ?

Juho katsoi kiinteästi alttaritauluun kuin vastausta pyytäen . . . Ihmiset tunkivat penkistä ulos työntäen häntä edellään. Siitä huolimatta hän katsoi alttaritauluun. Enkelinpäät sen yläosassa hymyilivät lempeästi.

— No, olkaa nyt hyvä ja liikkukaa!

Muuan vanhanpuoleinen herrasmies sen sanoi katsoen häntä tuikeasti.

Niin — eipä Jumalallakaan tainnut olla muuta vastausta. »Olkaa nyt hyvä ja liikkukaa!» Taivaassa hoidettiin kyllä asiat kenenkään tiedusteluista välittämättä.

Juho soljui joukon mukana. 'Olkaa nyt hyvä ja liikkukaa!' Se oli Jumala, joka oli niin kohtelias. Vastaanotto oli päättynyt. Ei täällä siedetty turhia kysymyksiä.

Verkalleen, askel askeleelta läheni ovi. Ei ollut tuumankaan varaa syrjään. Väkijoukko painoi häntä eteenpäin. Kohtalo kuljetti ihmislasta ja työnsi häntä edellään. Se sanoi: 'Olkaa vain hyvä ja liikkukaa!' Kyllä kohtalo piti muusta huolen.

Portailla Juho pysähtyi hetkiseksi ja veti ilmaa keuhkoihinsa. Ajurinrattaat täristivät yli torin, rai-tiotievaunu kolisi mennessään. Aleksanterin pat-saan ympärillä paloivat lamput. Niiden alta vaelsi ihmisvirta katkeamattomana vuona. 'Olkaa vain hyvä ja liikkukaa!' Se kai oli elämän laki . . .

Hän asteli verkkaan kiviportaita alas. Siinä oli vasemmalla tuttu paviljonki, jossa he harjoittelivat saarnaamista. Hän oli koesaarnansa pitänyt. Ke-väällä hän ilmoittautuisi maturiteettiin.

Sitten kesän luvut vielä . . . ja syksyksi hän saisi tutkintonsa. Sitten pohjoiseen hiipakuntakaupun-kiin vihittäväksi ja niin maalle . . . jonnekin . . . sa-mantekevä, minne . . .

Siinä oli kravattimyymälän ikkuna. Kaasulamppu valaisi kulmaa heikosti. Se oli muistojen paikka . . .

niinkuin koko katukin. Tässä . . . tämän portin vieressä oli Johanna kerran odottanut . . . Juho vilkaisi porttikäytävään. Se ammotti häntä vastaan mustana kuin hauta.

'Olkaa vain hyvä ja liikkukaa!' ajatteli Juho Kostia ja viimeinen kynttilä hänen sielussaan sammui.

Hän kääntyi Esplanaadille. Siinä, muutaman askeleen päässä oli hänen porttinsa, likainen, pimeä holvi, joka johti heikosti valaistulle pihalle.

Hän oli jo menossa porttikäytävässä, kun kuuli askeleita takanaan. Hän ei niihin huomiota kiinnittänyt; talossahan asui sadoittain ihmisiä. Kunnes hänet äkkiä pysähdytti lempeä, hiukan nuhteleva ääni, jossa soi tukahdutettu nyhkytys:

— Jannel!

Hän pyörähti ympäri. Kuka häntä kutsui?

Pimeästä astui häntä kohti tyttö, pitkä ja solakka. Hänellä oli virsikirja kädessä.

— Johanna!

Se oli Johanna Lang. Juho huokui syvään kuin hukkuva. Hänen päässään meni hetkiseksi kaikki sekaisin. Vain yksi ääni tuntui muita selvempänä kuiskaavan:

'Olkaa vain hyvä ja liikkukaa!' Se oli elämän sääntö. Hänen olisi pitänyt paeta.

— Kuinka . . . olet täällä?

Johanna Lang pyyhkäisi silmänurkkaansa. Ilmeisesti hän itki.

— Janne, minä en kestä tätä . . . en kestä, että sinä kuljet vieraana etkä ole minua näkevinäsi.

Hän itki. Totisesti, Johanna Lang itki!

Juhon valtasi omituinen tunne. Ensimmäinen ajatus, joka syttyi päässä, kehoitti häntä sulkemaan syliinsä tuon turvattoman olennon, joka itki kuin loppututkinnossa hyljätty rippikoulutyttö, ja sanomaan: 'Johanna, minä rakastan sinua! Älä itke!' Mutta sitten hän muisti, ettei Johanna ollut suostunut antamaan lupausta. Ankarana moraalin miehenä ei Juho uskaltanut toteuttaa houkuttelevaa ajatusta, vaan tarttui tyttöä kädestä.

Tämä nähtävästi odotti hellempää kohtelua, koska kyyneleet vuotivat yhä vuolaammin.

— Mistä sinä tulet?

— Kirkosta. Minä olin siellä myös ja näin sinut koko ajan. Koetin kiiruhtaa perässä, mutta sinä astuit kuin vimmattu.

Viimeistä sanaa lausuessaan hän naurahti. Hän oli suloinen nähdä. Kyyneleet riippuivat pitkissä silmäripsissä kuin säteilevät helmet. Nuo ihmeelliset, merenväriset silmät olivat kaipausta täynnä.

Povi aaltoili pidätettyjen tunteiden painosta. Käsi värähteli heikosti hänen omassaan.

Kauempaa ei Juho jaksanut itseään pidättää. Hän vilkaisi porttikäytävään — ja seuraavassa silmänräpäyksessä lepäsi Johanna Lang hänen povellaan.

Juhon sydäntä puristi raju tuska ja kaipaus. Mielestään hän oli kuin varas, joka ottaa toisen omaa, — mutta toisaalta taas hänestä tuntui, että hän piteli sittenkin omaansa. Kuin paetakseen näitä ristiriitaisia tunteita hän suuteli Johanna tulisesti ja pitkään. Hämärä piha tuoksui omenilta; Johanna Langin tukka tuoksui — miltä, sitä ei Juho ehtinyt ajatella, — mutta se sai hänen ruumiinsa onnesta värähtelemään. Tähdet katselivat korkealta kivi-muurien yläpuolelta. Portin ohi kulki joku hyräillen. Taivas ja maa yhtyivät hetkiseksi. Suurkaupunki pidätti henkeään . . .

— Johanna, minä rakastan sinua! Älä itke!

Tyttö painoi päänsä hänen olkapäätänsä vasten ja nyyhkytti:

— Janne, Janne!

Juho riistäytyi ensimmäisenä vapaaksi; huumaus rupesi menemään ohi. Hän piteli Johanna käden ulottuman päässä.

— Anna minun katsoa sinuun!

Samassa helähti hopeankirkas nauru hänen korvaansa.

— Ethän sinä pimeässä näel

Juho masentui. Niin todellakin: — siinä, missä he seisoivat, oli melkein pilkkopimeä.

— Minä näen sinut sieluni silmillä aina...joka hetki.

— Oi, sinä suuri poika!

— Niin . . . se on totta!

Missä oli entisyys, missä kasvojen kalpeus ja juhallinen vakavuus? Missä sydämen tuskat ja raateleva epätoivo?

Missä oli kolkko kaupunki, missä Fagerholmin likainen piha? Missä ylioppilas Juho Kostian ankara munkkielämä?

Kaikki, kaikki oli kadonnut. Entisyyttä ei ollut — ei ollut koskaan ollut. Kasvojen kalpeus oli väistynyt hehkuvan punan tieltä. Sydämen tuskat olivat loppuneet.

Kolkko kaupunki oli muuttunut paratiisiksi, Fagerholmin likainen piha taivaan esikartanoksi. Ja ylioppilas Juho Kostia hyräili:

— En, Hanna, jää vain kasvojas
ja varttas ihannoimaan,
kun ilmestyen sulossas
saat veret kuumat soimaan . . .

Johanna ehdotti, että lähdettäisiin heille. Juhoa ei tarvinnut kahdesti pyytää. He lähtivät.

Sinä iltana, palmusunnuntai-iltana ei ollut taivasta eikä ollut maata; ei ollut hepreaa eikä ollut Helsinkiä; — ei ollut yhtään mitään. Kaikki oli lakannut olemasta; kaikki oli rauennut tyhjiin.

Oli vain yksi ainoa: — Johanna Lang.

Mutta hän oli kaikki...

5.

Pienessä kolmannen kerroksen kamarissa on kaikki muuttunut. Sen täyttää tulviva auringonvalo, joka saa vanhat seinäpaperit loistamaan. Niiden haalistuneet ruusukiehkurat, jotka muutama viikko sitten valittelivat vaivaisuuttaan, julistavat nyt elämää, sitä verenpunaista, jota ihmissydän ikävöi. Pieni, keltapuitteinen peili piirongilla ilkkuu viattomasti, puhellen edessään seisovalle nuorelle ylioppilaalle: 'Taiteilijarusetti ja vapaasti solmittava kaulaliina! — ka se!' Joku viikko takaperin sekin haasteli vakavaa, juhlallista kieltä: 'Siltä pitää oikean papin näyttää.' Ruusukiehkurat seinillä karkeloivat kuin kevytjalkaiset tanssijattaret. Niillä on suuri pää, mutta kas — sen tekee tukkalaite: — kasvot kyllä

ovat kapeat ja hienot — ja jalat vippelehtivät ohuen harson sisässä. Sen helma käpertyy kaarelle kuin merenneidon pyrstö — vuoroin oikeaan, vuoroin vasempaan. Peilin edessä seisova ylioppilas soittaa viulua intohimoisesti. Se on äsken tilattu Perä-Pohjolasta sähkösanomalla: 'Lähetäkää viulu heti!' Jousi juoksee sulavasti kuin itsestään; kalvonen taipuu taiteellisesti, leuka puristaa viulun syrjäätanakasti. Siellä — kasvojen alaosassa on kuin ukkosta, mutta ylempänä — silmissä ja otsalla asustaa taivas, selkeä ja siintävä. Tukka on valahtanut hiukan otsalle. Ylioppilas seuraa peilistä ruusukiekkurain karkeloa: — ne pyörivät kuin keijukaiset.

Ylioppilas keskeyttää soittonsa, katselee ympärilleen ja myhäilee. Ovatko huonekalut paikoillaan? Hänen mielestään niiden olisi pitänyt saada henki; niiden olisi pitänyt hyppiä, tanssia, rikkinäisestä tuolista tukevaan sohvaan saakka. Eikö rakkauden voima ollut kaikkivaltias kuin itse Jumala?

Ylioppilas kurkistaa peiliin. Niin — taiteilijarugetti sopi erinomaisesti. Se on toverin keksintöä, tuon hyväsydämisen fyysismatin, jolla on jo veressä taipumus hienoon käytökseen. Kaulaliinat on neulonut Margareeta; he itse olivat ostaneet kankaan. Ja markan hän oli saanut — Margareeta, markan

vain näppäröiden sormiensa työstä. Silloin oli oltu pöllöjä. Suudelman hän olisi ansainnut — suudelman tai kaksi. Se olisi ollut ritarillista.

Niin — nuo silmät. Kenelle kuuluivat nuo silmät? Ylioppilas Juho Kostialle, joka on hulluna rakkaudesta.

Ne ovat viidennen luokan kahvilan soittajan silmät, joissa kuvastuu hehkuva antaumus taiteelle — taiteelle, joka on liian hyvää kahvilayleisön kuultavaksi. Mutta nuo silmät eivät välitä arvostelusta; ne pyytävät vain heijastaa, mitä sydämessä liikkuu. Silmät ovat sielun peili, — mutta piirongilla seisova keltapuitteinen peili on nenäkkyyys itse. Se sanoo: 'Liian kuumat, liian kuumat! Nuo eivät sovi Fagerholmin päivällispöytään.'

Mutta — mitäpä siitä välittää nuori mies, joka on hulluna rakkaudesta. Hän nauraa, hän laulaa, hän houkuttelee viulustaan mitä ihmeellisimpiä säveleitä. Toisin vuoroin hän panee viulun itkemään; — mutta se ei oikein soinnu; se on keinotekoista. Ei, leivosten laulu ja peipposten viserrys on päivän ohjelma! Ja aurinko: — ole hyvä ja paista vain!

Hän kulkee huoneessaan kuin juopunut, viulu kädessä. Heparalainen raamattu pöydällä pyytää anteeksi olemassaoloaan. Ylioppilas viskaa sen sän-

kyyn. Levähdä, vanhus, ja nauti elämästä! Nyt on toivoon ja lempeen aikaa!

Ylioppilas asettuu hajasäärin seisomaan sohvan yläpuolella riippuvan taulun eteen. Se kuvaa kuutamomaisemaa. Jää kimaltelee kuin peilinlasi ja sitä pitkin kiittää nuori, onnellinen pari, naisella tiukasti istuva, vartalomyötäinen lyhyt päällystakki, jossa on turkisreunus. Hei, liidelkää, hei, kiidelkää! Juho Kostia soittaa onnellenne!

Soitto oli samentinpehmoista. Kummakos se, kun taulussa on tummanpunaisella sametilla päällystetty kehys. Se sopii tuohon idylliseen maisemaan.

Juho Kostia laskee viulun syrjään ja vaipuu nojatuoliin istumaan. Tunteet vellovat, ajatukset kiertävät sykkyrään kuin liian ohut villalanka rugin puolessa. Mutta ajatusten kehrääjälle tuottaa nautintoa käpertyneitten langansäikeiden selvittely.

Voiko maailma uskoa, että tuolla olkapäällä, jolla nyt lepää pari katkennutta hiusta, on levännyt tytön pää? Maailma on epäuskoa täynnä; se ei sellaista usko, vaikka näkeekin joka päivä. Juho Kostia ei tahdo sitä itsekään uskoa.

Mutta — se on totisinta totta! Tuolla olkapäällä on levännyt tytön pää. Juho Kostia voi sen nähdä siinä vielä nytkin. Hän vaipuu muistoihinsa.

... Ihme, että naisella saattoi olla niin pehmeä leuka! Se oli kuin pienoismaailma — tuollainen lep-poisa kumpu, jolla kasvoi ohuenohutta, silkinhienoa haituvaa: — ne olivat ihokarvoja. Kumpu päättyi laaksoon, pyöreäpohjaiseen laaksoon, joka sijaitsi leuvan päässä. Se oli hikihelmen aurinkoinen kehto — sen suloinen syntymäpaikka...

... Ihme, että naisen kulmakarvat kasvoivat niin ujustelematta! Valkea hipiä niiden alla kuulteli vi-attomuuttaan, silloin tällöin hiljaisesti värähtäen: — oli kuin olisi se pyrkinyt piiloon katseelta, joka hehkuvana hiveli sen pintaa.

... Oliko ihmisellä ylimalkaan niin valkoinen päänahka kuin muutamalla tyttökoululaisella »Pak-kilaatikossa»? Juho Kostia oli sitä sangen läheltä katsellut — noin vajaan viiden sentin päästä. Tuon tytön päänahka oli valkeimmista valkein. Mikään sivuajatus ei saattanut johtua mieleen sitä katsel-lessa; sellainen olisi ollut pyhyiden loukkausta...

... Entä uinuvat silmälaudat! Ne olivat kuin kuul-tava vaippa taivaan ihanuuden yllä. Niiden alla ui-nui itse autuus unelmoiden. Ne värähtelivät, rypis-tyivät hienosti ja sitten — aukenivat. Se oli kuin auringon nousu merellä.

Omituinen puistatus käy nuoren ylioppilaan läpi.

Hän on merellä, kaukana maasta, kylmät väreet puistattavat ruumista. Sitten — yks' kaks' kaikki lämpenee ja poskille kohoaa hehkuva puna.

Suutelo!

Juho Kostia muistaa muutaman runosäkeen... Se on ennen tuntunut hänestä imelähköltä, mutta nyt se on totisinta totta, verisintä vakavuutta:

»Kai enkelit siis taivahan
jo keksi suutelon!»

Totisesti, suutelo oli taivaallista alkuperää! Itse Isä Jumala huvitteli toisinaan puhaltelemalla saippuapalloja ilmaan. Enkelit ottivat niitä punaisten huultensa väliin, pitivät siinä hetken aikaa ja painoivat sitten huulet hiljaa kiinni. Kuului suloinen tupsahdus — ja nauruun purskahtaen enkelit lensivät toisensa kaulaan antaen toisilleen suuta: — he halusivat koetella, tuntuiko toisten huulilla vielä saippuan maku. Ei tuntunut — se oli hävinnyt kuin taikauskusta. Jumala katseli päältä ja hymyili. Se oli suutelon alkuperä.

Juho Kostia oli ottanut kaikkiaan kolme suudelmää. »In nomen Patris, Filii, Spiritusque Sancti» olisi hän voinut sanoa. Mutta hän ei ollut sanonut mitään; hän oli vain ajatellut:

'Rakastan, rakastan, rakastan.'

Ja sehän oli ymmärrettävää. Sen ymmärsi kai Jumalakin, koskapa ei ollut lähettänyt Juho Kostialle omantunnonvaivoja. Eihän Johanna Lang ollut vieläkään antanut minkäänlaista lupausta.

Juho Kostia ei nyt ajatellut sellaisia pikkuseikkoja. Hän tunsu kerrankin olevansa vapaa, vapaa ennakkoluuloista. Omantunnonvaivat, ne kuuluivat menneisyyteen, — siihen aikaan, jolloin hän vielä oli tankannut Tuomas Kempiläistä. Nyt hän luki »Paul ja Virginiaa».

Varmasti ei koko Helsingissä löytynyt onnellisempaa ihmistä kuin Juho Kostia, jumaluusopin ylioppilas. Hän tosin »skraapaili» luennoilta ja soitteli viulua. Kuka hänen asemassaan olisi voinut mennä katekiseeraamaan aineesta: »Johannes Kastajan kaulanleikkaus». Sehän olisi ollut samaa kuin pistää käntensä vereen, nuo kädet, jotka olivat silitelleet Johanna Langin pehmyttä poskea.

Hän oli lähettänyt professorille kirjelipun ja ilmoittanut olevansa sairas. »Kaulanleikkaus» sai siirtyä.

Tänä iltana hän lähtisi Johanna Langin kanssa Alppilaan. Se oli vappukunnossa, vaikka tuohon kevään juhlaan olikin vielä pari viikkoa. Siellä he saivat jonkun rauhallisen nurkan istuakseen. Siellä

ei tavallisesti käynyt Johannan opettajia; he kulki-
vat Seurahuoneella. Juho oli ottanut asioista selvän;
hän oli puhutellut Seurahuoneen portieria. Viisi-
markkanen oli avannut ovenvartijan suun. Sellaista
sai rakkaus aikaan.

Hän ottaa viulunsa ja rupeaa jälleen soittamaan.
Hän soittaa mitä mieleen johtuu, polkkia, masurk-
koja, marsseja ja vionoja lemmenlauluja. Niissä —
viimeksimainituissa on viulu omalla alallaan.

Hän kuvittelee mielessään lähestyvää iltaa. Viu-
lun sävelet tulkitsevat hänen ajatustensa kulkua: . . .
Kävely viertotiellä . . . Johannan keväthatun sulka
heilauttaa ja hän sanoo: 'Ush, kun tulee lämmin.'
He hiljentävät askeleitaan ja silloin Juho voi muka-
vasti tarkastella Johannan niskan kaunista kaartaa:
se muistuttaa joutsenen kaulaa. Autoja hurisee
ohitse, täynnä nuoria herroja ja naisia. Heille hei-
lutetaan nenäliinaa. Se on Juhon mielestä liikutta-
vaa. Mutta sitten sanoo Johanna: 'Ush, kun ihmiset
ovat tulleet julkeiksi!' Juho yhtyy siihen henges-
sään ja lausuu: 'Kevytkenkiä . . . mitä lienevät,
konttoristeja.'

Viulun sävelet huokuvat halveksumista: . . . keh-
taavatkin häiritä heitä! Oikeastaan pitäisi Helsin-
gin viertoteillä saada aikaan saksalainen järjestys:

vissille välimatkalle kaksi tolppaa ja kummankin ääreen poliisi kello kädessä tarkastamaan, millä nopeudella autot ajoivat. Sitten sakkoa jokaiselle nopeuden ylittäjälle. Jäisi nenäliinan liehutus...

... Alppila on nimensä arvoinen. Mistä keksivätkin niin sopivan nimen? Juho muistaa ylioppilaaksi tulonsa. He olivat istuneet Alppilassa ja toverit olivat hiukan maistelleet. Hän oli juonut vain sitruunavettä, mutta yhtäkaikki — sekin oli mennyt päähän.

Aamuyöstä hän oli samonnut kaupunkia kohti parin naisylioppilaan seurassa. Ne olivat pohjalaisia tyttöjä, toinen vasta illalla esitetty. Hän oli esitelmöinyt 'Jumalan suuruudesta luonnossa'; hän oli sanoilla tahtonut toistaa Beethovenin kuolematoman sävellyksen. Mutta — ylioppilasneitoset olivat olleet liiaksi lakeissaan kiinni. Silloin oli hän vaipunut muistelemaan »Vinsentti Aallonhalkaisijaa» ja tyttöä, joka kylpi kyynelissään, kun laulettiin »Riemun ruususia». Osasivatko neidit »Riemun ruususia»? Neitoset olivat katselleet häntä ihmeissään. Ehkä neidit tahtoivat itkeä, jos hän laulaisi sen heille? Yhä kummastuneempia katseita ja omituista hymyilyä. Oliko mies päissään? Tavallaan kyllä, — mutta juopunut ainoastaan lämpimästä ke-

säyöstä, syreenien tuoksusta ja nuoren ylioppilaan onnesta, johon sekaantui hiukan leikillistä uhkamielisyyttä — tuollaista runollista haljuilemistä. Olisipa hänen vierellään silloin astellut Johanna Lang!

Juhoa nauratti ajatellessaan, että Johanna oli siihen aikaan ollut neljäntoista vuotias, lyhythameinen koulutyttö, joka luki vain läksyjään. Siellä hän oli kulkenut Alppilan viertotiellä ja haljuillut — tietämättä, että muutamassa toisen kerroksen kamarissa Katajanokalla kasvoi impi, joka kerran tulisi hänen kohtalokseen.

Kohtalokseen? Mistä se sana sukelsi esiin?

Viulun soitto katkesi. Juho vaipui mietteisiinsä. Oliko hän vielä kerran pettyvä Johannaan nähden?

Ei, se oli mahdotonta! Silloin ei löytynyt oikeutta taivaassa eikä maan päällä. Murskata rakastava, tulinen sydän! Se ei voinut olla Jumalankaan tahto.

Hänen kuohuvat tunteensa viilentyivät hiukan. Järjen äänikin sai kuiskutuksensa esiin: 'Ole varovainen! Naisen sydän on petollinen.'

Petollinen? Hänenkö Johannansa, joka oli levännyt hänen sylissä ja tarjonnut huulensa suudeltaviksi? Kolme kertaa!

In nomen Patris, Filii, Spiritusque Sancti.

Nyt ne sanat olivat paikallaan. Totisesti, hän oli kihlannut morsiamen Jumalan kasvojen edessä, hänen sinisen taivaansa alla! Ensimmäinen suudelma oli annettu Fagerholmin pihalla ja kaksi seuraavaa Johannan porttikäytävässä, — mutta molempiin näkyi taivas, uskollisen lemmen iankaikkinen todistaja. Tosin ei sormuksista oltu vielä puhuttu mitään, mutta puhuttaisiin syksypuoleen . . . syksypuoleen . .

Ovelle koputettiin. Runar pisti päänsä oven raosta ja ilmoitti päivällisen olevan katetun.

— Eikö Helge ole tullut?

Helge? Juho oli vallan unohtanut hänet.

Samassa aukeni eteisen ovi ja Helge ja Margareeta astuivat sisään. Helge näytti tyytyväiseltä eikä Margareetakaan ilmeessä huomannut mitään erikoisempaa. Hän vilkutti silmää kamarin ovella seisovalle Juholle.

— Ack så fin, så fin! Mihinkäs nyt aiotaan?

— Päivälliselle, vastasi Juho nauraen.

Margareeta iski silmää Helgelle, joka suu hymyssä auttoi tältä päällystakkia yltä.

Tyttö teki oikein vallasnaisen kumarruksen ja nauraa hihitti:

— Tehkää hyvin, herrat, ja tulkaa syömään!

Alppilassa, pienessä sivuhuoneessa, josta päivällä on hauska näköala, istuvat Juho ja Johanna kahvin ääressä. Edeskäypä on kantanut kahvin sisään, saanut maksun ja hyvät juomarahat sekä Juholta viimeisen varauksen: 'Tämä huone on siis tilattu.' Edeskäypä on nyökäyttänyt päätään ymmärtämyksen merkiksi ja poistunut kuulumattomin askelin. Kahvikannu kimaltelee sähkölamppujen valossa. Tunnelma on kuin »Tuhannen ja yhden yön» saduissa.

Johanna katselee hiukan arastellen ympärilleen. Hän on koulutyttö ja hän pelkää; hän ei ole ennen istunut kenenkään kanssa tilatussa huoneessa. Sana soinnahtaa hänen korvassaan hiukan salaperäiseltä. Mutta Juho Kostia on kerta kaikkiaan siinä mielen-vireessä, ettei hän sellaista huomaa. Hän on halunnut vain turvallisuutta, saadakseen olla kahden kesken Johannan kanssa ja puhua ylitsevuotavan sydämensä kyllyydestä.

Hän ei osaa asettua Johannan kannalle. Itse koulunpenkiltä päässeensä hän ei enää muista »peruukien» hirmuista valtaa. Hän on ylioppilas ja vapaa kansalainen; sitäpaitsi hän on teolologi.

Juho nauraa Johannan arkuudelle. Jumalalla on

erityinen syy varjella heitä juuri tänä iltana opettajain argussilmiltä.

Hän on tunteeton kaikelle muulle. Vain yksi sana tulkitsee hänelle elämää tänä iltana. Se sana on: — rakkaus.

Juho kaataa kahvia kuppeihin. Hän on onnellinen. Jo siitä tavasta, millä hän kallistaa päätään ja pitää kahvikuppia silmällä, voi nähdä, että hän on onnellinen. Hän ei tahdo muistella menneitä päiviä. Nykyisyys riittää kyllin.

— Katsotaanpas, tuleeko sinusta rikasta, lausuu hän kumartuen Johannan kahvikupin ylitse. Kupin pinnalla kelluu vaahtoympyröitä suurempia ja pienempiä. Yksi on markan kokoinen.

— Rikas! huudahtaa Juho Kostia ja hänen silmänsä loistavat. Se on otollinen ennemerkki. Vanhassa Kostiassa on runsaasti rahaa ja Juho tulkitsee vaahtoympyröiden merkityksen omalla tavallaan.

Johanna naurahtaa. Hänenkin sydämensä lämpeenee tulevaisuutta ajatellessa. Ei olisi hullumpi olla rikas. Hän on aina ollut köyhä. Hän silmää Juhoa hymy suupielessä ja kysyy:

— Saatko sinä periä paljonkin?

Kas, kas, kuinka laskeva jo! Aito helsingitär . . . Juho käy hiukan alakuloiseksi. Mitä on rikkaus sydämen

rinnalla? Kulta kuluu ja hopea homehtuu kerran, mutta sydän pysyy iankaikkisesti. Se ei häviä kuolemassakaan. Kuoleman jälkeen Jumala punnitsee sen ja asettaa talteen. Siellä se loistaa taivaan perähyllyllä kimaltelevan lasikuvun alla. — Ja ylimmäisinä ovat ne, jotka ovat paljon kärsineet ja paljon rakastaneet . . .

Juho Kostian sydän on kokenut kumpaakin. Sekin on paljon kärsinyt ja paljon rakastanut. Sen on aiheuttanut Johanna Lang — tämä ruotsalaisen tyttökoulun kahdeksannen luokan oppilas, jolla on meniviheriät silmät ja joutsenen kaula.

— Minä olen ainoa poika, lausuu hän hiukan väkimmäisesti silmissä harhaileva katse.

Johanna katselee häntä hymyillen.

— Satuprinssi! Sinä olet onnellinen!

Se lausuttiin sokuriäänellä, vienosti, lempeästi, — mutta se vaikutti Juho Kostiaan kuin kylmä suihku. Hän heräsi todellisuuteen.

— Niin — minä olen onnellinen, mutta en Vanhan Kostian rahojen vuoksi.

He ryyppäävät kahvia ja hymyilevät toisilleen. Juhon hymy kyselee, ymmärsikö Johanna, minkä vuoksi hän oli onnellinen.

Kaipa Johanna sen ymmärsi; ainakaan ei Juho voi lukea hänen kasvoiltaan mitään epäilystä herättävää. Hän on vain tullut varovaiseksi. Amorin koulussa hän on oppinut, ettei pitänyt »rukatella». Tuo kotimurteen sana sopi hyvin tällaisiin tilanteihin. Ei pitänyt kiirehtiä.

— Miksi oikeastaan rupesit teoloogiksi? Etkö olisi voinut lukea kandidaattia niinkuin Helge?

Helge! Sana särähti pahasti tänä aurinkoisena hetkenä. Se vaikutti proosallisesti, toi mieleen huoneen vuokran — tämän tilatun huoneen vuokran. Johanna Langilla oli ihmeellinen kyky usein puhua niin, että mieleen johtui raha. Ja kuitenkin hän ei tuntunut rahasta välittävän.

Mutta — Juho Kostia on tänä iltana sillä päällä, ettei mikään voi häntä syvemmin järkyttää.

— Jos tahdot, Johanna, niin tänä iltana poltan kaikki kurssikirjani!

Juho Kostia ajattelee »Biblia hebraicaa». Se on korukansiin sidottu, kaunis kirja. Hän on kirjain ystävä ja ymmärtää niiden arvon. Mutta tänä hetkenä hän on valmis luopumaan niistäkin — Johanna Langin tähden.

Johanna tekee kauhistuneen liikkeen. Kuinka somasti hän osasi nostaa hennon kätensä pystyyn!

— Ei! — se olisi viimeinen hulluus. Minun mielestäni sinä sovit papiksi erinomaisesti.

Hyvä! — ei Juholla ollut mitään sitä vastaan; kuinka vain Johanna tahtoi. Hän oli vain tänä iltana valmis vaikka tähden nountiin taivaalta, jos se ylimalkaan olisi ollut mahdollista.

— Minä näen sinut pappina jossakin kaukaisessa maaseurakunnassa ja kaikkien nuorten naisten sinuun syvästi rakastuneen.

Sillä päälläkö Johanna olikin? Halusiko hän taas ruveta kiduttamaan?

Naivisuudessaan ei Juho huomaa tuota maailman alusta asti käytännössä ollutta keinoa, johon naiset turvautuvat. He haluavat kuulla rakkauden tunnustuksia, kunhan vain itse saavat olla merkitsemättä kantaansa. Se on suloisinta soittoa heidän korvilleen.

— Johanna, sinä ymmärrät väärin. Tietysti minä menen naimisiin.

Sitä oli tyttö odottanutkin. Hänen Eevan-luontonsa heräsi. — Oli taas kovin suloista syödä kielletystä puusta: — saada Juho haltioitumaan ja mahdollisesti suutelemaan kerran, pari, — kunhan vain ei omasta puolestaan tarvinnut luvata mitään.

— Tietystikin! — sitä minä tarkoitin! — hänen äänensä helisi kuin hopea — . . . tietysti! Sinä luon-

nollisesti valitset — kauneimman, jonka kanssa menet naimisiin. — Oi, Janne, minä haluaisin olla sinun häissäsi!

Juho vapisi kuin vilutautinen. Hän katseli Johannaa suurin, kysyvin silmin.

— Sinä et tarkoita totta, Johanna, sammalsi hän.

— Totta! nauroi tyttö.

— Sinä et voi olla minun häissäni kuin yhdellä ehdolla.

— Oi, sano minulle se ehto!

Juho mietti. Uskalsiko hän antautua niin pitkälle? Hän riemuitsi ja pelkäsi. Hän oli kuin kullun partaalla seisova. Hyppäisikö hän yli?

Hän oli kerran yrittänyt ja pudonnut.

Tyttö katseli häntä pyytävästi; hän ojensi käntensä pöydän yli. Juho tarttui siihen kiihkeästi puristaen sitä lämpimästi.

— Oi, sano minulle se ehto, Janne, pyyteli hän silmissä kostea kiilto.

— Sillä ehdolla, että me . . . seisomme rinnakkain.

Hän oli aikonut sanoa, »että me menemme naimisiin». Sitä oli tyttö odottanut; hän ei olisi hämmästynyt siitäkään. Hänhän oli loihtinut Juhon tuohon mielentilaan, jolloin tämä puhui kuin unissaan. Silloin ei tarvinnut peljätä suorita kysymyksiä.

Juhon vastaus tarjosi hänelle tilaisuuden yhden ylimääräisen solmun tekoon.

— Se on helppo täyttää! huudahti hän ja kaasi lisää kahvia kuppeihin. Juhon mielestä hän palveli pöydässä kuin uskollinen aviovaimo. Hänen sydämensä vapisi.

— Se on helppo täyttää, Janne! Minä voin seista sinun rinnallasi, jos — morsian sallii.

»Ristilukki», ajatteli Juho Kostia ja pilvi peitti hänen otsansa. Eikö Johanna milloinkaan päässyt tuosta ominaisuudestaan? Tuottiko hänelle iloa toisen kiusaaminen loppumattomiin?

— Minulla on vain yksi morsian, Johanna, eikä tule koskaan olemaan toista, lausui hän alakuloisesti. — Jollen häntä saa, jään yksin.

Kuinka tuo tunnustus hivelikään Johanna Langin korvaa! Hän oli sentään nainen, vaikka ei ollutkaan kuin kahdeksantoista. Hän iloitsi sydämessään kuullessaan olevansa niin suuren rakkauden esine. Hän halusi vain kuulla lisää — ohjatakseen sitten keskustelun muille aloille, jos »unissapuhuja» osoittaisi heräämisen oireita.

— Ajattelepas, Janne, että minä tulisin vasta kymmenen vuoden kuluttua; tulisin sinun kirkkoosi jumalanpalveluksen kestäessä. Mitä silloin tekisit?

— Minä messuaisin sillä kertaa kauneimmin elämässäni: 'Herra olkoon teidän kanssanne!' Mutta minä tarkoittaisin vain sinua — sinua yksin, Johanna.

Pitemmälle ei Johanna Lang halunnut mennä; eikä hänen tarvinnutkaan. Hän oli koskettanut oikeaan kieleen Juho Kostian sydämessä. Nyt hän sai loppuillaksi asettua kuuntelemaan tuon kielen soittoa.

Juho Kostia tunsu hengen laskeutuvan ylleen. Jumala itse laskee linnun lentoon käsistään ja se laskeutui Juho Kostian pään päälle. Se oli rakkauden kuhertava kyyhkynen.

Hän pääsi taas puhumaan, hän pääsi taas purkamaan sydäntään; hänestä tuli runoilija, lemmen laulaja — lemmen, joka kestää kuoloon saakka.

Tiesikö Johanna, miten hänen päivänsä kuluisivat siinä tapauksessa, ettei hän saapuisi? Yhtämittäisessä kaipauksessa, yhtämittäisessä odotuksessa; — hän kutsuisi häntä luokseen... alituisen. Hänen sydämessään soisi vain yksi sävel: — 'Tule!' Se soisi aamusta iltaan, päivästä toiseen, vuodesta vuoteen...; — hän kuulisi sen ympärillään, missä ikinä hän kulkisi. Sitä kuiskaisi metsäinen polku, sitä tien vieressä kasvava kanerva; sitä kahisisi kaislikko kalajärven rannassa, sitä kesäoisen metsän hiljainen

suhina tuskin kuuluvasti kertaisi. Se soisi kurkien huudossa varhaisena kevätaamuna, se väräjäisi jänkälinnun yksitoikkoisessa piipityksessä syysaution suon reunalla. Pappila olisi täynnä sitä; — sen huoneissa asuisi kaipauksen henki. Illoin istuessaan kirjoituspöytänsä ääressä hän vaipuisi kuuntelemaan sen surumielistä soittoa. Kaipaus — se olisi hänen sielunsa iäti humiseva lehtimaja, jossa jokainen lehti kuiskaisi: — 'Tule!'

Missä tahansa hän tuon sanan lausuisi — kenelle hyvänsä jokapäiväisessä elämässä — joka kerta siihen sisältyisi hänen sielunsa hiljainen kutsu. Hän kirjoittaisi sen huoneensa seinälle; hän katselisi sitä ensimmäiseksi aamulla herätessään ja illalla viimeksi levolle laskeutuessaan. Sen saisivat seurakuntalaiset tulkita miten tahtoisivat, joko rukoukseksi Jumalalle tahi omituiseksi päänäpistoksi — yhdentekevää. Hän yksin sen merkityksen ymmärtäisi. Tule!' 'Tule, Johanna Lang!'

Kerta vuodessa hän lähettäisi kutsun alas; hän ei kirjoittaisi muuta kuin tuon yhden ainoan sanan: 'Tule!' Se tulkitsisi parhaiten hänen sydämensä ikävän, hänen polttavan kaipauksensa.

Entäpä — jos hän ei vastaisi?

Hyvä niinkin! — hän ei lakkaisi häntä kutsumasta

sittenkään. Elämänsä loppuun saakka hän kutsuisi häntä. Vielä hautaristiinsäkin hän määräisi tuon sanan hakattavaksi; hän kutsuisi häntä kuoleman virran toiselta puoleltakin.

Entäpä — jos hän jo olisi naimisissa toisen kanssa?

Hyvä niinkin! — silloin hän ei tietysti voisi kirjoittaa. Mutta kutsumasta sydämessään hän ei lakaisi vielä silloinkaan; Johanna saisi sen tuntea päivin ja öin. Päivällä yksin ollessaan hän havahtuisi tuohon kutsuun ja yöllä hän heräisi siihen. Se soisi hänen ympärillään kuin hiljainen valitus. Auttamattomasti.

— Sinä olet hirmuinen, Janne! Sinä häiritsisit kahden ihmisen rauhan.

Johanna oli aikonut sanoa: 'onnen', mutta naisen vaisto ohjasi häntä taas.

— En voisi sille mitään, virkkoi Juho ja hänen äänensä värähteli surullisena.

Tyttö katseli häntä hellästi. Hän tutki hetken itseään. — Oliko hän noin suuren rakkauden arvoinen?

Hän ei ratkaissut kysymystä, vaan imeytyi kiinni hetken tunnelmaan; hänestä oli vain suloista todeta, että toinen rakasti häntä noin palavasti.

— Voi, Janne, nyt olen taas saattanut sinut murheelliseksi! Annathan minulle anteeksi?

Hän ojensi Juholle kätensä. Tämä puristi sitä ja hänen silmänsä kostuivat.

— Minä kiusasin sinua taas, puheli tyttö leppeästi. — Katso, minä olen sellainen . . . ilkeä ihminen.

Juhon sydän suli kuin vaha; Johanna ei saanut käyttää itsestään sellaista nimitystä.

— Et sinä ole ilkeä. Sinä olet — Johanna Lang.

— Sano »Ristilukki», se sopii paremmin.

— Minun Ristilukkini!

Seuraavassa silmänräpäyksessä lepäsi tyttö Juho Kostian sylissä. Hän pusersi häntä kiihkeästi rintaansa vasten.

— Ristilukki! kuiskasi hän hellästi sivellen tytön poskea.

He istuivat kauan unelmoiden. Juho katseli Johannan hienoa profiilia ajatellen, ettei hän elämältä muuta pyytäisi kuin saada omistaa tämän suloisen olennon. Se oli nainen, joka istui hänen vieressään, nuori, kukoistava nainen; mutta se oli enempi kuin nainen ylimalkaan: — se oli Johanna Lang.

Juho Kostia ajatteli heidän omituista suhdettaan. Johanna ei ollut antanut minkäänlaista lupaa. Hän ei estellyt hyväilyjä eikä säikkynyt suudelmaa-

kaan, mutta — siitä huolimatta Juho tunsi, että tyttö olisi ruvennut pudistelemaan päätään, jos hän olisi tehnyt ratkaisevan kysymyksen. Nyt lepäsi tuo pää hänen olkapäätänsä vasten, mutta se teki Juhon omituisen levottomaksi. Hän ajatteli huonetta, jossa he istuivat; hän katseli sähkövaloja ja huoneen perällä seisovaa mustaa pianiinoa. Tässä huoneessa oli pidetty paljon hauskaa . . . varmastikin. Tässä oli rakasteltu, kuiskailtu ja suudeltu — samalla tavoin kuin he nyt . . .

Juho Kostian sydämeen hiipi arkuus. Hän tunsi olevansa rikollinen, kaikkein noiden tuntemattomien kaltainen, jotka olivat istuneet täällä ennen häntä. Ehkä heidän joukossaan oli ollut joku kihlautunut parikin, sormukset sormessa. Heidä ei ollut häirinnyt tämä huone; heidät oli sitonut toisiinsa sydämelinen, luja side: — rakkaus ja vapaaehtoisesti annettu lupaus. Heidät, Juhon ja Johannan, yhdisti tänä hetkenä vain rakkaus. Mutta lupaus puuttui — tuo 'amen', jonka rakastavat lausuvat toisilleen — vapaasta tahdosta, Jumalan ja ihmisten edessä.

Tätä 'amenta' kaipasi Juho Kostia tänä hetkenä. Se olisi ollut helppo lausua. 'Minä kuulun sinulle ikuisesti.' 'Minä olen sinun morsiamesi.' Miksei Johanna saattanut sitä lausua? Mitä koululla ja kes-

ken olevilla opinnoilla oli siinä tekemistä? Olisihan kihlaus voitu pitää salassa siksi kunnes Johanna olisi suorittanut ylioppilastutkintonsa. Kyllä hän, Juho, olisi odottanut. — Mutta nyt puuttui lupaus; nyt oli kaikki vielä pettäväällä pohjalla . . .

Hän tunsu mielensä käyvän alakuloiseksi. Mustana kiiltelevä pianino huoneen perällä tuntui ilkkuvan: 'Sellaisia on täällä nähty monta. He ovat suudelleet ja he ovat hyväilleet — ja lopuksi on soitettu »Iloista leskeä». — Mutta kukaan heistä ei ole soittanut: »Jag övergifva dig?»'

— Oletko huomannut, että täällä on pianino? kysäisi Johanna äkkiä.

Juho säpsähti. Oliko Johanna ajatellut samaa kuin hänkin?

— Olen.

— Minkähänlainen siinä mahtaa olla ääni?

Johanna nousi ja meni soittokoneen ääreen. Hän avasi kannen ja siveli koskettimia hetkisen; hänen sormensa hipuivat niitä pitkin kuin arastellen. Sydän tuntui käskevän, mutta sormet eivät ottaneet oikein totellakseen. Lopuksi helähti tuttu akordi; Johanna löi varovasti — pari tahtia, mutta keskeytti yht'äkkiä.

— Se on epäviressä, kuiskasi hän pannen kannen kiinni.

Hän oli yrittänyt laulua: »Jag övergifva dig?»

— Janne, sinun pitää laulaa se, kun ensi kerran tulet meille. Minä pidän siitä äärettömästi.

'Äärettömästi' — sitä sanaa Johanna Lang rakasti. Mutta Juho Kostiasta tuntui, ettei hän nyt lausunut sitä täysin vilpittömästi.

— Johanna, me lähdemme nyt, sanoi hän nousten. Hän näytti alakuloiselta.

— Mikä sinua vaivaa, Janne?

— Ei mikään, me lähdemme nyt. Kello on jo yhdeksän.

— Yhdeksän! Hyvänen aika ja minulla on läksyt vielä lukematta!

Koulu — taas tuo iankaikkinen, kirottu »Pakki-laatikko». Läksyt! — ne olivat Johannan mielestä paljon tärkeämmät kuin se, mitä hän, Juho Kostia, tällä hetkellä tunsii. 'Mikä sinua vaivaa, Janne?' Se oli kysytty noin vain — sivumennen. Siihen ei olisi tarvinnut mitään vastata. Vasta lupauksen pohjalta olisi kysymyksen voinut vilpittömästi tehdä — ja siihen yhtä vilpittömästi vastata Nyt he mo-

lemmat teeskentelivät, valehtelivat toisilleen. Se johtui heidän suhteensa omituisuudesta. Se oli rakennettu ilmaan . . .

He lähtivät — Johanna säteilevän iloisena, Juho synkkänä kuin ukkospilvi . . . Turhaan Johanna koetti häntä ilahduttaa. Hän puheli kukista ja kesän vietosta. Tiesikö Janne, että hän aikoi kesäksi maalle — tänne lähistölle, erään vanhan tädin luo? Talo oli tyyten syreenien ja omenapuiden peitossa. Siellä oli parikeinu vanhan tuomen alla. Se pudotti kukkansa keinussa kiikkuvan niskaan. Niitä ihan satoi, satoi kuin lumihiutaleita. Hän, Johanna, oli toisinaan saanut niitä päälleen kokonaisen pilven — tuomenkukkia päässä ja hartioilla! »Kesämorsian!» oli täti sanonut, kun hän oli hiipinyt huoneeseen tuomenkukkien peittämänä. Silloin hän oli pyristellyt kuin lintu; hän ei halunnut olla »kesämorsian». Se sana oli tuonut mieleen häät ja hän oli halunnut olla vapaa — ainakin toistaiseksi.

»Kesämorsian», ajatteli Juho Kostia astuen vaieten Johannan rinnalla. Se sana särähti pahasti hänen korvissaan. Se toi mieleen syksyn, jolloin kaikki unelmat sammuivat. Kesän kukkeus on mennyt ja alkaa kolkko, kylmä talvi. — Miksi piti Johannan kertoa juuri tämä? Miksi hän ei saattanut antaa tuo-

menkukkien levätä päällään? Miksi hän pudisti ne pois ja tallasi jalkoihinsa?

Juho Kostia näki tuomenkukissa omien unelmiensa vertauskuvan. Nekin satoivat Johannan ylle kuin valtava kukkaispaljous. — Mutta tämä pudisti ne yltään nauraen ja ilkamoiden; hän halusi olla vapaa — ainakin toistaiseksi.

Ainakin toistaiseksi — niin. Miksi piti Johannan lisätä juuri nuo sanat kertomuksensa loppuun? Niin hän ei ollut sanonut tädilleen. Juho Kostia olisi uskaltanut vaikka vanhoa: — hän lisäsi nuo sanat vain tätä hetkeä silmälläpitäen. Hän oli ristilukki, joka taas oli kutonut uuden säikeen uhrinsa ympärille. Hän ei halunnut, että se menisi poikki. 'Ainakin toistaiseksi.' Juho Kostia tunsu vihaavansa noita sanoja. Mutta — hän oli sidottu jo liian lujaan; hän tunsu sen. Nyt hän ei voinut enää vapautua. Hän sai tyytyä vain kiukuttelemaan mielessään. — Mutta se oli kärpäsen kiukuttelua hämähäkin verkossa.

— Ush sinua, kun kuljet synkkänä kuin hauta!

Tytön poskilla läikehtivät punaiset täplät ja hän naurahti katkerasti.

— Mitäpä minä tässä puhuisin. Onhan kerran minunkin vuoroni vaieta.

— Sinä olet ilkeä tänä iltana! Mikä sinuun meni?

»Käärme», ajatteli Juho Kostia sanoa, mutta ei sanonut mitään.

He kulkivat vaieten loppumatkan. Johannan portilla he hyvästelivät.

— Hyvää yötä ja kiitos hauskasta seurasta!

— Johanna! äännähti Juho Kostia kuin torjuen iskuja, joka oli suunnattu häntä kohti.

Mutta tyttö juoksi porttikäytävään ja nauroi.

7.

Juho Kostia astuu Katajanokalta käsin. On toukokuun loppupuoli ja hän on vasta tullut maalta kaupunkiin. Hän asuu muutamassa maalaispappilassa Turun lähellä. Hän on päättänyt viettää kesän Etelä-Suomessa lukeakseen; hän aikoi valmistua syksyksi.

Helge oli jo pari viikkoa sitten matkustanut Pohjanmaalle; hän oli aikonut metsiin muutaman maanmittarin kanssa. Heidän välinsä olivat viime aikoina taas jonkun verran kylmenneet; — Helge oli näet seurustellut enimmäkseen Johanna Langin kanssa. Tämä oli Alppilassa vietetyn illan jälkeen suuresti muuttunut: — hän ei ollut halunnut Juhoa tavata. Kun tämä sattui seuraan, istui Johanna joko äänettömänä tahi puhellen kaikenlaista kevyttä, jonnin-

joutavaa. Jotakin oli ilmeisesti tapahtunut. Hän, Juho, oli ripustanut viulunsa naulaan ja syventynyt kirjoihinsa. Hän oli jälleen koonnut voimansa lopettaakseen kiduttavan suhteen — ja onnistunutkin siinä jotenkin.

Mutta — muutamana päivänä Vapun jälkeen oli Johanna kirjoittanut pari, kolme riviä; hän oli pyytänyt Juhoa tulemaan tätinsä asuntoon. Se oli sama täti, jonka luo Johanna aikoi kesäksi. Hänellä oli pari pientä huonetta Katajanokalla, aivan lähellä Johannan kotia. Juho ei ollut sitä ennen tiennyt.

Nyt oli täti matkustanut maalle pariksi päiväksi ja pyytänyt Johannaa kotimieheksi. Tämä oli jo viettänyt päivän tätinsä asunnossa, mutta se oli käynyt liian yksitoikkoiseksi; hän kaipasi seuraa ja sen vuoksi hän oli pyytänyt Juhoa tulemaan.

Hän oli mennyt. Kuin jonkun sisällisen äänen kehoituksesta hän oli pukeutunut mustiin. Kaulaan saakka napitettu liivi oli jälleen joutunut käyttöön; hän ei itsekään oikein tiennyt, minkävuoksi. Saipahan olla — jonkunlainen jäähyväiskäynti, koska hän pian aikoi jättää kaupungin. Ja silloin kai oli musta puku paras.

Johanna oli ollut vastassa portailla. Hän oli myös pukeutunut tavallista juhlallisemmin, mutta hänen

pukunsa oli ollut vaalea. Avorintainen leninki oli sopinut hänelle ihmeen hyvin; — kyllähän Johanna tiesi, missä arvossa Juho piti hänen kaulaansa. Se olikin päässyt sillä kertaa täysiin oikeuksiinsa. Kaa-revana, kauniina se oli pistänyt esiin leningin avara-rasta kaulantiestä.

Soma, hiljainen huone, lattialla paksut matot, joihin jalka äänettömästi upposi; vanhanaikaiset, hauskat huonekalut, joista Juhon huomiota oli erikoisesti kiinnittänyt kuperaotsainen piironki taiteellisine puunleikkauksineen.

Kuka oli tämä täti?

Vanha neiti, puolittain varakas, joka omisti pienen maatilan; sitä hoiti vanha isäntärenki parin palvelijattaren kanssa. Se ei tosin tuottanut paljon, mutta oli kuitenkin lisänä pikku perinnössä, jonka täti oli vuosikymmen sitten saanut. Sen oli testamentannut hänelle muuan vanhapoika, merikapteeni, joka oli ollut tädin nuoruuden ystävä.

Seinällä oli riippunut isonnettu valokuva. Ystävälliset, hiukan surumieliset kasvot olivat siitä katselleet hiljaiseen huoneeseen. Varsinkin suun ympäristöä oli Juho Kostia tarkastanut kauan.

Sitä ympäröivät rypyt olivat kertoneet pettymyksistä ja suruista. Katse oli ollut hiukan alakuloinen,

mutta otsa valoisa ja kirkas. Merikapteenin virkallakki oli levännyt polvella avuttoman näköisenä kuin rippikoulupojalla, joka on ensi kertaa valokuvassa. Naivi, lapsenomainen sielu — jykevästi leuastaan huolimatta.

Kuka oli tämä mies?

Hän oli kuullut romanttisen tarinan. Se oli tädin »mielitetty», joka oli monta kertaa turhaan pyytänyt tämän kättä. Valokuva oli levännyt piirongin laatikossa paksun kirjepinkan välissä, niissä oli ollut enimmäkseen ulkomaiden postimerkkejä päällä. Täti oli antanut toiveita, mutta vihdoinkin ratkaisevan vastauksen: — se oli ollut lopullisesti kieltävä. »Mielitetty» oli kuollut kymmenkunta vuotta sitten ja testamentannut tädille omaisuutensa. Sen jälkeen oli täti isonnut kuvan — ja tuossa se nyt riippui.

Juho Kostia oli tuntenut kurkkuaan kuristavan. »Ristilukki», oli vilahtanut hänen mielessään. Oliko täti samanlainen kuin Johannakin?

»Minä olen monta kertaa nuhdellut tatiä siitä, ettei hän kapteenia korjannut», oli Johanna lopettanut kertomuksensa.

Ihmeellinen oli naisen sielu! — niin käsittämätön ja monimutkainen, ettei siitä koskaan päässyt täyteen selvyyteen. Tässä oli täti ja hänen veljentyttä-

rensä. Edellinen oli leikitellyt ihailijansa — kaikesta päättäen kelpo miehen tunteilla — ja tässä seisoi veljentytär, joka kertoi nuhdelleensa häntä siitä.

Kenen velvollisuudeksi oli kerran jääpä nuhdella Johanna Langia samanlaisesta kevytmielisyydestä?

Hän oli nähnyt näyn: — Muutaman vuoden perästä hänenkin kuvansa riippuisi erään nuoren naisen seinällä ja silloin tämä saisi tuttavilleen esittää vanhan ihailijansa. 'Hän on nyt pappi.' Se lausutaisiin jonkunlaisella kerskailulla, — aivan kuin tahdottaisiin sanoa: 'Minä tein hänestä sen.'

Hän oli tuntenut syvää osanottoa kuollutta merikapteenia kohtaan.

Naivi, lapsenomainen sielu niinkuin hänkin. — Mutta oliko sellaisten kohtalona kulkea ummessa silmin joutuakseen lopuksi ansaan?

Kaipa — koskapa hän, Juho Kostia, seisoi huoneessa ja hänen edessään pyörähteli »Ristilukki» n:o 2.

Mutta — ihmeellistä! — siitä huolimatta hän ei ollut katunut tuloaan; hän oli päinvastoin tuntenut itsensä onnelliseksi: — saada olla kahden kesken Johannan, rakkaan Johannan kanssa, — se oli täytännyt hänen sydämensä vapisuttavalla ilolla.

Johanna oli istunut ikkunalle ja pyytänyt häntä istumaan sohvaan. Merikapteenin kuva oli riippunut häntä vastapäätä. Hän oli istunut odottaen, mitä Johannalla olisi sanomista.

— Eikö sinulla ole mitään puhumista? Voi, Janne, kuinka olet tullut kylmäksi!

Tyttö oli peittänyt kasvot käsiinsä. Hän teeskenteli ilmeisesti. Mutta yhtäkaikki: — se oli tuntunut sangen suloiselta.

»Sinulla ei ole enää mitään sanottavaa minulle.»

Sanottavaa! — oh, Herra! Hänellä olisi ollut kokonaisen saarnan aihe! Hän olisi voinut puhua tädistä ja merikapteenista. Eikö täti koskaan kärsinyt tuon virkalakin avuttomasta asennosta? Sehän ihan pyysi, kerjäsi kuin kulkurin kulunut reuhka, vaikka olikin kultanauhoin koristeltu. Eikö tädin sydäntä koskaan vihlaissut tuon katseen alakuloisuus? Eikö hän koskaan vaikeroinut tarkastellessaan suun ympärillä olevia, paljon puhuvia ryppyjä? Kuka oli tämä täti — tämä kaikesta päättäen hienoaistinen ihminen, joka sisusti kotinsa mukavasti eläen ihailijansa perinnöstä huolettomana ja iloisena — sillä aikaa kuin tuon kuolleen miehen sydän vielä haudasaankin huokaili? Ristilukki hän oli, hirveä, julma peto, joka oli hiljaa kiduttanut uhrinsa kuoliaaksi.

Mutta hän ei ollut sanonut sanaakaan tästä; hän oli vain katsellut ikkunalla istuvaa tyttöä, joka yhä piteli käsiä silmänsä edessä. Sormet raoittuivat hukan ja niiden välistä katseli häntä kaksi merenvihreää silmää. Ne loistivat, ne hymyilivät, ne kutsuivat. 'Janne, nosta minut syliin!' 'Sinun sylissäsi on turvallista olla.' 'Janne, suutele minua!' 'Vaikka oletkin kömpelö, ovat sinun suudelmasi hehkuvinta taidetta!' — 'Janne, suutele minua!'

Eikö hän ollut tuntenut kaikkea tätä istuessaan siinä kaulaan saakka napitetussa liivissään? Oh — oli kyllä; — mutta hän oli päättänyt olla varuillaan. Enempää hän ei antautuisi perhosleikittelyyn, näyttipä Johanna kuinka kiehtovalta tahansa.

Hän oli painanut päänsä pöydän reunaa vasten; hän oli ollut mielestään kuin kirkossa. Merikapteenin kuva oli alttaritaulu. Sen edessä kannatti painaa päänsä penkkiin ja vaipua surullisiin mietiskelyihin.

Huoneessa oli hetkisen vallinnut hiiskahtamaton hiljaisuus. Hänestä oli tuntunut suloiselta istua noin — pää pöydänreunaa vasten painuneena. Johannan läheisyyden hän oli tuntenut ihan selvään. Häntä olivat keinuttaneet hänen omat surulliset mietteensä. Ne olivat laulaneet samalla tavoin kuin

veneeseen laittaa vasten liplattavat laineet hiljaisena syysiltana — alakuloisesti, surunvoittoisesti.

»Janne, älä istu noin. Minun on paha sinua katsoa.»

Se oli vain lisännyt nautinnon suloisuutta; kyyneleet olivat kiertyneet silmiin. Hänet oli vallannut samanlainen tunne kuin vieraalle maalle muuttavan, joka viime kertaa katselee tuttua kotipihaa. Siinä oli ollut iloa ja tuskaa — tuskaa kuitenkin monin verroin enemmän.

»Itketkö sinä, Janne? Oi, minä en saata nähdä sinun itkevän.»

Kyyneleet olivat vuotaneet vuolaina. Rintaa oli pusertanut sanoin selittämätön ikävä.

Äkkiä hän oli tuntenut pehmeän käden kaulallaan. Se laskettiin ensin varovaisesti, — mutta pusertui sitten lujasti, lujasti. Hän ei ollut koskaan aavistanut, että nuoren tytön käsivarressa oli niin paljon voimaa.

»Oi, Johanna, anna minun olla. Tämä on kaikki niin toivotonta.»

Käsivarsi oli puristanut yhä lujemmin. Hän oli tuntenut kuuman henkäyksen poskellaan. Hienonenä oli hiipinyt ihan hänen korvansa juureen ja suloinen ääni oli kuiskannut:

»Janne, rakas, oma Janne!»

Kuuliko hän todellakin tuon sävelen? Oma? Sanoiko Johanna todellakin niin?

Seuraavassa hetkessä oli merikapteenin kuva unohnut. Johanna Lang oli levännyt hänen povellaan nyyhkyttäen.

»Itketkö sinä, Johanna? Oi, minä en saata nähdä sinun itkevän.»

Merikapteenin kuva oli hymyillyt. — 'Kas niin! — tuota minä olen odottanut ikäni kaiken.' 'Lapset, heittäkääpä pois se tyyny siitä sohvalta.' 'Se on vain tiellä.'

Hän oli siirtänyt sohvatyynyn tuolille pöydän viereen. Nyt oli helpompi nojata. Muutaman minuutin he olivat istuneet siten eikä ollut kuulunut muuta kuin heidän sydäntensä riemukas sykintä.

Huoneeseen oli kantautunut kirkonkellojen ääni. Venäläisen katedraalin kellot soittivat iltajumalanpalvelukseen: 'Isakoffi, Jakopoffi, pom, pom, pom!' Ja sitten: . . . 'Kuka köyhän nai, kuka köyhän nai?' 'Toinen köyhä, toinen köyhä!'

»Johanna, avaapa ikkuna. Kuuntelemme kellojen ääntä.»

Johanna oli noussut. Hänen solakka, nuortea vartalonsa oli piirtynyt kauniina ikkunan aukkoa vas-

ten. Hän oli ollut kuin morsian, joka on sulkeutunut tyttökammioonsa häiden edellisiksi päiväksi, ja nyt notkealla liikkeellä avaa ikkunan kuunnellakseen lintujen laulua puutarhassa; ne laulavat hänen onnestaan, joka on päivän matkan päässä. Sellaista vapaaehtoiseen, suloiseen yksinäisyyteen vetäytynttä oli Johannakin tuona hetkenä muistuttanut; hänen päänsä asenne ja heikosti eteenpäin taipunut vartalonsa olivat kertoneet hiljaisesta, sykehdyttävästä onnesta. Sinä hetkenä oli Johanna kuulunut hänelle ruumiineen, sieluineen.

Se oli ollut heidän viimeinen tapaamisensa. Parin päivän päästä hän oli matkustanut kaupungista kuin varas; hän oli halunnut viedä muassaan tuon päivän muiston ja maakylän hiljaisuudessa haudata sen. Hän ei enää jaksanut luottaa Johannaan.

Mutta — päivien vierieessä hänestä oli ruvennut tuntumaan, että hän ehkä teki väärin tyttöä kohtaan. Hän oli taistellut, hän oli väittänyt vastaan, kunnes oli saapunut Johannan kirje.

'Sinä olet hävinnyt minulta', oli Johanna kirjoittanut.

Oh, Herra, hävinnyt, vai hävinnyt! Hän oli maannut puutarhassa ja katsellut koppakuoriaista, joka koetti kaivautua maahan. Mutta maanpinta oli siinä

paikassa ollut liian kovaa. Ei siis ollut auttanut muu kuin antaa auringon lekottaa suoraan selkään.

Niin oli käynyt hänenkin, juuri samalla tavalla. Johannan kirje oli vaatinut vastauksen ja hän oli vastannut. Suhde oli korjautunut entiselleen, — siirtynyt samalle asteelle kuin millä se oli ollut jo niin monta kertaa ennen. Se oli kuin kellon vetämistä seisahtumisen jälkeen. Toivo oli herännyt uudelleen, — yhtä väkevänä, yhtä tuoreena kuin luonto talviunen jälkeen. Ja tällä kertaa tuntui toivo varmemmalta kuin koskaan ennen.

Juho Kostia pysähtyy sillalle jääden katselemaan Pohjoissataman vilkasta liikettä. Moottoriveneitä puikkelehtii tiheässä kuin sorsia ruohikossa. Tuossa oli muuan huonekaluilla lastattu, joka nähtävästi aikoi saaristoon. Voimakkaan näköinen mies hoiti peräsintä ja keulassa, korituolissa, istui nuori nainen pieni sulkahattu päässä, kirjava shaali harteilla. Vene porhalsi kivilaiturin varjosta kirkkaaseen päivänvaloon. Värikäs shaali naisen hartioilla leimahti kuin tuleen. Sinistä, harmaata, punaista — eniten kuitenkin punaista. Shaalin liepeet hulmusivat tuulussa; se oli kuin satojen eri väristen pikku lippujen liehuntaa. Hatun sulka viipotti; sen kärki vapisi kuin reimari väkevässä merivirrassa. Nainen kietoi shaalin

tiukemmin ympärilleen ja hymyili perämiehelle. Siinä oli onnellinen pari, matkalla kesäiseen saareen nauttimaan nuoresta elämästä ja toistensa rakkaudesta.

Siellä ulompana näkyi pitkä, valkoiseksi maalattu laituri. Se pisti kauas mereen. Pieni koppero sen päässä loisti auringon valossa. Lokit leijailivat sen ympärillä kirkuen kilpaa. Auringon valo välkehti niiden siivissä. Vähä väliä ne suikersivat alas vedenpintaa kohti — kohotakseen seuraavassa hetkessä jälleen ylös ilmaan. Vedenpisarat pärskähtelivät niiden ympärillä kuin kimaltelevat helmet. Ne näyttivät Juho Kostiasta enkeleitä, jotka poimivat muistojen sirpaleita.

'Kriik, kriik, minä löysin yhden!' 'Se on nuoren tytön kyynel — tyttökoululaisen. Kas... kuinka se on kiteytynyt kauniiksi!'

'Se lennähti kerran tuuleen... muutamana myrskynä syysiltana. Mutta se ei hävinnyt; se kieteytyi helmeksi tarttuen kiinni lastiproomun laitaan. Se pitää korjata talteen!' Ja kuin yhteisestä sopimuksesta kohosi lokkiparvi ilmaan hajoten yksi yhtäälle, toinen toisaalle...

Pitkä laituri, muistojen paikka! 'Maailman loppuksi' oli Johanna sen ristinyt. — Mutta tänä hetkenä tuntui maailma siitä alkavan...

— Ack, men si, ä' de' icke Janne!

Juho Kostia pyörähti ympäri. Hän punastui ja vaaleni vuoron perää. Johanna Lang seisoi hänen edessään.

Tyttö oli säteilevän kaunis; hänen silmänsä loistivat. Kuin ujustellen hän hymyili muutamille koulutovereille, jotka kulkivat ohi hiukan kiusoittelevasti iskien silmää.

— Milloin olet tullut?

— Noin pari tuntia sitten.

He lähtivät astumaan Katajanokalle käsin. Huomasivat selvään, että Johanna iloitsi tästä kohtauksesta; se oli tullut todellakin yllättämällä. Janne oli lähtenyt kaupungista kuin viimeistä kertaa — hävinnyt salaa, eikä hän, Johanna, ollut saanut tietää edes — osoitetta; — vasta Helgeltä hän oli saanut Jannen osoitteen ja kirjoittanut. Hän oli monesti kaipauksella muistellut Jannen kanssa vietettyjä hetkiä. Helge Holländer oli saatellut häntä kotiin, mutta ihmeellistä kyllä — ei Helgen seura ollut enää oikein tyydyttänyt. Hän oli kyllä hieno kavaljeeri ja hänellä oli merkillinen kiusoittelemisen taito, joka viehätti sanomattomasti sellaista läikkyvää tytönsydäntä kuin Johanna Langin; — mutta siitä huolimatta hän toisinaan kaipasi syvempää. Helge Hol-

länder oli yllätyksien mies. Hänelle saattoi yht'äkkiä pälkähtää päähän ostaa esim. hieno, silkkinen päivänvarjo ja lahjoittaa se mitä sulavimmin gentlemanin kumarruksin. Siten hän oli kerran yllättänyt Margareetan; koko koulu oli siitä puhunut kokonaisen viikon. Mutta Helgestä ei koskaan päässyt selvyyteen, tarkoittiko hän leikkiä vai totta. Siihen kai kätkeytyikin juuri hänen viehätystaitonsa salaisuus. Seurustelu Helgen kanssa muodostui jonkunlaiseksi vedellä pärskimiseksi, jommoisella lapset toisinaan kesällä huvittelevat; — se on hauskaa, kunhan ei vain saa kovin suurta ryöppyä silmilleen. Sellaisen sattuessa saattaa aivoissa vilahtaa vakavampikin ajatus: — 'Mitähän äiti sanoo?' — Niin oli Johanna Langkin kesken ilonpitoa Helgen kanssa yht'äkkiä johtunut ajattelemaan Jannea... 'Mitähän Janne sanoo?' Nuoren teologin surumieliset silmät olivat suuntautuneet häneen tutkivina. Sellaisina hetkinä oli Johanna riemuinnut siitä, että hän kykeni saamaan nuo silmät loistamaan. — Leikki oli jatkunut yhä intohimoisemmin, kunnes lopulta oli täytynyt lähteä »kuivaamaan».

Johanna Lang oli tehnyt useita tuollaisia »kuivausmatkoja». Välistä hän oli istunut Nikolainkirkossa kuunnellen urkujen pauhaavaa ääntä. Se oli Jannen

ilmapiiri ja siitä oli huokunut häntä vastaan äänetön, lempeä moite. 'Kuinka sinä tuolla lailla?' 'Thanhan sinä turmelet pukusi!' Jumala oli saanut äidin vakavan hahmon. Hän oli näyttänyt surulliselta ja niskaan valahtanut huivi oli puhellut: 'Minä putoan, mitä putoan!' — Hän oli pannut merkille, että huivi oli vain yhdellä solmulla kiinni. — Seuraavassa hetkessä se oli pudonnut, — mutta se ei ollut ollutkaan Jumala, vaan vanha mummo, joka oli istunut häntä vastapäätä.

Taikka — hän oli istunut Alppilassa tai Kaisanien ravintolassa. Nekin olivat olleet »kuivausmatkoja». Silloin hän oli lämmitellyt lieden ääressä. Se oli loimottanut leppoisasti, väliin räiskähdellen ja syytäen kipunoita ympärilleen; — mutta... se oli lämmittänyt suloisesti ja »kuivannut». Jannen suuri rakkaus oli nostanut hänet jälleen kotoiseen ympäristöön. Hänellä oli ollut sama tunne kuin lapsella, joka on saanut kuivaa ylleen ja syö, syö valtavalla ruokahalulla.

Mutta nyt teki mieli pärskytellä taas. Johanna oli sillä päällä ja Janne tuntui olevan samoin. Hänen silmänsä loistivat ja hän puhui niin lystikkäitä, että täytyi nauraa.

Oliko Johanna huomannut, että muutamain ih-

misten ilme muistutti eläintä? Tuokin vanha herra, joka seisoi keppiinsä nojaten ja kyräsi ympärilleen, oli aivan sen näköinen, kuin tahtois puskea kumoon ohitse kiitävän raitiotievaunun. Hän muistutti pap-pilan nautasonnia, joka seisoo kuistia vastapäätä — pää riipuksissa ja kuopii maata. Menisikö tekemään kuulutuskirjan — vai puhkaisisiko sarvillaan kuistin seinän? Hehhee, katsopas! — herra livahti alakertapuotiin, jonka oven päällä seisoi: »Utminute-ring»!

Johannan täytyi hillitä Jannea. Oh, sitä vaille, ettei osoittanut sormellaan! — Ei kaupungissa sopinut sellainen käyttäytyminen.

— Sinustahan on tullut ihan villi!

Villi, villi! — Juho Kostia hyväksyi sen sanan: se oli paikallaan. Hän olisi tahtonut nostaa Johannan käsivarrelleen ja kantaa hänet kotiin — keskellä ka-tua, kaiken kansan nähden, huudellen kuten tavara-kärryjen työntäjät rautatieasemilla: 'Väistyköö, väistyköö!' 'Täältä tulee Saaban kuningatar!'

He sopivat siitä, että viideltä lähtisivät saareen. Fagerholmin olivat jo muuttaneet. Johanna oli lu-vannut Margareetalle tulevansa. Hän jäisi yöksi, mutta Janne voisi palata illalla takaisin. Koulu oli loppunut eikä läksyistä ollut huolta.

— Jaa-a, sinä olet nyt viimeisellä luokalla. Vuoden päästä sinä olet ylioppilas.

Juho Kostia lausui sen vakavasti kuin saarnatuoliin kohonnut pappi lausuu alkutervehdyksen. Hänen mielessään vilahti ajatus: »Miten ovat asiat silloin?»

Mutta — nyt ei ollut aikaa sellaisiin mietiskelyihin. Nyt oli kesä ja aurinko paistoi. Helsingin yllä lepäsi kuulakas kirkkaus. Se hohti jokaisen laivan savupiipun kyljestäkin; ne olivat vasta maalatut. Mattoa puistava pitsipäähineinen palvelustyttö ylhäällä parvekkeella oli kesän kuuluttaja. Hän heilutti kädessään lippua ja huuteli: 'Tomut pois, tomut pois, talven tomut pois!'

— Näkemiin, Johanna!'

— Näkemiin, Janne!'

* * *

He seisovat sillalla, punakaiteisella sillalla jonkun matkan päässä huvilasta. Sieltä kuuluu vasaran pauke ja lautojen räminä. Siellä setä Fagerholm heiluu rakennustöissä. Hän rakentaa huvilaa.

Silta on matalan notkon pohjassa. Molemmin puolin kohoaa kärrytie. Se tulee huvilasta ja johtaa var-

joisaan metsään. Vuokot kukkivat tien reunalla. Ne heiluttelevat hentoja varsiaan aivan kuin kuiskutellen: 'Katsokaa, siinä on taas kaksi . . . ja toinen on ylioppilas!'

Sillan kaidepuut ovat punaisiksi maalatut. Ne hehkuvat auringon valossa. Törmän alta alkaen ne ulottuvat notkon poikki — toisen törmän alle. Siellä ne jälleen kohoavat aivan kuin ojentaen kättä jollekin näkymättömälle, joka seisoo hämyisen, tuomien reunustaman tien suulla kuin itseksensä puhellen: 'Kaupunki ja maakylä!' 'Vain yksi askel sillalle ja molemmat yhdistyvät.'

Se on suurenmoinen symboli tämä hiljainen, notkelmassa lepäävä silta, johon kuuluu vasaran pauke ja metsän suhina. Se on vertauskuva kahta erilaista maailmaa yhdistävästä voimasta, suuresta ja sala-peräisestä. Se voima on rakkaus.

Siinä seisoo kaksi nuorta ihmistä, toinen tyttö ja toinen poika. Tyttö on kaupunkilainen, aito kaupunkilainen, poika on maalta, kaukaa saloseuduilta. Kaupunkia hänessä ei ole muuta kuin kävelykeppi ja kova kaulus; ylioppilaslakki voi yhtä hyvin kuulua kumpaankin. Tyttö on kaupunkilainen, mutta hänessäkin on jotakin maakylästä: tuo vanhanaikainen, »tyköistuva» päällystakki, jossa on avonainen,

leveä kaulus. Se ei tosin sovi oikein hyvin vaalean-harmaiden hansikkaiden kanssa; ne pistävät nimitäin hiukan avuttomina esiin hihoista, joissa on leveät käänteet ja suuret ruskeat napit. Mutta — siitä huolimatta tekee puku soman yleisvaikutuksen. Johanna Lang on kuin vaistonnut, että tänä iltana tarvittaisiin kaikki — hienot hansikkaat ja vanhanai-kainen päällystakki, jonka kauluksen alta pilkistää esiin hieno harsokaulus viimeistä kuosia. Ja hame: — se on lyhyt kuin alpeille nousijan.

Jossakin lähellä visertää peipponen. Se panee parastaan — aivan kuin rohkaistakseen noita kahta lähentymään toisiaan tällä punakaiteisella sillalla, joka yhdistää kaksi eri maailmaa.

Eivätkö he uskalla? Kyllä. He ovat vain vaipuneet hetken tunnelmaan, sillä he ovat molemmat puhelleet sydämensä tunteista. Tyttö nojaa kaidepuuta vasten kuunnellen puron lirinää. Se kiemurtelee notkelman halki väliin sukeltaen sammalmättään alle, väliin muodostaen pienen-pienen putouksen. Se on vain korttelin korkuinen, mutta se on hurja laskettava tikun palasille ja puolukan lehdille. Ne sukeltavat syvään putouksen alapuolella poreilevaan suvantoon.

Juho Kostia hengittää metsän tuoksuja täysin sie-

mauksin. Hän oikein hekumoi. Tämä paikka on idyllinen, se on kuin käytävä paratiisiin, Eedeniin. He eivät ole sieltä karkoitettuja; päinvastoin: he ovat kutsutut sinne. Ja kahden — aivan kahden . . . Tämä silta johtaa sinne. He ovat vain pysähtyneet tähän hetkiseksi — kuin todetakseen onnensa suuruuden, kuin mitatakseen sen syvyyden ja korkeuden.

Mitä ovat kaikki koetut pettymykset tämän hetken rinnalla! Tämä pieni, punakaiteinen silta antaa täyden korvauksen. Eikö tuossa seiso Johanna Lang saman selittämättömän tunnelman vallassa kuin hänkin, Juho Kostia!

Mitä tapahtuu tänä hetkenä kahden nuoren sydämessä? Siellä liikutaan, siellä kuiskitaan; — mutta kaikki tapahtuu hiljaa, äänettömästi. Enkelit siellä sipsuttelevat. — Jumala, tuo taivaan suuri muutto-urakoitsija on lähettänyt uskottunsa hiukan »järjestelemään». Nythän on muuttoaika kaupungissakin. Mutta mitä se on tämän ihmeellisen muuton rinnalla, jonka kautta valmistetaan tietä Rakkaudelle, nuorten sydämien hymyilevälle kesävieraalle.

Juho Kostia piirtelee kepillä hiekkaan. Mitäpä piirtelee tämä miettivä teologi? Alfaa ja oomegaako? Ei — vaan sydämen kuvia ja ristin merkkejä.

Miksikä juuri ristinmerkkejä?

Sitä hän ei itsekään tiedä; hän piirtelee vain; hänellä on sellainen omituinen taipumus. Hän ajattelee usein hautausmaita. Ne ovat hänestä kauniita — varsinkin kesällä.

— Janne, kuiskaa tyttö ja katsoo nuorukaista lempeästi silmiin. — Ajatteletko todella niin, ettet voi elää ilman minua?

Kävelykeppi piirtää viimeisen ristinmerkin; se on kuin vertauskuva verisestä totuudesta.

— Niin . . . kuinka voit epäillä sitä?

Tyttö katselee hetkisen muurahaisen vaellusta jaloissaan. Se yrittää nyrkin kokoisen kiven yli. Kivi on sileäpintainen ja muurahaisen jalka luiskahtaa joka kerta takaisin. Viimein se kiertää kiven ja jatkaa matkaansa.

— Mutta minä ajattelen, että sinä tottuisit. Ihmiset tottuvat kaikkeen.

Juho Kostia hymyilee valoisasti . . . Hän kuuntelee kaunista säveltä, joka soi täysin harmoonisesti: Johannan äänessä on riemukas sointu. Se ei ole ristilukin laulua; se on heräävää varmuutta omasta, nuoresta onnesta, joka tutkii perustusta rakastetun sydämessä.

— Minä en totu koskaan siihen ajatukseen, ettet

sinä kuuluisi minulle. Yhtäkaikki . . . kävi miten tahansa: — aina olet sinä minun!

Hän lausuu sen voitonvarmalla äänellä katsellen glös puiden latvoihin. Hän vetoaa niihin — vanhoihin mäntyihin ja kuusiin kuin todistajiin. Ja kuin ymmärtäen tämän vetoomuksen ne hiljaa heiluttelevat latvojaan.

— Niin . . . Janne, minä uskon, mitä sinä sanot: Minä kuulun sinulle aina . . .

Juho Kostia katsahtaa häneen nopeasti.

— Etkö itsekin ajattele niin?

Tyttö astuu askeleen lähemmäksi. Miksi ei Janne nyt ottanut ensimmäistä askelta? Oliko niin, että sen, joka kantoi niin suurta rakkautta sydämessään kuin Janne, ei tarvinnut ottaa ensimmäistä askelta? Hän vain veti, veti puoleensa . . . rakkautensa voimalla.

— Ajattelen, Janne, ajattelen minä. Se on selvinnyt minulle lopullisesti tätä iltana, tällä paikalla.

Juho Kostia avaa sylinsä. Silmänräpäys vain ja Johanna Lang lepää hänen povellaan. Hän ei enää katsele puiden latvoihin; hän katselee vain Johannan suloista muotoa, hänen joutsenkaulaansa ja mustia kiharoita. Korvan ympärillä ne kiertyvät vallattomasti. On kuin kutittaisivat ne tuota pientä, siroa

ruumiinosaa, jonka nipukka on punertava kuin ruusun terälehti.

He seisovat kauan toisiinsa nojaten. Johanna on nyt kohottanut päänsä ylös; hän seuraa Fagerholmin huvilasta kuuluvia vasaran iskuja. Siellä rakennettiin; — niin täälläkin . . . sillalla . . . mutta vasaraniskut kaikuivat toisenlaisina. Ne kumahtivat vain hiljaa: — heidän sydämensä lyönnit.

Juho Kostia ei tahtonut uskoa tapahtunutta todeksi. Johanna oli vapaaehtoisesti liittynyt häneen . . . oman sydämensä vaatimuksesta hän oli antanut lupauksen. Hän oli sanonut: 'Se on selvinnyt minulle lopullisesti tänä iltana.' — Juho Kostia oli tyytyväinen, hän ei kaivannut mitään. Mitä sanoisi äiti kuullessaan, että hän oli kihlannut ruotsalaisen tytön — hän, supisuomalaisen talonpojan poika?

Kaipa hän sen ymmärtäisi. Olihan äidin sydän avara.

— Kuule, Johanna, sinun täytyy ruveta opettelemaan suomea. Minun vanhempani eivät ymmärrä sanaakaan sinun puhettasi.

Johanna naurahti; Janne souteli jo kaukana. Hän otti kaikki asiat niin kiusallisen perusteellisesti.

— Kyllä minä rupean. Minähän osaankin sitä jo melkoisesti.

Yht'äkkiä lensi Juhon päähän hauska ajatus.

— Kuulepas, Johanna, sanopas nyt minulle suomeksi: 'Minä rakastan sinua.'

Johanna kätki kasvot käsiinsä. Juho tarttui niihin vetäen hennot sormet hajalleen ja kertasi:

— Sanopas nyt suomeksi!

Johanna tempasi kätensä irti.

— En minä osaa!

— Ja äsken sanoit osaavasi 'melkoisesti'. Sanopas minun perässäni: 'Minä ...

— ... Minä ...

— ... rakastan ...

— ... r-rakastan ...

— ... sinua ...

— En sano!

Johanna koetti riistäytyä irti, mutta Juho piteli häntä kiinni. Tyttö nauroi ja kiemurteli hänen otteessaan, mutta Juho ei hellittänyt.

— ... sinua! Sano minun perässäni!

— ... s-sinnua!

— Kas niin! Juho laski tytön irti. — Nyt olit kiltti ja ansaitsisit sokuripalasen.

— Minä rakastan sinua! viserteli tyttö nauraen vallattomasti. Hän muistutti kottaraista, joka pe-sää rakentaessaan laulaa. Juhosta hän oli suloinen;

hän yritti siepata tytön uudelleen syliinsä, — mutta tämä pyrähti juoksuun ja hävisi metsään.

— Johanna, kuule, älä mene sinne! Siellä on märkää.

Mutta tyttö vain nauroi:

— Tule sinäkin tänne! Ei täällä ole märkää.

Juho lähti ääntä kohti, mutta tyttö pakeni hänen edellään kuin keijukainen. Harmaa, lyhyt hame vain vilahteli puiden välistä.

Juho ryntäsi eteenpäin kuin noiduttu; hän oli ihan huumaantunut. Metsän varjoisa hämähä, kostean sammalen lämmin tuoksu, vanhojen puiden naavaiset rungot, — kaikki huumasi häntä. Lintujen säikähtyneet äänet, pikku siipien suhahtelu pensaissa ja puiden välissä sai jokaisen hermon värähtelemään sanoin selittämättömällä tavalla. Siinä oli jotakin uimasta nousseen tunteesta — lämpimän ja kylmän nykäyksiä, — kunnes vaatekappaleen toisensa perästä solahtaessa ylle lämpö, väkevä, suloinen lämpö valtaa ruumiin. — Mutta se ei ollut ainoa tunne; — siinä oli muutakin: — rajua kiihkoa, hillitsemätöntä kaipausta — sellaista, joka sai sieraimet väräjämään ja silmät oudosti hehkumaan. Jumaluusopin oppisaleissa se olisi jäsennelty kuudennen käskyn piiriin kuuluvaksi; — ja se olisi kuulunutkin, jos noihin

vaistomaisiin tunteisiin olisi kohdistunut itsetietoinen ajatus. — Mutta täällä . . . metsän varjoisassa hämärässä, sammalen suloisessa tuoksussa se oli onnea, rajatonta rakkautta . . . mittaamatonta kuin meren ulappa. Siihen hukkui kaikki . . . teologia, jäsentely ja järkeily. Se kumpusi esiin ihmisolennon uumenista omasta sisäisestä pakostaan. Juoksun kestäessä sitä ei juuri joutanut ajattelemaan: — sen ehti vain tuntea . . . suloisesti, hivelevästi, kuin lämpimän tuulen leyhkän kasvoillaan. Se oli rakkautta, nuoren miehen rakkautta nuoreen, kukoistavaan naiseen.

Oksat katkeilivat hänen tieltään, lakki putosi päältä. Ainoa vakavaa opiskelua muistuttava kappale jäi riippumaan puun oksaan. Ja nyt — Juho Kostian päästä irtautuessaan — sekin yhtyi leikkiin: — se viipotti oksalla hetkisen ja putosi sitten pehmeästi kosteaan sammalikkoon kultainen lyyra hentoa vuokon terää vasten. Se oli syleilyä. se!

Juho Kostia katsahti taakseen. Niin — lakki, se taisi pudota, — mutta pudotkoon! Se kyllä löytyisi sieltä. Hän jatkoi juoksuaan. Nyt hän oli avopäin. Hih ja hei! Kuusen naavaa tarttui hänen tukkaansa, terävä oksa puhkaisi takin olkapäähän reiän.

»Absalom!» vilahti hänen mielessään . . . Näin hän-

kin ravasi tammien alla, — kunnes hiukset tarttuivat oksiin. Mutta hänpä ei aikonut tarttua; — hän hajusi saada kiinni tytön, sulkeakseen hänet syleilyynsä . . . kiinnittääkseen hänet puuhun vahvojen, tukevien käsivarsiensa avulla. Tuo nauru, suloinen, kuttava nauru kiihoitti häntä. Hän oli intiaani, joka ajoi saalista; — se pakeni tuolla — hänen edellään: — valkoinen . . . tyttö, hento ja notkea. Se juoksi hänen edellään kuin hirvi, kuin metsäkauris, — mutta intiaani aikoi sen saavuttaa.

— Minä oon kuni metsien intiaani,
sinä vaal-koi-noon . . !

hoilasi Juho niin että metsä raikui.

— Päivää, herra intiaani! Missä teillä on lakki?

Se veitikka! Seisoi suuren kuusen takana. Hän olisi ihan varmasti juossut ohi, jollei Johanna olisi ääntänyt.

Lakki . . . niin . . . se taisi jäädä.

— Ja takin olkapäässä on reikä!

— Mitä sinä sellaisista! Pääasia, että sain sinut kiinni! Nyt minä skalppeeraan sinut!

Juho seisoi hänen edessään hehkuvien silmin, lähättävin rinnoin, silmissä villi kiilto.

— Hui, hui, sinä olet ihan raivo!

Juho kiersi kätensä puun ympärille sulkien Johanan syleilyynsä.

— Nyt et enää karkaa!

Tyttö koetti riistäytyä irti; hän potki ja tempoili, — mutta Juho painoi häntä puun runkoa vasten.

— Palkka, palkka, löytäjäiset, Johanna! Ne on rehelliisten ihmisten kesken aina tapana maksaa.

— Mitkä löytäjäiset?

— Löytäjäiset siitä, että löysin sinut. Kas niin . . . pää ylöspäin vain . . . koreasti, koreasti! Harhaileva ritari haluaa juoda siemauksen hunajaa!

Tyttö jännitti leukaansa kaikin voimin painaen sitä rintaansa vasten. Mutta se oli kuin pihdeissä Juhon peukalon ja etusormen välissä. Iho peukalon ympärillä kävi ihan valkoiseksi. Ei auttanut . . . leuka kohosi hitaasti ja tytön täytyi tarjota huulensa suudeltaviksi.

— Juo sitten sinä hirmuinen, sinä tyrr . . . !

Viimeinen sana hukkuu tuliseen, pitkään suudelman.

— Eipä uskoisi, että sinusta tulee pappi! huudahti tyttö hengittäen syvään. — Niinhän sinä suutelet kuin — joku Don Juan tai Romeo . . . teatterissa. Hyi, kuinka papitkin ovat himokkaita!

— Ihmisiä, luuta, lihaa ja verta, Johanna!

— Ovatko kaikki papit samanlaisia?

— Luultavasti, luultavasti . . .

— Hyi minä inhoan pappeja!

Juho siveli tytön pehmyttä poskea katsellen häntä hymyillen, pää kallellaan.

— Pappien pitäisi suudella niinkuin enkelien.

Juho Kostia nauroi. Hänen äänensä kajahti raikkaana tuoreessa metsässä. Se ei ollut enkelin naurua; siinä soi päinvastoin Paanin, metsänhaltijan ääni.

— Miten ne enkelit suutelevat?

— Kainosti . . . siveästi.

— Pyh, sinä fariseus! Vai 'siveästi'! Näinkö?

Juho venytti huulensa, pani kädet ristiin rinnalle, sulki silmänsä ja ottaen hurskaan ilmeen taivutti päätään Johannaa kohti.

Tyttö pisti peukalonsa pojan suun eteen. Tämä raivostui, oli purra sormeen, purskahti sitten nauruun ja pusersi tytön lujasti rintaansa vasten.

— Vai konstailemaan sinä rupeat! Minä vakavasti näytän 'enkelisuudelman' ja sinä työnnät syntisen peukalosi eteen! Hyvitykseksi sinun pitää antaa minulle syntinen suudelma!

— Minkälainen se on?

— Minä näytän. Panepas kädet seljän taa! Juho komensi kuin kenraali rekryyttiä.

Tyttö totteli. Hän teeskenteli ujoa ja kainostele-
vaa. Häntä huvitti suuresti saada syntinen suudelma
— teoloogilta, joka syksyllä vihittäisiin papiksi.

— Et saa liikuttaa käsiäsi, ennenkuin minä lu-
paan.

Tyttö nykäytti päätään.

— Panepa nyt silmät kiinni.

— Ja suuko auki?

Metsässä kajahti iloinen, hilpeä tytön nauru.

— Ätsh! Älähän sotke meininkejä! Silmät kiinni,
silmät kiinni!

Juho otti hänen päänsä käsiensä väliin, painoi en-
sin suudelman huulille, pitkän ja palavan, — suuteli
sitten silmät, otsan ja molemmat posket. Hän oli
vielä aikeissa suudella leukaa, kun tyttö riistäytyi
irti.

— Miks'et suudellut nenänpäätä? Oh, sinä tuhma
teologi, nenänpää jäi suutelematta!

Tyttö vaipui mättäälle nauraen katketakseen.

— Jaa, jaa, niinpä taisi jäädä. Mutta kuitataan
se toisella kertaa.

— Toisella kertaa! Sinä villitty! Saat odottaa
sitä toista kertaa!

— So, soh, äläpäs uhkaile!

Juho katseli mättäällä istuvaa tyttöä imien muistoonsa jokaisen pienimmänkin piirteen. Siinä istui Johanna Lang ja hän oli suudellut hänen kasvonsa ylt'ympäri!

Päässä vilahti jotakin äsken juoksun aikana mielessä ailahtanutta, mutta Juho puistahutti päätään aivan kuin karkoittaakseen pahan ajatuksen ja katseli tyynesti ympärilleen. Vihreä sammal loisti rauhallisesti mättään kupeella. Yläpuolella puussa lauloi peipponen; sen ääni kohosi korkeuteen. Se ylisti Luojaa, joka oli luonut ihmisen sekä antanut hänelle onnen tuntea rakkauden — omantunnon rauhan häiriintymättä.

— Lähdetäänpäs hakemaan sinun lakkiasi.

Johanna nousi pudistellen hamettaan. Hän huomautti Juholle tämän vinoon kääntyneestä kaulaliinasta.

— Sinä näytät hulluinhuoneesta karanneelta.

Hyvä! — Juho Kostia myöntyi kaikkeen. Hänellä ei ollut mitään vastaansanomista Johannan käyttämään vertaukseen. Se oli totta; hän oli kuin hullu. Hän olisi voinut nauraa ja laulaa — oikein hoilottaa isolla äänellä. Pikkupoikana hän oli toisinaan hoilottanut kotimetsissä jääden sitten kuuntelemaan oman äänensä vyöryä hiljaista saloa pitkin.

Nyt hän olisi halunnut hoilata samalla tavoin — kuunnellakseen, kuinka kauas rakkauden ääni kantoi. Sen olisi pitänyt kantaa kauas, kauas . . .

Juho astelee Johannan rinnalla paljain päin, huiskien kepillä puiden oksia. Hän muistuttaa hurjapäistä, joka on ollut tappelussa ja nyt sisarensa houkuttelemana palaa kotiin. Otsa on vieläkin hiessä ja tuuheassa tukassa riippuu havun neulasia ja naavankappaleita. Hän on kuin Paan, metsänhaltija, joka vaihteen vuoksi on kerran pukeutunut raitaiseen kesäpukuun.

Lakki löytyi. Johanna puhdisti huolellisesti Juhon tukan ja asetti lakin päähän.

— Nyt sinä olet taas ihmisen näköinen, sanoi hän vakavuutta teeskennellen.

— Niin kai, sillä äsken minä olin ihminen, huokasi Juho Kostia silmissä onnekas ilme.

Aurinko tekee laskua. Sillan kaidepuut ovat jääneet pimentoon; niiden väri on nyt tummunut. Notkosta nousevan usvan keskeltä ne näyttävät harsoon kääriytyiltä. Mutta Juho Kostian sydän sykähtää riemusta, kun hän astuu sillalle; — se on muuttunut hänelle pyhäksi paikaksi. Sillä — eikös tässä paikassa Johanna ollut sanonut: 'Se on selvinnyt minulle lopullisesti tänä iltana?'

'Lopullisesti, lopullisesti!' soi Juho Kostian sydämessä. Sanat kumahtelivat juhlallisina kuin lauantai-illan kellot, jotka soittavat pyhää. Juho Kostia kuuntelee niiden ääntä onnekas hymy huulillaan.

III

I.

Aurinko on korkealla kesäpäivän taivaalla, linnut laulavat, ruoho tuoksuu, tuulenleyhkä hienosti heijuttaa puiden lehtiä varistaen kukkia omenapuusta, jonka alla Juho Kostia mukavasti loikoo, kädessä paksu kirja. Se on dogmatiikka, ostettu muutaman Pohjois-Suomen kaupungin kirjakaupasta, missä se oli vuosikausia virunut toimettona muiden kirjojen joukossa. Sen lehdet ovat kellastuneet ja vahvat, vanhanaikaiset kirjaimet muistuttavat kirkkopu-kuun puettuja vanhuksia, jotka vaeltavat jumalanpalvelukseen ankaran totisina. Nuo kirjaimet saarnaavat elämän vakavuutta ja kellastunut paperi tuo mieleen sakariston viileän, hiukan ummehtuneen ilman. 'Noin kuluu sinunkin elämäsi', puhelevat kirjaimet. 'Sinä istut sakaristossa kuunnellen virttä, jossa soi tuomiopäivän ääni, ja ulkona kukkivat tuomet ja pihlajat.'

Mutta nyt — nyt sataa kukkia omenapuusta kirjan kellastuneille lehdille — kukkia kainon punertavia ja viattoman valkoisia. Niihin on kätketty kaikki nuoren sydämen toiveet, aavistukset ja onnen unelmat. Ne peittävät vähitellen avatun kirjan, sen molemmat sivut. Kumarat kirjaimet, kirkkopukuiset vanhukset, hautaantuvat omenankukkien alle. Ja ne puhelevat: 'Onnea nuorelle parille!'

Juho Kostia vaipuu unelmiinsa. Hän on pappi ja istuu sakaristossa odottamassa morsiantaan. On häpäpäivä, kirkas ja kesäinen. Sakariston ikkuna on auki; se on poikkeustapaus. Vanha kirkonpalvelija on kiskonut sen auki hänen määräyksestään. Sakaristoon tunkeutuu puiden tuoksu ja lintujen laulu kajahtaa kirkkaana sen kivisistä, kosteista seinistä. Urut rupeavat soittamaan juhlarassia. Sieltä saapuu morsian morsius huntu yllään vanhan tädin saatamana. Hän, sulhanen, on sen halunnut niin. Nyt ei täti enää ole ristilukki; — hän tekee parannusta pahoista töistään — tuomalla tämän yhden... tämän ainoan, kuolleen veljensä tyttären sille, joka on odottanut häntä kuin muinoin Jaakob Raakelia. Hän uhraa hänet Herran alttarille... nuoren papin vaioksi, — papin, joka keskikäytävällä ottaa hänet vastaan taluttaakseen alttarin ääreen, missä vihki-

jäpappi jo odottaa. Vanha merikapteeni haudassaan saa rauhan. Vihkiäisluvut ovat kuin viimeinen siunaus hänen levolleen . . .

'Ei pidä kiusata ihmisiä!' tirsкуuttaa kivitasku vanhan koivun latvassa. Juho Kostia hymyilee. Hän antaa hyväksymisensä kivitaskun ihmisystävälliselle laululle. Johanna Lang oli kiusannut häntä kauan. Nyt hän ei enää kiusannut.

Eipä olisi uskonut, että asiat näin päättyisivät. Silloin — viime lukukauden alussa, kun hän oli saapunut pääkaupunkiin, oli tulevaisuus näyttänyt synkältä. Johanna Lang oli siirtynyt kauas — saavuttamattoman kauas. Hän, Juho Kostia, oli silloin tahtonut niin, — vaikka tahto lukukauden kuluessa oli taittunutkin niin monen monta kertaa. Johanna oli näytellyt ristilukin osaa. Nyt hän ei enää näytellyt.

Heitä eroittivat nyt vain muutammat penikulmat — kymmenisen, pari korkeintaan. Mutta — mitäpä se merkitsi, kun kerran rakkaus yhdisti heidät. Johanna kirjoitti: — 'Käre, gulle vän!' Ja hän, Juho Kostia: 'Oma armahin!'

Siellä vietti Johanna kesää maalla tätinsä luona. Hän istui keinussa ja vanha tuomi pudotteli kukkia hänen päälleen, — niinkuin omenapuu täällä hänen, laiskottelevan teologin päälle, joka haaveili häistä.

Olipa elämä todella ihanaa!

Dogmatiikkakaan ei tuntunut vastenmieliseltä. Kaikki nuo monet asiat: 'läran om Anden', 'läran om Sonen' ja 'dogmatikens öfvergång till ethiken' olivat kuin valmistusväkeä hänen onnelleen. Ne lakaisivat kirkon käytävät, ne koristivat temppelein; — ne rakensivat sillan hänen ja Johannan käsikädessä käydä yli yksinäiselämästä yhteiselämän onneen.

'Läran om Anden' — niin, se merkitsi dogmatikassa jotakin muuta. Mutta tänä hetkenä, hänen loikoessaan tämän kukkia pudottelevan omenapuun alla, ruohon väkevänä tuoksussa ja lintujen laulaessa, se tulkitsi hänelle kahden rakastavan yhteishenkeä, yhteistä rakkautta. Se oli kuin harsopeite ihanan kuvan yllä, ohut ja hieno, joka antoi aavistaa allensa kätkeytyvän kuvan kauneuden...

'Läran om Sonen'... niin, niin — Jumalan Pojasta, Jeesuksesta Kristuksesta... Mutta miksi ajatteli Juho Kostia tänä hetkenä äitejä, jotka toivat lapsia Vapahtajan luo? Niitä oli monta, nuoria ja kukoistavia kaikki — ja heidän lapsensa: — niitä oli kerrassaan ilo katsella! Ei ihme, että Vapahtaja sanoi: »Älkää heitä kieltäkö!»

Millainen oli Johanna Lang oleva äitinä?

Juho Kostia ummisti silmänsä. Omenapuu pudoteli kukkia hänen päälleen — peittäen otsan ja silmät. Oli kuin olisi tuo myhkyräinen puu puhellut: 'Nyt on sinun hyvä miettiä sitä. Kukat, nuo viattomuuden vertauskuvat suojelevat kaikelta pahalta ...'

Oh, oli somaa ajatella Johanna Langia äitinä, — samaa Johanna Langia, joka aina sanoi: 'Ush!' kun joku hankaluus sattui. — Sanoisiko hän silloinkin 'Ush!' —?

Juho Kostia muisti »viimeisen illan». He olivat palanneet metsästä ja kulkeneet punakaiteisen sillan yli. Siinä he olivat joku tunti aikaisemmin seisoneet, uskaltamatta juuri äännähtääkään, jotteivät rikkoisi rakkauden lumousta. Nyt oli kulku johtanut sillan yli ylös mäkeä. Aurinko oli tehnyt laskua; sen viimeiset säteet olivat kullanneet pienen mökin päädyn mäen toisella puolen. Mies ja vaimo olivat istuneet ruohopenkillä ikkunan alla ja kaksi pikku tyttöä oli leikkinyt tiellä. — Paljasjalkaisia olentoja, jotka hyppäsivät »barbiidaa». Johanna Lang oli pysähtynyt katselemaan heidän leikkiään. 'Kas, ettekö mene jo nukkumaan?' 'Emme, ennenkuin Saga on käynyt »mummolassa» yhtä monta kertaa kuin minäkin.' Tyttö oli osoittanut sisartaan, joka jalat haarallaan oli seissyt kahden ruudun välissä — kädessä kappale

porsliinilautasen pohjaa. 'No, monestiko sinä olet käynyt?' 'Kuusi kertaa . . . mutta eilen minä kävin kaksikymmentäyksi kertaa.' Johanna oli siepannut tyttösen syliinsä ja tanssinut hänen kanssaan pitkin tietä. 'Voi, täti, Saga voi tehdä vääryyttä, jollen minä näe.' 'Vai vääryyttä, sinä pikkuinen mamsselli!' Johanna oli suudellut tyttöä poskelle ja laskenut sitten irti. Tämä oli rientänyt sisarensa luo ja kat-
sahtanut sieltä voitonriemuisena — aivan kuin huomauttaen: 'Kerkesinpähän ajoissa!' — Sinä hetkenä oli hänen sydämensä paisunut onnesta: — Johanna Langin kasvoja oli kaunistanut nuoren äidin hymy.

Omenakukkia putoilee Juho Kostian päälle. Hän hengittää niiden tuoksua. Hän ajattelee sunnuntai-
aamua maalaispappilassa.

He heräävät Johannan kanssa yhteiseltä vuoteelta. Makuuhuoneen ikkuna on auki ja puutarhassa laulaa leppälintu. Huoneeseen tunkeutuu kukkien lemu. Hän lepää Johannan vieressä silitellen tämän mustaa, tuoksuvaan tukkaa. Merenvihreät silmät ovat aivan hänen lähellään . . . ja häntä huikaisee ajatus, että hän on niin lähellä naista, joka ennen oli Johanna Lang. Johanna kietoo käsivarret hänen kaulaansa ja sanoo: 'Oh, onko teologilla noin karvainen rinta!'

Juho Kostia kavahtaa istumaan ja katselee ym-

pärilleen. Siinä on dogmatiikka hänen vieressään; se on lennähtänyt kiinni hänen noustessaan. Omenan-kukkia pistää näkyviin kirjan raosta. Niitä on paljon eikä kirja omalla painollaan jaksa puristaa niitä rikki. Juho Kostia istuu ja ajattelee:

'On onni, ettei jumaluusoppi jaksa pusertaa elämää kuoliaaksi.'

Hän huokaa syvään ja onnellisena. Hän on viime viikkoina taas kiduttanut itseään vanhoilla mietiskelyillä luvallisesta ja luvattomasta; hänen suhteensa Johanna Langiin oli nostanut tämän kysymyksen jälleen esille. Oliko luvallista suudella nuorta tyttöä olematta hänen kanssaan kihloissa? Hän oli rakkau-den hurmiossa joutunut riistämään suudelmia punaisilta huulilta, jotka itsestään olivat tarjoutuneet hänelle. Hän ei silloin — tunteiden korkeina kuohuessa — ollut kysymystä ajatellut. Mutta jälkeinpäin — kotona, yksinäisyydessä olivat nuo suudelmät polttaneet hänen sieluaan. Hän oli tuntenut joutuneensa valtamerellä ajelehtivan haaksirikkoisen asemaan — haaksirikkoisen, jonka huulia poltti jano, mutta joka ei saanut juoda. Kaikki siveysopin kysymykset olivat liittoutuneet häntä vastaan aidaten hänet lopulta umpikujaan, josta ei löytynyt pois pääsyä lainkaan. Vain lupaus, Johanna Langin antama,

vapaaehtoinen lupaus olisi avannut tien vapau-
teen.

— Lupaus, lupaus! kuiskasi Juho Kostia katsel-
len peipposta, joka aaltoilevin kurkuin lauloi koivun
oksalla.

Kaipasiko rakkaus mitään lupauksia?

Johannan mielestä ei, mutta hänen, Juho Kostian,
mielestä kyllä.

Viime kerralla heidän seistessään punakaiteisella
sillalla oli Johanna sanonut:

»Se on selvinnyt minulle lopullisesti tänä hetkenä,
tällä paikalla.»

Mutta sisältyikö siihen oikeastaan mitään lupa-
usta? Se sisälsi kyllä valtakirjan suudelmiin; —
mutta oliko se oikeastaan lupaus siinä merkityksessä,
kuin missä hän sen olisi halunnut ottaa?

Johanna kirjoitti: 'Käre, gulle vän!' Mutta —
tulkitsiko tuo 'käre'-sana sitä, mitä hän olisi ha-
lunnut sen tulkitsevan?

Eikö se ollut hetken sana, sekin — hetken, jom-
moisista Johanna Langin elämä näytti kokoonpan-
nun?

— Ei! Juho Kostia ei saattanut sitä uskoa; siksi
monta kertaa hän oli lukenut tuon sanan. Se oli sei-
sonut ainakin viisikymmentä, jollei sata kertaa. Jos

Johanna Lang oli hetken lapsi, oli hänen elämänsä kokoonpantu hetkistä, jotka kuuluivat yksin hänelle. Ja niin oli jatkuva — kautta koko pitkän ihmiselämän.

Lupaus, lupaus! Eikö peipponen koivun oksalla laulanut lupauksesta? Eivätkö putoilevat omenankukat saarnanneet lupauksesta? — Syksyllä oli puun hedelmänkantoaika. Tilapäiset suudelmat olivat vain omenankukkia, jotka putoilivat puusta. Mutta niiden pohjana oli lupaus, hiljainen ja äänetön — niinkuin elämä puun suonissa. Se teki hiljaa työtään — ja syksyllä oli sato valmis. Lopullisesti . . .

Juho Kostia hymyili onnellisena. Jumaluusoppi ei kyennyt pusertamaan elämää kuoliaaksi. Hänen oma ristiriitainen sydämensä, johon teologia ja etiikka olivat kyntäneet omat vakonsa syntymässä perityn aran, uskonnollisen omantunnon vartioidessa työtä, oli pudistanut päältään orjuuden kahleen: — Se kasvoi, mutta ei liljoja eikä orvokeita, vaan rakkauden villiä viholaispensasta.

Hänestä oli tullut pakana, mutta onnellinen pakana. Hän ei enää välittänyt säännöistä eikä elämänohjeista. Dogmatiikkakin oli vain kurssikirja, välttämätön paha; se ei enää sisältänyt totuutta siinä mielessä kuin ennen. Omenankukat sisälsivät sitä

monin verroin enemmän: — ne toivat mieleen Johanna Langin.

Punaista ja valkoista! Mitä oli Johanna Langissa punaista ja valkoista?

Ajatus lähti taas retkilleen. Se kulki tuon kuperan otsan alla, jota reunustivat jyrkät ajatuskulmat. Silmäluomien heikko värähtely oli merkinä siitä, että ajatus löysi. Mutta se teki työtään itsetiedottomasti . . .

Edellistä ei ollut paljon, — mutta se, mitä löytyi, oli lumoaava; — sitä peitti kevyt pusero, joka salasi sen uteliaan silmiltä. Mutta Juho Kostian, teologin, ajatus vaelteli teitään kenenkään estämättä. Se kiipeili ja laski — kahden »tunturin» välillä — kunnes se lopulta seisoi toisen huipulla, pienen nystyrän nenässä, joka oli punainen kuin kypsä vadelma. Oh, sinua, »Kumpu-Janne»!

Juho Kostia avasi silmänsä. Senniminen mies oli hänen kotikylässään — oikea maakylän Don Juan. Lämmin puistatus värisytti hänen ruumistaan; hänen teologiset vaistonsa nostivat uhkaavina päätään. Eikö tämä ollut syntiä?

Mutta — jokin selittämätön ääni jostakin olemuksen syvyydestä puhui toista kieltä. Syntiä? — vai syntiä! Pannaan koko jumaluusoppi! Sehän oli nuo-

ren miehen itsetiedotonta askartelua toisen sukupuolen salaisuuksissa. Vain itsetietoinen ajatus joko säikähti sitä ja säikähtäessään säikähdytti tuon toisenkin pakoon, tahi juopui näkemästään ja käyttäytyi juopuneen lailla — säädyttömästi. — Mutta Juho Kostian ajatus oli edellistä lajia, arka ja säikkyilevä. Se ei — ainakaan tietensä — uskaltanut antautua hurjisteluun.

Taas painuivat umpeen nuoren teologin silmät ja ajatus lähti retkilleen. Mutta tälläkin kertaa se kulki itsetiedottomana tietään. Ja nyt se näki valkoista, oh, niin ylenmäärin! Se oli häikäisevää! Juho Kostian silmissä väikkyi milolainen Venus. Sen lanne oli kainosti taipunut — aivan kuin se olisi pyytänyt: 'Ei liian tarkkaa tutkistelua!' Herra varjele! — ei Juho Kostian itsetiedoton ajatus suinkaan pyrkinyt liian lähelle. Se kaarsi kainosti, aivan kainosti vain; se liiteli kuin lokki, joka silloin tällöin koskettaa siiven kärjellä vedenpintaa. Se pysähtyi ihastuneena sen eteen, mitä se näki, — aivan kuin kulkija, joka hämmästyksen valtaamana pysähtyy silmiä huikaisevan lumiaavan laitaaan . . .

'Sinä olet luu minun luustani ja liha minun lihastani; kutsuttakoon sinua miehettäreksi, sillä miehestä sinä olet otettu.'

Juho Kostia mietiskelee luomiskertomusta. Nyt on ajatus taas tutulla maaperällä; se vaeltelee teologian yrttitarhoissa. Mutta nyt se on kriitillinen; se ei ihastu itsetiedottomasti; se arvostelee. Luomiskertomus — sitä ei käynyt ottaminen kirjaimellisesti. Vaimo oli miehelleen yhtä läheistä sukua, aivan kuin olisi otettu tämän kylkiluusta . . .

Johanna Lang, sinä ihmeellinen Johanna Lang! Sinä selvität teologiankin. Ainakaan ei Juho Kostia muita kommentaareja kaipaa. Hän saa ne sinun kauniista kädestäsi tai löytää ne kainalosi kuopasta . . . Sinä olet todella ihmeellinen olento! Sinä sanot dogmatiikasta: 'Ush!' — ja katso: — siinä makaa kymmenen markkaa maksava kirja avutonna maassa; se muuttuu kasvipuristimeksi. Sinä sanot luomiskertomuksesta: 'Tarua!' — ja katso: — Juho Kostia, teologi, uskoo sen! Oi rakkauden kaikkivaltaa!

Juho Kostia istuu omenapuun alla ja hyräilee:

— En, Hanna, jää vain kasvojas
ja varttas ihannoimaan,
kun ilmestyen sulossas
saat veret kuumat soimaan.
Tuo hempi itse olennon
mua viehtää, hurmaa, impi;
sun muotos mulle kallis on,
sydämes kallihimpi!

Niin — sydän oli sittenkin pääasia; — Juho Kostia myöntää sen. Se oli uskollinen, se oli kestävä, se oli luja rakkaudessa. Entiset häilähtelyt olivat vain ohimenevää laatua; ne kuuluivat kehityksikään. Sillä: — eikö Johanna Lang nyt ollut nainen, nuori, kypsytynyt nainen.

Vanha pastorska huutaa »herraa» syömään. Ystävälliset kasvot kurkistavat päärakennuksen ikkunasta. Juho Kostia muistaa pastorskan kerralliset sanat:

»Minä olisin seurannut Konradia vaikka kuuhun, jos siellä vain olisi ollut papinpaikka avoinna!»

Saattaisiko Johanna sanoa samalla tavalla?

Kahden viikon perästä se nähtäisiin. Silloin hän oli päättänyt asian lopullisesti järjestää. Ostettaisiin sormukset ja oltaisiin salakihloissa. Hän oli viittänyt siihen kirjeessään — tosin varovaisesti, mutta sittenkin kyllin selvään. Eikä Johanna ollut huomauttanut mitään. Hän oli vain kirjoittanut jälleennäkemisen ilosta.

'Kihloissa oleva mies, kihloissa oleva mies!' tirsutti kivitasku.

Juho Kostia pudisti omenankukat yltään ja lähti astumaan pappilan päärakennusta kohti.

On juhannusaatto; juna on täynnä matkustajia. Ihmiset rientävät maalle kesän pisimmäksi päiväksi — konttoristeja, sentraalineitejä, jotka ovat saaneet parin, kolmen päivän loman. Vaunuosaston täyttää vilkas puheensorina. Kuuluu huudahduksia ja lyhyttä, katkonaista naurua; lakkeja siirrellään eri asentoihin — otsalle ja takaraivolle, aina sen mukaan, minkä vaihteen keskustelu kulloinkin sivuuttaa. Ilmoista puhuttaessa lentää lakki takaraivolle . . . On kuuma, todellakin kuuma! — Mutta loma-aika on liian lyhyt! Lakit siirtyvät otsalle taas ja kaipaava, hiukan alakuloinen katse heitetään ikkunasta ohitsekiitävälle pelloille ja vainioille.

Juho Kostia istuu vaunun nurkassa ylioppilaslakki takaraivolle työnnettynä. Hänelläkin on kuuma, jotenka lakki on aivan oikeassa asennossa; — mutta hänellä onkin lomaa vaikka kuinka pitkäksi aikaa. Hän saa määrätä siitä itse — oman mielensä mukaan. Hänellä ei siis ole mitään syytä siirtää lakkia otsalle — edes silloinkaan, kun joku rohkea, hymyilevä katse suuntautuu häneen. Katselkoot — hän on jo sulhasmies, jotenka ei ole olemassa minkäänlaista vaaraa.

Hän oli kirjoittanut Johannalle saapuvansa juhannukseksi. Johanna on järjestänyt niin, että hän saa saarnata pitäjän kirkossa juhannuspäivänä. Ja se on tapahtuva ruotsiksi.

Hän koettelee povitaskuaan. Oli kai saarna tal-
lella? Hän oli kirjoittanut sitä öisin, avatun ikkunan
ääressä. Ja monenmoista hän oli ehtinyt miettiä
noina hetkinä. Milloin puuttui sana, milloin pari; ei
sopinut mennä vanhalta pastoriltakaan kysymään.
Hän nukkui rakennuksen toisessa päässä vaimonsa
kanssa.

»Kärleken, kärleken!» Juho Kostia ei ollut laske-
nut, kuinka monta kertaa hän oli tuota sanaa käyt-
tänyt — varmaankin viisikymmentä, jollei sata. —
Mutta olihan saarnakin rakkaudesta. Hän oli yhdis-
tänyt siihen vanhan pastorinkin rouvineen, — vaikka
hän puhuikin Sakariaasta ja Elisabetista.

Teksti oli hiukan mutkikas; siinä puhuttiin lapset-
tomasta parikunnasta. Se oli tuntunut jonkun ver-
ran nololta. Hän olisi suonut, että Sakariaalla ja Eli-
sabetilla olisi ollut jo yksitoista ja tämä Johannes
tusinan täyttäjää. Olisihan silloin ollut soma kuvata
pitkää perhepöytää ja sen monia syömämiehiä. Sii-
hen olisi sopinut virren värssykin:

»Mit' useampi pieni suu
on pöydässämme läsnä,
sit' innokkaammin raikahtuu
myös rukouskin tässä...»

Eräs maisteri, Juhon entinen opettaja, oli sitä usein lausunut aamurukouksissa koulussa. Ja se oli joka kerta tehnyt erittäin soman vaikutuksen. Mutta — tämä maisteri olikin ennen ollut näyttelijänä ja pannut virteenkin oman, erikoisen vauhtinsa.

Tekstiä ei siis ollut käynyt muuttaminen. Hänen oli täytynyt tyytyä siihen semmoisenaan. Mutta — niinpä olikin vanha pastori astunut häntä auttamaan. Hän kuvasi siis sellaista rakkautta: — kahden vanhan, toisiinsa sydämellisesti kiintyneen vanhuksen. Siihen mahtuivat vielä juhannuskoivut ja lehtimaja.

Näillä ulkonaisilla keinoilla olikin Juho sivuuttanut tekstin arkaluontoiset asiat. Hän oli siroittanut siihen kukkia mahdollisimman paljon — omenankukkaakin. Hän ei puhunut »viinistä eikä väkevistä juomista», vaan korvasi ne kesän hengellä, joka leijaili mailla — täyttäen nuoret rinnat aavistelevalla onnella.

Mutta — kuin jonkunlaiseksi ankkuriksi yksinäisille kuulijoilleen hän oli omistanut saarnansa lopun 'kaikille pettyneille sieluille'. Hän ei silloin ollut

niinkään paljon ajatellut lapsettomia parikuntia kuin kaikkia niitä, jotka elämältä toivoivat paljon, mutta jäivät osattomiksi sen lahjoista — varjossa istumaan ja surkastumaan. Hän oli ajatellut etupäässä kaikkia yksinjääneitä — Johannan tätiä ja muita, joilla ei ollut muita muistoesineitä kuin suurennettu valokuva seinällä tai virsikirjan välissä lakastunut kukka. Johannan tätikin, vanha »ristilukki» oli löytänyt armon hänen edessään. Olihan hän luultavasti saanut moninkertaisesti kärsiä nuoruutensa kevytmielisyydestä. Ja sitäpaitsi: — Johanna Lang hyvittäisi hänenkin rikoksensa.

Niin — Johanna Lang! Hän istui keinussa vanhan tuomen alla odottaen häntä. Vahinko vain, että tuomi oli jo pudottanut kukkansa. Vastakkaisessa tapauksessa hän olisi saanut nähdä »kesämorsiamen».

Tuo sana vihlaisi pahasti. Aivan vaistomaisesti Juho Kostia siirsi lakkinsa otsalle. Kultainen lyyra jäi totisena tuijottamaan häntä vastapäätä istuvan tytön syliin. Mitä — omenaako tyttö pyöritteli kädessään? Hän aikoi nostaa sen huulilleen, mutta häntä nähtävästi ujostutti vastapäätä istuva, vakavan näköinen ylioppilas.

Juho Kostian mielessä vilahti paratiisikohtaus. Noin kai se Eevakin ennen nakersi omenaansa viat-

toman, häveliään näköisenä; häntä kai epäilytti ot-
tamansa askeleen vakavuus. Mutta Adam-pöhlö
katseli vain naivisti päältä, — kunnes Eeva veikeästi
tarjosi omenaa hänelle ja kehoitti syömään.

— Saanko luvan kysyä, onko herralla veistä?

Juho säpsähti. Uudistuisiko nyt tässä paratiisikoh-
taus?

Hän katsahti avuttomasti puhujaan. Tämä pyö-
ritteli kädessään omenaa hämillään ja ujostellen.
Ahaa! — nyt Juho ymmärsi: — omena oli madon-
syömä.

Hän ojensi linkkuveitsen heikosti kumartaen.

— Tuollaista ei sentään viitsi syödä, jos suinkin
voi välttää, sanoi tyttö.

Eipä ei, tyttö oli oikeassa: — jos suinkin voi vält-
tää. Ikävä vain, ettei elämässä aina voinut välttää
mädäntyneen syömistä.

Tyttö leikkasi sirosti mätäpaikan pois heittäen sen
ikkunasta ulos. Juho ihaili hänen kauniita sormiaan.
Ne pitelivät veistä sangen somasti hänen tarjotes-
saan sitä takaisin.

— Kiitos!

Tyttö loi häneen kiitollisen, myötätuntoisen kat-
seen. Nyt vasta Juho tuli lähemmin tarkastaneeksi

häntä. Hänellä oli yllään vaalea, ruudukas leninki. Hänen kasvonsa kirkastuivat.

Johanna oli kirjoittanut saaneensa vaalean, ruudukkaan kesäleningin lahjaksi tädiltään.

Se kai oli suunnilleen tuontapainen. Niitä näkyi vaunussa muuten pari muutakin; kangas oli nähtävästi muodissa.

— Minne saakka neiti matkustaa?

Tyttö mainitsi saman aseman, jolle hänkin aikoi. Hänen mielenkiintonsa heräsi.

— Onko neiti kotoisin sieltä?

— En . . . minulla on vain veli siellä kansakoulunopettajana. Menen hänen luokseen juhannukseksi.

Juho muisti nyt, että Johanna oli viimeisessä, viikko sitten saapuneessa kirjeessään maininnut jotakin eräästä kansakoulunopettajasta, joka oli 'reipas poika' ja 'taisteli pitäjän suomalaisten puolesta kuin nuori leijona'.

Sepä oli hauska sattuma. Hän ilmaisi tytölle aikovansa samaan paikkaan.

— Onko herralla omaisia siellä?

'Omaisia' — se sana soi somalta Juho Kostian korvissa.

— Ei — vastasi hän vältellen ja punastui hiukan

— muuten tuttuja vain.

Heidän kesken syntyi vilkas keskustelu. Neiti sai tietää, että herra oli teologi ja valmistuisi syksyllä papiksi — lisäksi, että herra oli kotoisin Lapista.

— Se on äärettömän laaja maa.

Juho Kostia hymyili valoisasti. Tyttö lausui sakan 'äärettömän' samanlaisella välittömyydellä kuin Johanna Langkin.

Kyllähän se oli . . . jotakuinkin; — siellähän ne varsinaiset erämaat olivatkin. Nämä metsät täällä olivat vain vähäpätöisiä Lapin metsien rinnalla.

Nyt oli Juhon vuoro puolestaan kysellä. Hän sai tietää, että neiti palveli sentraalissa; oli ollut vasta vuoden. Rasittava toimi; kesälomaa vain hiukkasen. Neidilläkin oli vain kaksi päivää. Se olisi kyllä ollut jonkun verran pitempi, mutta hän oli lupautunut hoitamaan tointa muutaman toverinsa puolesta, joka matkustaisi veljensä häihin . . .

Häihin! — niin — niin, nythän vietettiin häitä kautta Suomen. 'Juhannushäät' — nehän olivat hänenkin kotipuolellaan melko tavallisia.

Juho Kostia vaikenä hetkiseksi. Totisesti! — juhannuksena hänenkin häensä vietettäisiin; hän taivuttaisi Johannan tulemaan Lappiin — Vanhaan Kostiaan; — siellä pidettäisiin häät — kesäyöauringon loputtomassa valossa . . .

Hänen rinnassaan läikähteli onnen tunne. Oliko neiti huomannut kuinka ihmeellisesti luonto vaikutti ihmisen ajatuksiin ja tunnelmiin — varsinkin näin kesällä? Kun oli iloinen, löysi koivumetsästä tulkitsijan tunteilleen; tuoreenvihreät lehdet ja valkoinen runko herättivät toivomaan. Aurinko siivilöi valoaan lehvien lomitse — ... siellä kulki kuin omien toiveidensa ja aavistustensa ympäröimänä, jotka muuttuivat todellisuudeksi, kun niitä vain ajatteli. Siellä pääsi irti jokapäiväisyydestä, — mielikuviutus lehahti lentoon ja — yks' kaks' vaelteli kulkija kuin toisessa maailmassa! Ruohomättäät koivujen tyvillä heloittivat ihanina kuin taivaalliset toppatuolit Jumalan suuressa vastaanottohuoneessa: — ne tuntuivat vain odottelevan istujiaan ... Kas: — siinäpä olikin kuin käskystä valkopukuinen tyttö istumassa ruohomättäällä ... avojaloin, kengät kädessä ... ja poika, nuori ja notkea nojasi koivunrunkoon veistellen kirjokeppiä ... Niin, niin ... koivumetsä auringon valossa viritti vissiin tunnelmaan: — ... se herätti toivomaan ja kaipaamaan ... ei aina tiennyt, mitä — mutta jotakin vastaavaa sille, mitä sydämessä läikähteli tuoreena ... aavistelevana — kuin vasta puhkeamaisillaan oleva kukka. Siitäkään ei tiennyt, minkälaiseksi se muo-

dostui; — sen saattoi vain aavistaa terälehtien päistä . . .

Tyttö kuunteli ihastuneena. 'Runollinen sielu', vilahti hänen nuorena päässään. Hän oli lukenut romaaneja yövuoroilla valvoessaan ja parhaaseen paikkaan päässeenä usein säpsähtänyt telefontin soittoa. Nytkin hän säpsähti veturin kimakkaa vihellystä.

Juho Kostia nauroi:

— Tepäs säikähditte!

— Minusta veturin vihellys on aina niin vihlovan proosallinen. Se tuo mieleen hevosen, joka vauhkona laukkoo ryytimaassa ja sotkee sekaisin kukkapenkit. Meillä oli ennen sellainen hevonen kotona. Se pääsi toisinaan irti ja vauhkoutui laukkomaan ympäri puutarhaa kuin hullu.

Vertaus ei ollut hullumpi. Tyttö oli kaikesta päättäen sangen järkevä.

— Niin — hevoset. Muutamat ihmiset muistuttavat myös hevosia. He liikkuvat rajusti, suupielet hiukan väännyksissä, — aivan kuin tahtoisivat he polkea alleen kaikki muut. He eivät huomaa mitään, ovat hillittömiä, häikäilemättömiä; — voivat viedä vaikka kahvikupin toisen nenän alta.

— Viljo, minun veljeni on juuri sellainen! Hän ei sitten välitä mistään!

Tyttö punastui vahvasti. Juho ei oikein päässyt selville, johtuiko se mielihyvystä vai paheksumisesta.

— Onko teidän veljenne naimisissa?

Tyttö nauroi niin että hampaat loistivat.

— Viljoko naimisissa! Hän tuskin menee naimisiin koskaan, mutta siitä huolimatta hän riijaa kaikki tytöt.

Juhon mieli painahti apeaksi. Vaarallinen mies Johannan läheisyydessä. 'Reipas poika'... Kas, kun hän ei enemminkin ollut siihen huomiota kiinnittänyt...

— Staffansböle...

Junailija kulki läpi vaunun matkalippuja korjaten. Juho Kostian mielestä hän oli epätavallinen olento — lausui aseman nimen, niinkuin se olisi ollut maailman jokapäiväisin asia. Eikö hän tiennyt, että tällä asemalla seisoi Johanna Lang?

Johanna Lang! — Nuo sanat soivat Juho Kostian mielestä kuin aamukellot jumalanpalvelukseen; ne kutsuivat viettämään juhlaa. Niissä oli jotakin pyhää... ylimaailmallista... jotakin vapisuttavaa ja salaperäistä. Oliko Johanna asemalla?

Oli, oli! Siellä hän seiso i nuorena ja solakkana. Auringonvalo tulvehti hänen ympärillään. Hänellä oli päässä punainen paperihattu, jonka reunat riip- puivat velttoina alas. Hänen kasvojaan ympäröi purppura . . .

— Janne! Siinäpä sinä olet! Tervetuloa!

Juho Kostia ojensi vapisten kätensä. Hän tuns i itsensä yht'äkkiä perin saamattomaksi, ujoksi ja kömpelöksi. Jalat tuntuivat liikkuvan viimeis- kuosisten housujen sisässä kuin puupölkyt. Johanna vastasi hiukan vieraalta.

— No, lemppari! Sieltähän se Helmikin heruu vähitellen.

Juho katsahti ympärilleen. Hän oli unohtanut matkatoverinsa. Sieltä tämä tuli kapsäkkiä kantaen. Häntä hiukan harmitti, ettei ollut tyttöä auttanut.

— Mutta näkyipä hänellä olevan vastaanottaja. Nuori, reippaan näköinen ylioppilas tarttui tytön matkalaukkuun ja nakkasi sen olalleen.

— Keveätpä ne ovat tyttölapsen kampeet. Johanna nauroi.

— Se on Viljo! — Viljo Kosunen. Ehkä minä saan esittää teidät tässä heti paikalla? Hän tulee kyllä myöhemmin meille.

Juho tuns i pettymystä. Siinäkö olikin hänen

ilonsa? Hän oli toivonut saavansa kulkea Johannan kanssa kahden; ja nyt tässä liittyi seuraan ihan outo herrasmies — ja vielä päällepäätteeksi sellainen — rajukäytöksinen.

— Kuule, onko se tarpeellista?

Johanna katseli häntä pitkään.

— Mutta — hänhän tulee meille kuitenkin — myöhemmin... jo tänään.

'Jo tänään'. Juhon sydämeen pisti. Johanna lausui sen huomattavalla ilolla.

— Jaha! Tämä taitaa olla herra Kostia? — Kosunen.

Vieras tervehti välinpitämättömästi. Juhoa piinasi hänen käytöksensä.

Kovat, ylimieliset kasvot, suu yhtenä viivana; otsa korkea ja kaunis, kulmakarvat tuuheat. Ne yhtyivät nenän juurella antaen kasvoille päättäväisen, miltei ankaran leiman. Mutta — harmaat silmät elehtivät vilkkaasti tylystä puhetavasta huolimatta.

Herra Kosunen esitti sisarensa.

— Ai jaa! — tehän taidattekin olla jo tuttuja, kun noin höröstelette toisianne.

— Minä tutustuin herra Kostiaan junassa.

Johanna tervehti neiti Kosusta sydämellisesti, melkein liian sydämellisesti.

Juhon mieli painui yhä apeammaksi; hän ei ollut oikein selvillä itsestään. Mikä häntä vaivasi? Eihän nyt saanut heittäytyä noin herkäksi ja avuttomaksi. Piti pitää puolensa; — Johannahan kuului hänelle . . .

Lähdettiin astumaan. Tie kulki kapeaa kujaa pitkän mäkeä ylös kummulle, jolta näkyi talo tuuhean puustikon sisästä. Punakeltainen lippu liehui katolla.

— Te olette tulleet pirunmoiseen pitäjään, herra Kostia. Täällä ei kuule muuta kuin ruotsia. Tämäkin tässä — (Kosunen nipisti Johanna käsivarresta) on sellainen sveessi, että vie pois! — Mutta minä olen paljon häntä taltuttanut — saatte uskoa!

Kyllähän Juho sen uskoi. Hän huomasi, kuinka veikeästi Johanna kierteli käsivarttaan, — aivan kuin olisi halunnut sitä uudelleen nipistettävän.

Hän ei vastannut mitään, kulki vain äänetönnä neiti Kosusen rinnalla.

Sekin vielä, ettei hän saanut kulkea Johannan rinnalla! Herra Kosunen oli anastanut hänen paikansa tavallisella häikäilemättömyydellään. Hän oli todellakin kuin hevonen, joka polki toiset allensa.

— Oletko viihtynyt hyvin siellä pappilassasi? kysyi Johanna pyörähtäen ympäri ja hypellen takaperin herra Kosusen pitäessä häntä silmällä.

Juho murahti jotakin vastaukseksi.

— Oletko valmistanut saarnasi? Sinun on huomenna esiinnyttävä.

Siihenkin vastasi Juho mahdollisimman lyhyesti. Häntä piinasi kaikki — vierellään sipsutteleva neiti Kosunen, tämän kulunut matkalaukku, jota veli kantaa retusti olkapäällään, — edessä hyppelevä Johanna, joka veikisteli herra Kosuselle; — kaikki kiusasi häntä tavattomasti.

Johanna huomasi sen ja rypisti kulmiaan. Siihen sisältyi hiljainen moite. Mutta — Juho etsi hänen kasvoistaan ilmettä, joka olisi tulkinnut hänelle tytön sisimmän ajatuksen. Mitään sellaista ei näkynyt.

— Jaha, me eroamme tässä, mutta tapaamme pian. Kuulkaahan — pitäkää huomenna jyry saarna! Korventakaa näitä kirottuja juuttaita, jotka eivät tahtoisi hellittää niin Jeesuksen penniä suomalaisen kansakoulun hyväksi!

Herra Kosunen nauroi ylimielisesti ja viittasi vasemmalla toisen mäen päällä näkyvää taloa kohti, jonka harjalla liehui sinivalkoinen lippu.

— Tuon me saimme tänään valmiiksi — tuon lipun . . . nähkääs. Siinä on puolet minun lakanaani ja Johannan . . . neiti Langin vanha kesähome!

Jälleen sama ylimielinen, kiusoittava nauru, joka ihan repi.

He jäivät nyt kahden kesken. Juho huokasi helpoituksesta. Neiti Kosunen oli miellyttävä ihminen, mutta veli — raakalainen, barbaari.

— Huomasitko, että neiti Kosusella oli samanlainen hame kuin minullakin?

Ei Juho ollut sitä ennemmin ajatellut, mutta nyt hän sen huomasi. He kulkivat äänettöminä hetken aikaa, Johanna edellä ja Juho perässä suurenpuoleista kapsäkkiään hilaten. Hän, houkkio, kun oli ottanut kuukauden tavarat matkaan!

— Painaako se paljon?

Johanna tarttui kapsäkkiin auttaakseen. Juhon mieli hiukan lämpeni. Hänen teki mieli kysyä jotakin, mutta samassa he olivat perillä.

Portailla otti heidät vastaan vanha, hienonnäköinen nainen, musta myssy päässä; hopeanharmaat hiukset kiersivät kauniisti myssyn reunoja. Hän ei ollut kasvoista päättäen kovinkaan iäkäs, vaikka käyttikin tuollaista päähinettä. Hän tervehti ystävällisesti.

— Tervetuloa! Me olemmekin kovin odottaneet teitä.

Keitä kaikkia tuohon 'me'-sanaan sisältyi?

Mahtoiko Johanna kuulua niihin, jotka olivat odotaneet — ja myöskin . . . herra Kosunen?

— Menikö Viljo kotiinsa?

— Meni, mutta hän lupasi heti tulla. Hänen sisarensa saapui samassa junassa kuin Janne.

— No, sittenhän me saamme hauskaa.

Eipä Juho Kostiasta siltä tuntunut. Talo oli kyllä kaunis ja kauniilla paikalla; aurinko paistoi ja puutarhassa kukkivat pionit. Linnut lauloivat; — mutta sittenkin tuntui Juhosta, että taivas oli mennyt pilveen. Johanna oli muuttunut.

Vanha neiti johdatti heidät arkitupaan. Se oli kauniisti köynnöksillä koristettu — ikäänkuin häitä varten. Pöydillä oli kukkia; — yksin kahvipöytäkin oli reunustettu orvokeilla.

— Kai sinä annat meille kahvia heti, täti? Janne on intohimoinen kahvinjuoja.

Hiukan samankaltainen tunnelma kuin Juhon ensi kertaa käydessä Katajanokalla. Mutta huone oli toisenlainen, täti myös toinen.

Se — Katajanokan täti oli ollut arvokkaamman näköinen kuin tämä — myssypäinen.

Huoneen perällä seiso i vanha flyygeli. Se oli auki. Nuotteja oli huiskin haiskin sen kannella. Näytti siltä, kuin olisi joku juuri äsken sitä soittanut. Kuka

se oli — tätikö vai herra Kosunen? Hän ei ajatellutkaan, että se olisi saattanut olla Johanna.

Juho tarkasteli huonetta lähemmin.

Ovensuussa seisoj kirjahylly. Sen päällä oli muutamia valokuvia, niiden joukossa hänenkin kuvansa.

Hän ihastui: — oliko tämä Johannan kirjahylly?

Ei — ei ollut. Valokuvien joukossa oli myös vanhan merikapteenin kuva. Kultareunaisen virsikirjan kannessa seisoj G. L. hopeisilla kirjaimilla. Rannerengas ja kello eivät kuuluneet Johannalle. Tämä oli vanhan neidin kirjahylly.

Juho katseli valokuvia. Merkillistä, että hän olij joutunut rinnakkain vanhan merikapteenin kanssa.

Hän pani nytkin merkille virkalakin avuttoman asennon. Se pyysi ja kerjäsi; ehkäpä hänenkin puolestaan . . .

— Sinä olet niin surullinen, Janne.

— Niin . . . niinpä taidan . . .

Juho kääntyi. Johanna seisoj hänen edessään tarkastellen häntä tutkivasti.

— Et sinä saa näyttää tuollaiselta! Sinun pitää olla iloinen niinkuin me muutkin.

'Muutkin' — niin tietysti. Johanna oli iloinen ja herra Kosunen myös. Mitäpä hän . . .

— Kuule, Johanna, minusta sinä olet muuttunut... sitten viime tapaamisemme.

Johanna tekeytyi surkean näköiseksi.

— Olenko minä rumentunut?

Hän kääntyi äkkiä keittiön ovea kohti ja huusi:

— Kuule, täti, tämä meidän herra väittää, että minä olen rumentunut.

Täti ilmaantui kynnykselle. Hän hymyili leppoisasti. Juhoa kaiveli kiukku: ... noin piti Johannan turmella tämä hetki ... ehkä ainoa, jonka hän saisi olla hänen kanssaan kahden kesken. Johanna vältti ilmeisesti lähempää selvittelyä.

— Ei suinkaan ... Johanna on päinvastoin kormistunut.

Täti hymyili leppoisaa hymyään katsahtaen hiukan tutkivasti Juhoon.

— En minä sitä tarkoittanut, virkkoi Juho alakuloisesti, kun täti oli mennyt takaisin keittiöön, — ... vaan ettet sinä ole sama kuin ennen.

Taas yritti Johanna tiedoittaa asian keittiöön, mutta Juho tarttui hänen käteensä ja esti sen.

— Älä kiusaa minua, Johanna! Sano minulle, rakastatko minua vai et!

Johanna koetti vääntää kättänsä irti. Hän vilkuili keittiöön ja näytti kiusaantuneelta.

— Älä viitsi nyt, supatti hän — täti voi kuulla. Jätetään tämä siksi, kuin olemme kahden kesken.

— Mutta — emmehän saa olla kahden kesken koko iltana! Tännehän saapuu pian tuo — barbaari.

Johanna tempasi kätensä irti. Hän näytti suuttuneelta.

— Hyi sinua, miten sanot! Viljo Kosunen on maailman hauskin poika!

— Saattaa olla... sinun mielestäsi.

— Minun ja kaikkien muidenkin!

Juho Kostia oikaisi vartensa. Hänen silmissään leimahti, kasvoille levisi kalpeus ja huulet vavahelivat.

— Kuule, Johanna, tätä vartenko sinä kutsuit minut — saadaksesi kiusata ja piinata minua kuten ennenkin?

Vastaus jäi antamatta, sillä samassa purjehti täti sisään kahvitarjottimen kanssa.

Harvoin oli Juho Kostia juonut kahvia painostavamman tunnelman vallitessa. Orvokit tuoksuiivat pöydän reunalla, mutta Juhon mieleen tuo tuoksu toi hautajaiset. — Ja eivätkö nämä olleetkin hautajaiset? Hän oli saapunut hautaamaan rakkauttaan. Oli vain niin tavattoman murheellista, että Johanna istui tuossa häntä vastapäätä niin

kauniina ja kukoistavana ja auttoi häntä tässä ras-
kaassa toimituksessa. Hän oli kuin äiti, joka laski-
essaan hautaan omaa lastaan sanoo iloisesti: 'No
niin . . . sielläpä sen on hyvä nukkua — pikku pojus-
sen!' — ja sitten katselee kenkiään, etteivät ne vain
olleet tahraantuneet multa. Sellaista äitiä oli
tosin vaikea kuvitella, mutta Johanna teki tänä het-
kenä sellaisen vaikutuksen.

— Herra Kostia on hyvä ja ottaa leipää.

Niin, niin — niinhän sanottiin hautajaisissakin.
Lapsen isä käveli murheellisena edestakaisin huo-
neessa ja häntä kehoitettiin käyttämään hyväkseen
pöydän antimia; — niinkuin se olisi ollut isän mie-
lestä tärkeintä! Eikö hänen poikansa ollut kuollut
— tuo pikku mies, joka puolestatoista ikävuodestaan
huolimatta oli laulanut: 'Klocka, ring fred', — laula-
nut sen ihan oikein, vain muutamissa paikoin hiu-
kan sotkeutuen . . . Ja nyt häntä kehoitettiin otta-
maan kaakkua ja leivoksia, — aivan kuin se olisi ollut
maailman luonnollisin asia. Niin — hautajaisvie-
rasten mielestä se kai olikin . . .

— Aikoiko Viljo tulla tänne pian?

— Kyllä, aivan kohta. Minä ihmettelen, ettei
hän jo ole täällä.

Juho vaipui yhä alakuloisempiin ajatuksiin.

Täti keskusteli Johannan kanssa. Jokin vaisto kai sanoi heille, että oli parasta jättää tuo surkean näköinen teologi hetkeksi rauhaan. Sehän raukka kasteli korppuakin niin kauan, että toinen puoli siitä jäi kellumaan kuppiin, — eikä huomannut, että suuhun joutui kuiva pää. Nyt hänellä kohta oli lusikkaruokaa ihan tarpeekseen. Poika parka!

Täti kyllä ymmärsi, mikä Juhon mieltä painoi. Kaipa vanhat muistot johtuivat mieleen, koskapa hän hiljaa huokasi.

Mutta — pitkän päälle tuntui tuo tuommoinen tuijottelemisen kiusalliselta. Teologi piti saada matkaan — välttämättömästi. Täti kuiskasi jotakin Johannan korvaan.

— Nyt sinun pitää laulaa meille, Janne!

Johanna hymyili entiseen tapaansa. Se teki Juholle hyvää. Noin hän oli hymyillyt aina pyytäessään häntä laulamaan. Mutta — hän oli nyt menettänyt otteen; hän ajelehti. Häntä ei voinut enää nostaa Johannan ystävällinen hymykään, joka toi mieleen entiset onnen päivät.

— Kuinka minä veisaisin Herran virttä vieraalla maalla?

Hän koetti hymyllä, mutta hymykin oli avutonta kuin pienen lapsen. Hän oli yrittänyt riistäytyä

alakuloisuudestaan tuollaisella epätoivoisen rohkealla tempauksella, mutta se oli jo heti alussa tuomittu epäonnistumaan. Hän oli menettänyt sielunsa kaikupohjan. Jotakin oli hänessä rikki — auttamattomasti; — ja tuo rikkinäisyys kävi vielä ilmeisemmäksi hänen leikiksi tarkoittamansa raamatunlauseen lainaamisen kautta.

Tilanne oli sängen kiusallinen; se painosti selvästi Johannaa ja tätiäkin. Juho tunsu sen ihan ruumiissaan. Hän oli käynyt niin merkillisen herkäksi, että toistenkin kärsimys tuntui hänen omassa olemuksessaan.

Herra Kosunen ilmaantui kynnykselle. Juhon viimeinen vastaus oli siinä määrin saanut tunnelman epävireeseen, että Johanna kavahti tuoliltaan ja oli lentää vastatullutta kaulaan.

— Oi, Viljo! Vihdoinkin sinä tulet!

Juhonkin täytyi myöntää, että Johannan huudahduksessa oli järkeä; Viljo Kosunen saapui kuin pelastava enkeli auttamaan heitä tasapainoon. Hänkin tunsu kiitollisuutta sen johdosta. Hän oli mielestään kuin elinkaudeksi tuomittu, jota tuttava on saapunut katsomaan ennen ikuiselle lähtöä. Hänen avuton hymynsä sanoi: 'Näin minua viedään . . . hauskaa, että tulitte katsomaan'.

— Minä olen pyytänyt Jannea laulamaan, mutta hän on tehnyt vaikenemislupauksen. Ajattelepas, miten kiusallista! Ja hänellä kun olisi ääntä — oh!

Johanna katseli ympärilleen kuin vallasnainen, jota on loukattu, — mutta joka samalla antaa läsnäolevien ymmärtää, ettei loukkaaja ole tietoinen teostaan. Hän risti kätensä teatterimaisin elein; hän oli kuin ruumiillistunut kärsimys, joka odotti lohduttavaa sanaa.

— Vai ei se meidän pastorimme tahdo laulaa! Ja huomenna hänen on kuitenkin messuttava: 'Herra olkoon teidän kanssanne!' — No hyvä! — Kyllä minä laulan.

Viljo Kosunen harppasi flyygelin ääreen, löi muutamia akordeja ja alkoi sitten tunteellisesti, tunteellisemmin kuin Juho Kostia koskaan olisi aavistanut hänen moisensa miehen voivan laulaa:

— Jag öfvergifva dig?
Hvad kan du tro om mig?
Jag, som af hjärtats grund
har dig så kär!

Itsekään tietämättä kuinka, antautui Juho Kostia sävelen valtaan. Sehän tulkitsi hänen omaa, polttavaa kaipaustaan — kaipausta, joka kohdistui Johannaan . . .

Hän katseli tätä suurin, kysyvin silmin. Katse kerjäsi ja rukoili; siinä oli jotakin samankaltaista kuin koiran katseessa, kun se odottaa tarjonaolevaa sokuripalaa. Eikö Johanna huomannut, kenen sydäimestä nuo sanat pulppusivat? Tuo jähä, ylpeän näköinen ylioppilas, joka istui soittokoneen ääressä ja lauloi, teki sen vain kuin käskystä, — kuin lukkari, joka kirkossa veisaa: 'Olkoon Herra sinunkin kanssa!' — ajattelematta sanoja sen tarkemmin. Olihan laulaja tuossa kansakoulunopettaja — ja eikö se ollut jokseenkin samaa kuin lukkari...

Mutta Johanna seiso i flyygeliin nojaten. Turhaan etsi Juho hänen kasvoiltaan elämän merkkiä; kasvot kyllä puhuivat, mutta ne eivät puhuneet hänelle. Hänen mieleensä muistui Vapahtajan sanat: 'Tyttö, minä sanon sinulle, nouse!' Mutta — tämä ei ollut mikään Jairuksen huone eikä hän ollut mikään Vapahtaja.

— Bravo, bravo!

Johanna taputti innokkaasti käsiään. Hänen poskensa hehkuivat, silmät kiilsivät kosteina. Mutta tuon Juholle niin tutun ja rakkaan ilmeen oli loihtinut esiin Viljo Kosunen eikä hän.

»Sinä olet laudalta lyöty», ajatteli hän katkerana

tuntien samalla outoa välinpitämättömyyttä ympärillään olevia henkilöitä kohtaan.

Hän ei edes vastannut neiti Kosusen tervehdykseen, kun tämä ilmaantui kynnykselle. Täti riensi häntä miltei avosylin vastaan. Hän pani vain merkille, että neidillä oli samanlainen leninki kuin Johannallakin ja hänen mielessään vilahti ajatus: »Paljonkohan tuollaista vaatetta metri maksaa?»

Äkkiä hän kuuli oman äänensä. Hän kysyi huonettaan; hänen pitäisi hiukan valmistaa saarnaansa. Hän hymyili sisimmässään: — kas, kuinka näppärästi hän osasikaan valehdella!

— Johanna saa mennä näyttämään herra Kostian kamarin.

Se oli täti, joka sen lausui. Hän näytti tulevan hyvillään kuullessaan, että synkkä teologi poistuisi heidän hilpeästä seurastaan.

Johanna lähti. Juho koetti tarkata, millä mielellä tämä käskyyn suhtautui. Mutta Johanna oli tyyni; minkäänlaista vaivautumisen merkkiä ei ollut huomattavissa hänen kasvoillaan. Hän kulki edellä ja Juho asteli väsyneenä perässä.

Pihalle päästyä Johanna odotti, kunnes Juho oli ehtinyt hänen rinnalleen. Sitten hän sanoi:

— Rouva Lund on luovuttanut sinua varten ka-

marin toisessa rakennuksessa. Hän on pappien ystävä ja ihastui suuresti kuultuaan sinun saarnaavan huomenna.

Niin — kaikki muut olivat ihastuneet hänen tulostaan — tuntemattomat rouva Lunditkin. Yksi vain, jonka ihastumiselle hän olisi osannut antaa arvon, pysyi kylmänä.

He nousivat eteisen kiertoportaita ylös ja astuivat pienoiseen huoneeseen. Heti ovea vastapäätä oli suuri peili. Juho vilkaisi siihen vaistomaisesti. Kyläpä hän olikin näökäs! Kalpean ja surkean näköinen kuin sairaalasta päässyt.

Johanna järjesteli tukkaansa peilin edessä. Juho katseli häntä. Ketä varten Johanna noin järjesteli — häntäkö vai herra Kosusta varten? Vastaus oli itsestään selvä.

Juho oli nyt valmistautunut kuulemaan pahinta. Hänen sydämensä oli turtunut; päässä tuntui tyhjältä. Mustasukkaisuuskin oli ikäänkuin tainnoksissa. Kaikki oli samantekevää.

Hän istahti väsyneenä nojatuoliin; hän ei puhunut mitään. Johanna puhukoon, — jos hänellä ylimalkaan oli jotakin sanottavaa.

Ja olihan Johannalla. Hän istahti sohvaan ja kysyi:

- Voi, Janne, miksi olet noin kummallinen?
- 'Kummallinen'. Se oli luvalla sanoen kummallinen sana ja sangen kummallinen kysymys. Kylläpä Johanna oli muuttunut kummalliseksi.
- Minä voisin kysyä sinulta samaa.
- Mutta, Janne rakas, ethän voi kieltää, että olet käyttäytynyt hyvin kummallisesti?
- Nyt täytyi Juhon nauraa.
- Taas minä voisin sanoa sinulle ihan samat sanat! Johanna nousi kävelemään.
- Nyt minä en ymmärrä sinua, Janne.
- Etpä tietenkään! Et sinä ole koskaan ymmärtänyt... etkä tule koskaan ymmärtämään!
- Sinä olet suutuksissa.
- Niin olen. Se kai lienee sentään luvallista — asiain näin ollen?
- Minä en näe mitään syytä...
- Etpä tietenkään! Minä sanon sinulle, Johanna, ettet sinä koskaan tule näkemään syytä. Se on sinun luonteesi heikkous.
- Sinä olet ihan loukkaava!
- Saatan olla, mutta minulla on täysi syy siihen. Logiikan mukaan luultavasti ei... mutta — tässä hän ei olekaan mitään logiikkaa.

Johanna Lang katseli häntä avuttomana. Hän risti kätensä rinnoilleen, mutta päästi ne seuraavassa hetkessä putoamaan velttoina alas.

Juho sytytti paperossin. Hän vetäisi muutamia savuja ja kysyi sitten kuin tutkinnon pitäjä:

— Minä kysyn sinulta, Johanna, viimeisen kerran:
— tarkoitatko sinä totta vai et?

— Mitä sinä tarkoitat?

Juho katseli häntä halveksien. Sellainen käärme! Ristilukki! Totisesti! — hänen nimekseen sopi »Ristilukki»!

— Minä tarkoitan: rakastatko sinä minua vai et?

Nyt kohosivat kädet jälleen ristiin rinnoille, mutta — tällä kertaa siinä ei ollut mitään teatteria.

— Voi, Janne, emmekö voisi olla niinkuin ennenkin?

— Sitä minäkin haluaisin.

— Ei, Janne... minä tarkoitan... niinkuin ennenkin — silloin alkuaikoina... ilman mitään lupauksia.

— Ei! karjaisi Juho Kostia niin että huone ka-
jahti.

Johanna lysähti istumaan sohvaan painaen kädet kasvoilleen.

On aamu, varhainen aamu. Linnut laulavat puutarhan puissa; ne ylistävät Luojaa kauniista juhannuspäivästä. Niin — se on todellakin kaunis, tämä päivä. Kaste kimaltelee ruohikossa; se välkkyy monissa eri värivivahduksissa . . . keltaista, viheriänkeltaista, punasinervää ja punaista, hehkuvan punaista. Enkelit ovat itkeneet ihmiselämän katoavaa onnea ja kyyneleet kimaltelevat kauniina kuin jalokivet . . .

Juho Kostiankin silmissä näkyy kyynelten jälkiä. Hän on itkenyt melkein koko yön — ja nyt aamulla on kaipaus lientynyt; kyynelvirrat, kuumat ja polttavat, ovat hivuttaneet sen hiljaa pois. Se on vierinyt niiden mukana kuin lastu, jota virta kuljettaa. Missä on lastun pysähdyspaikka? Jossakin . . . kaukana joen alajuoksun varrella. Sinne se pysähtyy rantaan . . . leppoisan suvannon rantaan. Siitä löytävät sen uudistalon lapset leikkiäkseen sillä heloitavassa auringon paisteessa. Se on heidän mielestään laiva, joka kuljettaa heidät valtameren yli . . .

Juho Kostia on tyyntynyt, ihmeellisesti tyyntynyt. Merkillistä, ettei tuska tunnu enää, vaikka tuossa valkoisessa rakennuksessa pihan toisella puo-

len nukkuu Johanna Lang. He ovat leikkineet rannalla kahden kesken; — he leikkivät lastunpalasella, jonka virta vei. Johanna oli vain heikosti huudanut ja noussut sitten taloon. Hän oli jäänyt rannalle seisomaan tuskan ja epätoivon valtaamana. Eikö hän muistanut, että se oli laiva, jonka piti kuljettaa heidät valtameren yli?

Eilisiltainen kiivastuminen oli avannut hänen silmänsä. Hän oli ollut kuin nukkuja, joka karjaisee itsensä hereille. Hän oli tosin pyytänyt anteeksi kiivastumisestaan ja he olivat eronneet sovinnossa, mutta — siitä huolimatta hänen silmänsä olivat auenneet.

Johanna oli vielä lapsi, kokematon lapsi. Hän ei jaksanut käsittää hänen tunteensa syvyyttä. Hän oli ottanut asian aivan liian verisesti. Sydän vuoti nyt verta, vuoti hiljaa, äänettömästi, mutta — se täytyi kestää. Elämä oli aljettava alusta...

Hän ihmetteli, kuinka ahtaasta raosta elämä toisinaan tunkeusi läpi. Eilen illalla hän olisi saattanut lopettaa itsensä; mutta ei ollut ollut minkäänlaista asetta. Oli ollut vain tämä rauhallinen huone, hiljainen, tyyni yö — ja sitten aamulla tämä lintujen laulu auringon noustessa. Tuo kaikki pisti ja haavoitti kyllä, mutta yhtäkaikki — se lohdutti ja paransi samalla.

Juho Kostia on itkenyt sydämensä kuivaksi. Nyt hän astuu pesukaapin luo huuhdellakseen kalpeita kasvojaan. Oh, kuinka vesi tuntui virkistävältä! Hänellä oli niin ihmeellinen olo; hän ei tuntenut enää itseään: . . . huuhdella tässä kasvojaan . . . noin vain sellaisen romahduksen jälkeen! Oh, Herra! Hän ihmetteli, että hän vielä yleensä pystyi ajattelemaan. Mutta suurestipa hän oli sentään muuttunut! Peilin edessä kasvojaan kuivaava ei ollut Juho Kostia, entinen Juho Kostia, joka niin toivorikkaana oli lähtenyt tälle matkalle. Se oli murtunut raukka, joka koetti näyttää tyyneltä . . . ylioppilas, mikä lie ollut . . . mutta teologi, pappi, — siitä päättäen, koska hän nyt kiinnitti valkoista papinkaulusta kaulaansa. Hän valmistausi saarnaamaan jäähyväisaarnansa. Hän oli paimen, joka jätti lampaansa korpeen kuolemaan. Mutta — hän ei voinut sille mitään: — lammas itse tahtoi niin . . .; hän halusi vain lausua jotakin . . . jäähyväisiksi . . . karitsalleen, joka ei tahtonut seurata häntä elämän maahan, rakkauden iätiviheriöitseville vainioille . . .

Pihan toisella puolen liikkui joku. Juho vilkaisi ikkunasta ulos. Johanna seisoi omenapuiden välissä, häikäisevän valkoisena. Hän oli pukeutunut valkoiseen leninkiin. Juhon sydäntä vihlaasi pahasti.

Hän vetäisi pitkäntäkin ylleen. Valkoinen ja musta, musta ja valkoinen. Johanna oli valkoinen kuin päivä, häntä . . häntä taasen ympäröi yö . . .

Johanna vilkaisi arasti Juhon ikkunoihin. Tämä mietti, mennäkö ulos vai ei. Lopuksi hän rohkaisi itsensä ja astui portaita alas.

— Hyvää huomenta, Janne! Oletko nukkunut hyvin?

Mikä kysymys, mikä lapsellinen kysymys! Nukkunut — kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut! Johanna Lang oli lapsi, lapsi — kahdeksastatoista ikävuodestaan huolimatta . . . Hän oli rakastanut lasta, mutta kaunista, häikäisevää lasta . . .

Hän tunsi itsensä äkkiä kymmentä vuotta vanhemmaksi. Nuo kymmenen vuotta leikkivät hänen rakkaudellaan kuin lapset jääpalasilla: — ne sulivat heidän suussaan kuta useamman kerran he sujahuttivat niitä huultensa välitse; — kunnes lopulta oli jäljellä vain pitkä, litteä neula, terävä kuin tikari . . .

— Kyllä, hyvin, vastasi hän koettaen hymyillä.

Linnut lauloivat puissa. Niiden laulu soi taivaan täyttävänä. — Mutta Juho Kostia kuunteli sitä kuin matkustavainen: — hän oli päättänyt lähteä heti kirkon jälkeen.

— Me lähdemme juomaan kahvia, sanoi Johanna.

He astuivat sisään. Kahvipöydän reunaa koristivat orvokit kuten eilenkin. Mutta ne olivat yön kuluessa kuolleet. Eriväriset, loistavat kukat nukkuivat valkoisella pöytäliinalla kuoleman unta.

Juho Kostian sydäntä ahdisti. Eilisillan ja tämän aamuhetken välillä tuntui olevan iäisyys. Huone oli sama kuin ennenkin. Flyygeli seiso i entisellä paikallaan; se oli auki eilisen jäljiltä. Nuottikirja lepäsi avonaisena kirjatelineellä. Siitä oli eilen illalla laulettu: 'Jag öfvergifva dig?' Juho Kostian mielestä tuo sävel kaikui kaukaa, kuin muinaisuudesta. Hän ei voisi sitä enää koskaan laulaa — senjälkeenkuin sitä oli Johannalle laulanut toinen . . . Viljo Kosunen — ja sellaisella antaumuksella . . .

Juho joi äänetönnä kahviaan. Hän ajatteli lähestyvää jumalanpalvelusta. Hänen mieleensä muistui eräs kohta muutamasta runosta, jonka hän kerran eräänä alakuloisuuden hetkenä oli sepittänyt:

»Mun on kuin loppunut ois elo mailta,
kuin vastaisi ei päivä sunnuntailta,
kuin syöntä kylmäis pakkanen ja jää.

Mut, ah, on kappä, kaulus yllä mulla,
mun täytyy nousta miellä murretulla
ja käydä saarnaamahan — elämää.

Juho Kostia seisoo saarnatuolissa. Hän on kirkkoon mennessään poikennut seurakunnan kirkkoherran luona. Vanhanpuoleinen, ystävällinen mies oli ottanut hänet sydämellisesti vastaan ja pusertanut lempeästi kättä. Myötätuntoinen katse oli puhellut: 'Kyllä ymmärrän . . . te olette jäänyt varjossa istumaan niinkuin minäkin.' 'Minäkin olen yksin.' 'Katsokaa näitä hiljaisia huoneita; näissä kaikuvat vain minun askeleeni.' 'Noita palmuja tuolla salissa ei hoitele naisen käsi.' 'Minä itse kastelen niitä.'

Tämä pappi, tämä hiljainen, yksinäinen mies oli toimittanut alttaripalveluksen. Hän oli liikkunut tehtävässään kuin äänetön tonttu. Hänen messunsa oli hukkunut urkujen säestykseen; se oli solissut vain kuin heikko pohjavirta, jonka äänen kosken kuohut tukahuttavat pauhullaan.

Mutta hän — nuori, elämänhaluinen — hän taisi vielä vastaan. Häntä kauhistutti vanhan kirkkoherran kohtalo; hän ei tahtonut antaa äänensä hukkaa noin. Vaikka vuorten painon alta hän tahtoi sisällyttää saarnaansa huudon: »Johanna! Etkö näe, että seison tässä viimeistä kertaa ja kysyn kaikkien näiden tuntemattomien kuullen: — rakastatko minua?»

• Hänen sydäntään pusertaa sanoin selittämätön

tuska. Hän on mielestään kuin kuolemaan tuomittu, joka on pantu lukemaan julki omaa kuolemantuomiotaan. Eikö hänen saarnansa puhunut rakkaudesta — kahden vanhan ihmisen rakkaudesta tosin, mutta — eikö hän ollut sovittanut Johannaa ja itseään siihen? Eikö näillä tiheästi kirjoitetuilla lehdistä vilissyt kukkia — omenan- ja kirsikankukkia — ja eikö hän ollut aikonut täyttää kirkon niiden tuoksulla tänään? Mitä hän nyt puhuisi? Saarnaisiko hän kuolemasta, joka kaataa kaiken — jättäen vain jäljelle hävitystä? Hänen sydämessään soivat hautajaiskellot. Ruumissaarnan hän olisi tahtonut pitää — ruumissaarnan Rakkaudelle . . .

Hän taisteli kuin hukkuva. Tekstin lukeminen kävi vaivalloisesti. Oh, hänen sydämessään liikahti jotakin, joka oli tuomittu kuolemaan: — hänen suuri, väkevä rakkautensa! Se ei saanut koskaan astua päivänvaloon: — se oli tuomittu varjossa värjöttämään. Ja se kun oli juuri sitä lajia, joka olisi pystynyt elämään! Seppele päässä se olisi astunut esiin kuin nuori, kaunis kuninkaanpoika, ja sen katse olisi saanut metsät laulamaan. Täältä ylhäältä — saarnatuolista se olisi voinut puhua kuin ylienkeli — puhua niin, että sydämet olisivat sulaneet kuin vaha . . .

Tuolla — kirkonpenkissä istui eräs, joka olisi voi-

nut auttaa sen päivänvaloon. Hän olisi voinut sanoa: 'Janne, anna sen astua esiin.' 'Älä kiduta sitä pimeässä.' 'Etkö näe, että sen katse on kummastusta täynnä?' 'Sillehän on ihmettä kaikki, mitä se näkee.'

Mutta nyt — nyt istui tuo tyttö hiljaa ja katseli syliinsä. Oliko hänellä kädessä kukka, — vai millä hän leikki?

Niin . . . leiki sinä, Johanna . . . leiki sinä vain! Sinun leikkiäsi on kuitenkin nautinto katsella. Sinä leikit kerran muutamalla sydämellä niin, ettei se tahdo jaksaa enää elää. — Mutta kuitenkin tämä sydän siunaa sinua . . . niin kauan kuin se lyö

Hän vapautui hiukan, kuta pitemmälle saarnassaan hän ehti; hän rupesi lämpenemään. Hän puhui nuoruuden pettävistä toiveista. Ne olivat kuin kukkia, jotka kuihtuivat ja varisivat pois. Oh, hän sai niistä kuitenkin kiinni — noista kukista, joita ihan vilisi hänen saarnassaan. — Mitä oli elämä? Harhakuva vain — ei mitään muuta. Ihminen pyydysti sitä kuin poikanen valtameren maneettia. Se hohti kauniina vedenpinnan alta; sen täplät ihan häikäisivät silmää! Mutta — kun se nostettiin kauhaan, oli se paljasta hyytelöä vain: — se soljui ja pyrki läikkymään pois, eivätkä värikkäät täplät hohtaneet yhtä kauniisti enää. Veden läpi katsottuna ne saivat

hehkunsa takaisin. — Päästä irti elämä... luovu rakkaudestasi! Vuosien takaa... pitemmän välimatkan päästä katsottuna se rupeaa kukkimaan, mutta — harvoin silloin, kun se on sinulla kädessäsi. Toisin sanoen: älä napise, vaikka joudutkin varjossa istumaan. Auringon leikin vainion pientareilla näkee kauneimpana vain se, joka varjosta sitä katselee.

Juho Kostia oli lämmennyt; hän oli päässyt saarnansa viimeiseen osaan. Kaikille yksinäisille... niin. Oliko korkeampi voima ohjannut hänen kättään, kun hän oli nuo rivit kirjoittanut? Oliko taivaallinen viisaus auttanut häntä valmistamaan lääkkeen itselleen? Hän oli aikonut sen muille... muille, jotka istuivat hyljättyinä. Nyt hän sai itse ensimmäisenä maistaa tästä lohdutuksen maljasta. Se oli itsekommuunio — omin käsin nautittu ehtoollinen.

Juho Kostia on lausunut lopputoivotuksensa seurakunnalle. Nyt painaa hän kirjan kiinni. Se oli yksi osa hänen elämäänsä, joka päättyi näin. Hän muistaa yht'äkkiä dogmatiikan. Sen välissä oli ollut omenankukkia, kainon punertavia ja viattoman valkoisia. Nyt jäivät kukat kirjan väliin. Hän sulki ne sinne, sinetöiden syvällä huokauksella tämän raskaan työn. Hän ei painaisi niitä rikki — ei. Ne olivat liian kauniita kuoliaaksi puserrettaviksi; ne sai-

sivat itsekseen kuolla. Kerran — vuosien perästä hän avaisi kirjan. Silloin ne olisivat kuihtuneet. Mutta — väkevinä tuoksahtaisivat niistä häntä vastaan elettyjen onnen hetkien muistot . . .

Johanna oli istunut pää kumarruksissa koko saarnan ajan. Juho oli puhunut lämpimästi, liikuttavasti. Hän oli tuntenut jonkunlaista itsetoimintaa, mutta se oli ollut sängen heikkoa vain. Seuraavassa hetkessä oli sen työntänyt tieltään toinen tunne, arka, mutta kuitenkin väkevä ja tuore. Se muistutti yöllä puhjennutta kukkaa, joka heloittaa nousevan aurinkon valossa. Hän tunsu taas rakastavansa Jannea, rakastavansa koko nuoren sydämensä lämmöllä. Mutta — jos häneltä olisi vaadittu lupautusta, hän luultavasti olisi jälleen pudistanut päätään; hän iloitsi vain siitä, että Janne oli tullut . . .

Juho Kostia seisoo sakaristossa. Vanha kirkkoherra oli puristanut lämpimästi hänen kättään. 'Te saarnasitte kuin vanha pappi.' 'Onnea ja Jumalan siunausta vain, nuori veli!'

Niin — vanha hän olikin — vanha ja väsynyt. Merkillistä, kuinka väsyneeksi hän itsensä tunsikin tällä hetkellä.

Hän kiitti äänettömästi. Samassa aukeni saka-

riston ovi ja Johanna ilmestyi kynnykselle, kauniina, viehättävänä, punaiset läikät poskillaan.

Hän näytti epäröivän; hän oli aikonut sanoa Juholle jotakin kaunista, rohkaisevaa; hän oli liikutettu. Mutta — nähtyään kirkkoherran, joka pää kallellaan seisoi sakariston pöytään nojaten, hän joutui hämilleen.

Juho astui hänen luokseen. Hänen huulensa vahtelivat. Hän tarttui Johannaa kädestä.

— Olipa hyvä, että tulit. Minä aion juuri lähteä sinua etsimään saadakseni sanoa sinulle hyvästit. Hyvästi, Johanna, ja Jumala siunatkoon tiesi! Minun täytyy mennä täältä suoraan asemalle.

Hän osoitti matkalaukkuaan oven suussa. Hän oli ottanut sen mukaansa kirkkoon lähtiessään. Se oli kyllä tuntunut omituiselta, mutta hänestä oli ollut perin vaikeata selitysten antaminen; Johannan täti olisi tietysti vaatinut sellaisia. Nyt hän sai jättää asian Johannan huoleksi. Hän kyllä sen jotenkin selittäisi.

— Aiotko lähteä jo?

Johanna katsoi häntä kummissaan.

— Aion. Sano terveiset tädillesi ja kiitä häntä puolestani.

— Mutta — milloin minä tapaan sinua?

Juho Kostian olisi tehnyt mieli ottaa tyttöä kädestä, astua hänen kanssaan vanhan papin eteen ja sanoa: 'Siunatkaa meitä! Me kuulumme yhteen.' Mutta — jokin ääni hänen povessaan kuiskasi: 'Mahdotonta! Johannahan pelkää ratkaisevaa askelta.'

— En tiedä, Johanna . . . en tiedä Ääni hänen povessaan sanoi: 'Ei koskaan.'

Samassa rupesivat kellot tapulissa soimaan. Kirkkoherra ojensi hänelle kätensä.

— Minun täytyy mennä hautaamaan. Hyvästi jääkää!

Niin — hautaamaan; sitä vartenhan hänkin nyt lähti: — hautaamaan rakkauttansa, jonka taistelu oli toivotonta — lopullisesti . . .

Hän tarttui kapsäkkiinsä ja astui kirkkoherran perässä ovesta ulos. Ovella hän vielä pysähtyi katsoen Johannaa kauan ja pitkään. Hän tunsi, että se oli viimeinen kerta.

— Hyvästi, Johanna, ja . . kiitos kaikesta . . !

Hän astuu kirkkomäkeä alas omituinen kalpeus kasvoillaan. Hän kulkee kuin ihminen, joka on hukunut omalta itseltään . . . ymmälle joutuneena kuin vanhus, jolta tuuli vei hatun. Se kieputtaa sitä tietä pitkin eikä vanhus jaksa juosta niin kovasti, että saisi sen kiinni . . . Kirkonkellot soivat hänen taka-

naan. Hänen katseensa on suunnattu kauas, etäisyydessä siintävän metsän laitaan. Mutta — Juho Kostia ei katsele sitä; hän kuuntelee omaa sieluaan: — siellä ei soinut enää

Hänen mieleensä muistuu muuan saksalainen laulu. Sen nimi oli »Kello». Siinä kerrottiin miehestä, joka oli saanut lahjaksi ihmeellisen kellon. Se oli hänellä myötä murheessa ja ilossa, myrskyssä ja tyyneessä. Se löi hänen isänsä arkun ääressä, löi lemmen syytyessä ja vihkialttarilla. Kaikissa elämänkohtaloissa se löi, säästäten hänen mielialojaan. Mutta — viimein kello seisahtui ja lakkasi lyömästä. Silloin mies kuvittelee tulevansa taivaaseen ja ojentavansa mestarille takaisin häneltä saamansa lahjan.

»Ah, silloin antaisin kiittäin
mä hälle kelloni tään:
'En, Herra, turmellut lahjaas:
se seisahti itsestään!»

Niin — niinkuin hänen sydämensä kello nyt — ilman hänen syytään . . . suuresta surusta . . . Se oli ollut hänen matkakumppaninsa myötä- ja vastoinkäymisissä. Se oli lyönyt ilosta ja lyönyt surusta. Ennen kaikkea se oli lyönyt rakkaudesta Johanna Langiin. Nyt se oli seisahtunut . . . lakannut lyö-

mästä. Hänen sydämensä oli väsynyt . . . niin perin pohjin väsynyt . . .

Hän on hengessään ojentavinaan sydäntään Jumalalle; hän puhelee:

»Katso, Herra, tuollaiseksi se on tullut . . . ilman minun syytäni. Se rakasti . . . enkä minä voinut sitä estää; se oli luotu sellaiseksi. Mutta nyt . . . nyt se ei soi enää . . . Herra, ota lahjasi takaisin . . .»

Kotiatulonsa jälkeisenä päivänä sai Juho Kostia kirjeen.

Se oli Helgeltä.

Tämä kirjoitti viettävänsä kesää muutamassa Kainuun pitäjässä, vanhoilla syntymäsjöillaan. Hän kulki viikot metsissä erään maanmittarin kanssa, mutta pyhiksi hän aina pyrki kirkonkylään, jos suinkin mahdollista. Siellä oli pappilassa tyttö, kauris ja kiehtova kuin synti. Siihen tyttöön oli hän nyt syvästi rakastunut.

» . . . Tämä on nyt minun todellinen rakkauteni», kirjoitti Helge edelleen. »Se — Margareetan ja Johanna Langin kanssa oli vain leikkiä — varsinkin mitä viime mainittuun tulee. Minä jätän hänet nyt sinulle täydellisesti, kokonaan — tahi molemmat, kuinka vain haluat . . .»

Juho Kostia on lukenut kirjeen ja istunut koko päivän murheellisissa mietteissä. Nyt on ilta ja hän avaa ikkunan. Helge osasi oikein ottaa elämän; hän kuittasi kaikki huumorilla. Olisipa hänkin osannut samoin, silloin ei tätäkään onnettomuutta olisi tapahtunut. Mutta — hän suhtautui rakkauteen aina niin verisen vakavasti, niin koko sielullaan, ettei siinä jäänyt sijaa muille tekijöille . . .

Leppälintu visertelee puutarhassa. Sen laulu soi kuin vieno valitus . . . Siellä — oikealla seisoo vanha omenapuu, jonka alla hän kerran oli loikonut autuaana . . . onnellisena . . . ; siitä tuntui kuluneen kokonainen iäisyys. Kaikki kukat olivat jo aikoja sitten varisseet . . .

Illan kosteus kohoaa puutarhasta. Juhoa puistattaa. On kuin leijailisivat hänen ympärillään kuoleman henget. Talo on äänetön. Vanha pastori rouvineen oli hautajaisissa naapurikylässä. Vain palvelus-tyttö oli kotona.

Juho Kostia seisoo ikkunassa kauan, kauan. Kylmä ilman leyhkä tekee hänelle hyvää; se virvoittaa ja tyynnyttää. Vihdoin hän sulkee ikkunan ja rupeaa riisuutumaan.

Hän tuntee itsensä väsyneeksi, mutta kuitenkin onnelliseksi tavallaan. Pöydällä hänen edessään ovat

hänen kurssikirjansa. Hän ei ole niihin enemmän huomiota kiinnittänyt. Nyt ne tuntuvat läheisemmillä kuin koskaan ennen. Liturgiikka on auki. Se on jäänyt häneltä siihen hänen lähtiessään eikä palvelustyttö ole sitä siitä liikuttanut.

Hän silmää kirjaan. *D o m i n i c a i n a l b i s*, seisoo siinä keskellä sivua harvennetuilla kirjaimilla. »Valkoinen sunnuntai». Se oli ensimmäinen pääsiäisen jälkeinen sunnuntai, jolloin pääsiäisenä kastetut — kirkon alkuaikoina — viimeistä kertaa pitivät valkoista juhlapukua yllään.

Hänkin oli elänyt juhlahetken. Johanna Lang ja rakkaus häneen oli muodostanut sen pääsisällyksen. Hän oli saanut kasteensa: — rakkauden taivaalliset pisarat olivat putoilleet hänen sieluunsa suurina ja loistavina. Nyt hänen oli täytynyt heittää Johannasta irti, mutta siitä huolimatta hän tuntee sielusaan aavistuksen, että tämä suloisen katkera elämys oli jääpä hänen sydämensä riistämättömäksi omaisuudeksi.

Dominica in albis — niin, hän oli viettänyt tämän päivän rakkautensa muistoissa. Mutta huomenna oli ryhdyttävä työhön, tuntuipa kuinka raskaalta tahansa . . .

Juho Kostia lepää vuoteessaan. Viimeinen päivänkajo väreilee huoneessa. Linnut pyrähtelevät puutarhan pensaissa, yksitellen, harvakseen. Ne ovat kuin ajatuksia, jotka palaavat retkiltään...

Juho Kostia ristii kätensä rinnalleen. Syvä huokaus kohoaa hänen povestaan ja huulet kuiskaavat:
— Hyvästi, Johanna, ja .. kiitos kaikesta!

* * *

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, muutamana kevätiltana istuu Juho Kostia yksinäisessä pappilassaan kaukana Lapissa kuunnellen vedenpisarain tippumista räystäältä. Hänelle on tullut sellainen tapa eikä hän siitä pääse; se on jonkunlaista ajanviettoa.

Silloin tuodaan posti. Hän avaa sen. Sanomalehtien välistä putoaa pöydälle kirje. Sen käsiala on tuttu, mutta hän ei jaksa muistaa, missä ja milloin hän sen on nähnyt.

Hän avaa kirjeen. Siinä ovat vain nämä sanat:

»Se oli minun syynti.

J.»

Sinä iltana istuu Juho Kostia myöhään kansliapöytänsä ääressä. Hänen perheensä nukkuu, mutta

hän kuuntelee, kuinka vedenpisarat tippuvat räystäistä, ulkona, valoisassa kevättyössä. Ne helähtävät omituisen pehmeästi, — aivan kuin naputtelisi näkymätön sormi pieniin hopeatiukuihin.

Ne ovat ääniä menneisyydestä.

Arvi Järventauksen

teokset

Risti ja noitarumpu

Olaus Sirman tarina. Nid. 4:25. (Loppuunmyyty)

Synnin mitta

Kertomus nykyaikaisesta Lapista. Nid. 6:—

Uusi pirtti

Nelinäytöksinen näytelmä. Nid. 4:—

Kirkonlämmittäjä

Romaani. Valtion palkitsema. Nid. 16:—
sid. 20:—, koruk. 30:—

Tykkien virsi

Kenttäpapin kokemuksia ja mielialoja vapaussodan
päiviltä. Nid. 6:50

Tunturikertomuksia

Nid. 15:—

Satu-Ruijan maa

Valtion palkitsema. Nid. 15:—, koruk. 25:—

Kaukainen onni

Kertomus etsijän ikävästä. Nid. 20:—, koruk. 28:—

"Jokainen Arvi Järventauksen kirja on mielenkiintoinen ja miellyttävä tuttavuus". (U. A.)

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA

Hinta 28:—

Suom. kaunoh. 1,

Järventaus

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOELMA

120 102 2023

X

